

dunărea de jos

Suflet către Suflet!

Nr. 184
IUNIE
2017

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

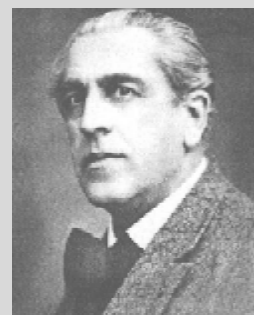

Ziua Dunării

Ziua Dunării

Dunărea, liniștită și largă, cu aceeași nepăsătoare maestate de mii de ani, alunecă spre mare în leneșe încovăiri.

Jean Bart în *Datorii uitate*

Este neîndoios că fluviul Dunărea sau Istrul, cum îl numeau anticii, izvorăște în marele ducat al Badenului. Geografii afirmă chiar că izvorăște la șase grade zece minute longitudine estică și patruzeci și șapte și opt minute latitudine nordică.

Distanța care separă Ratisbona de Viena pare lungă, când urmezi meandrele Dunării. Cu toate acestea, pe drumul de apă de aproape patru sute șaptezeci și cinci de kilometri, orașele de o oarecare importanță sunt rare.

Jules Verne în *Pilotul de pe Dunăre*

România este ca Dunărea cea lată, mare și adâncă, în care se cotropesc apele deosebite din a dreapta și din a stânga; cu cât mai multe pâraie, pe atâta și Dunărea crește; valurile străine s-au cotropit în românie, nici un val nu ne-a putut îneca... de multe ori un val amenințător de pieire ne-a întărit, de multe ori acel val ne-a împins spre o propășire.

Alecu Russo în *Amintiri*

Locurile primare ale dacilor trebuie căutate pe teritoriul României. Într-adevăr, localizarea centrului principal de formare și extensiune a indo-europenilor trebuie să fie plasată la nordul și la sudul Dunării de Jos.

Gordon W. Childe

Istoria este geografie în mișcare.

Herder

Ziua Dunării

Trebuie să fim un stat de cultură la gurile Dunării; aceasta e singura misiune a statului român și oricine ar voi să ne risipească puterile spre alt scop pune în joc viitorul urmașilor și calcă în picioare roadele muncii străbunilor noștri.

Mihai Eminescu

„Între fluviile care au renume și care sunt navigabile când vii de la mare este și Istrul ...” - nota **Herodot din Halicarnas** în *Istorie* (484-425 î.H.), cea mai veche descriere a ținuturilor de la Dunărea de Jos.

Danubiu-i cel mai mare,/ Mai jos de Nil să fie, el nu vrea nicidecum”.

Publius Ovidius Naso

Intrată pe pământurile țării noastre ca printr-un monumental arc de triumf, prin Defileul Cazanelor, Dunărea o părăsește prin uriașul, somptuosul, mirificul evantai al deltei.

Geo Bogza

Nu Brăila este fiica Țării Românești, ci ea este maica acestui principat.

Nicolae Iorga

Ziua Dunării

Simion Mehedinți (1868-1962)

Născut la Soveja, Vrancea

Trimis de Alexandru Odobescu și Titu Maiorescu să studieze geografia în străinătate.

1899, teză de doctorat sub conducerea lui F. Ratzel

1900, conduce prima catedră de geografie din România

1907-1924, conduce revista „Convorbiri Literare”

1905, membru titular al Academiei Române - secția istorică

1950, izgonit din locuință, lucrările sale sunt interzise, biblioteca și lucrurile sale personale se risipesc.

„Simion Mehedinți a dat cea mai încheată structură de înțelegere geopolitică a neamului românesc.

În viziunea sa, condiția geopolitică a statului român trebuie examinată în cercul ei interior care este acela definit de cele patru repere: istrul ponto-baltic, strâmtorile, Dunărea și Carpații. La rândul lor, aceste patru repere trebuie integrate într-un ansamblu de cercuri exterioare numai parțial concentrice, care închid în ele mișcarea unor spații mai largi, cum ar fi, de pildă, spațiul de interese al Angliei care va impune Dunării un regim de libertate fixat prin tratatul de la Adrianopole, dând o șansă de întregire a teritoriului românesc cu zonele riverane care avuseseră până atunci un regim de raiale turcești. Războiul Crimeei a creat și el o nouă dezlegare pentru români în chestiunea Mării Negre și așa mai departe.”

Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu, *Enciclopedia valorilor reprimite*, Editura Pro-Humanitas, București, 2000

Gh. I. Brătianu (1898-1953)

Nepot al lui Ion C. Brătianu și fiu al lui Ionel I. C. Brătianu

La 26 de ani, profesor de istorie universală la Universitatea Iași.

În 1940, profesor universitar la București.

1942, Membru al Academiei Române.

1948 - arestat și în 1953, asasinat în închisoare consecutiv refuzului de a legitima istoric drepturile ocupantului sovietic privind Basarabia.

„Suntem ceea ce Nicolae Iorga numea: un stat de necesitate europeană. Răzimată pe cetatea carpatică și veghind asupra gurilor Dunării, străjuind aici în interesul întregii Europe din spatele ei - ba încă și mai departe - se cheamă că România noastră vorbește aicea nu numai pentru dânsa singură. Statul român este deci în atenția Estului și Vestului, Nordului și Sudului deopotrivă - și tot timpul.

El deține, cum s-a spus, cu adevărat o pozițiune cheie, iar atenția aceasta, a altuia pentru tine, poate fi grijă și simpatie, poate fi ocrotire, dar poate fi și apetit sau primejdie.”

„Spațiul nostru de securitate se întinde de la Dunăre și Nistru până în Crimeea. În spațiul nostru de securitate intră și problema strâmtorilor, prelungirea gurilor Dunării și a Porților de Fier, care-i reglează cursul, după cum intră și cea a bazelor aeriene și navale ale Crimeei. Nu ne poate fi indiferent, chiar dincolo de hotarul nostru, cine le stăpânește.”

Duminica pisicanilor*

- Spre sfârșitul lui iulie, începutul lui august, doctore, Dunărea înnebunește. Începe să ceară. Geme și strigă. Dacă stai noaptea pe malul ei, în loc pustiu, și ciulești urechea, ai să auzi venind din adâncul apelor o șoaptă grea, insistentă: „Om, om, om”. Și nu se oprește până nu i se dă. Cere și știe să-și ia... Când își ia obolul se potolește.

Povestea asta am auzit-o de două ori, de la oameni cu care navigam. În plin ocean, în locuri în care Dunărea părea o glumă a naturii, un joc de copii. Unul din ei, șeful de echipaj Tarpan, se jură că a auzit cu urechile lui tânguirile Dunării. Își face cruce. Un lipovean care își face cruce este mai presus de orice bănuială. De ce acești adevărați lupi de mare, care știau ce este riscul și îl acceptau, erau atât de pătrunși când îmi vorbeau despre amocul ucigaș al Dunării lovită de vară? Românul are sufletul prins în plasa superstiției și păgânismului vag creștinat. Și totuși...

Puțin mai în aval de Galați, Dunărea se îndoiaie. Un cot de aproape nouăzeci de grade formează o potcoavă largă, închisă spre nord, care cuprinde în golul ei o zonă de bălți și lacuri. Este un teren inundat cu totul în timpul apelor mari, la baza căruia era lacul Crapina și o insulă stâncoasă, mai exact o stâncă imensă - Popina, amplasament de baterie în timpul luptelor pentru Basarabia din ultimul război. Astăzi, digurile au secăt regiunea și Popina se înalță din arătură.

Pe piciorul cotiturii, Cotul Pisicii - loc sălbatic, multă vreme nepopulat, până în 1750 trăiau aici doar pisici sălbatice - este satul Grindu.

Grind este o formă de relief „pozitivă”, răsărind din ape, o platformă formată din depuneri aluvionare în lunca marilor fluvii. În timpul umplerii albiei majore a Dunării, a apelor mari, Grindu era transformat în insulă. Un sat de pescari, izolat, un sat în care nu există picior de țigan. Din două motive: „Țiganul fuge de apă, iar pisicanii (cum se denumesc locuitorii Grindului) fug de țigani”. Peștele s-a rărit în Dunăre, viața la Grindu este grea și oamenii s-au tras încet-încet spre Galați. Unii s-au mutat definitiv, alții au rămas navetiști. Oriunde au ajuns, pisicanii au rămas legați de apă. Nimeni nu cunoaște Dunărea și nu înoată mai bine decât pisicanul.

I-a fost dat Grindului să plătească un tribut de necrezut Dunării, cea care l-a hrănit de la înființare și i-a dat rostul existenței.

Pe 10 septembrie 1989, la ora 8 și 20 de minute, nava fluvială „Mogoșoaia”, vas de navetă Galați-Grindu, a intrat în coliziune cu un convoi de barje bulgărești încărcate cu minereu de fier care urca împotriva curentului.

Accidentul a survenit pe timp de zi, pe lumină, apa era caldă, apă a primelor zile de toamnă, 150 de metri până la mal, pasagerii, în majoritatea tineri, crescuseră la malul apei și obișnuiseră cu înotul în Dunăre.

Era o zi de duminică. Tineretul, care părăsise satul, căutând la Galați un loc de muncă cu salariu fix și locuință la bloc, se repezea, ca în fiecare sfârșit de săptămână, la Grindu, la părinți. Luându-și și copiii mici, să-i vadă bunicii. Duminica era ziua când pisicanii, plecați aiurea, se întorceau la matcă. Un vapor încărcat cu oameni tineri. Și totuși...

Nu se știe câți oameni au murit în cursul acestui naufragiu. Călătoria fără bilet și blatul erau o regulă. Pisicanii însă au aflat cine a dispărut din sat. Din cei 207 înecați oficial - 198 de pasageri și 9 membri ai echipajului - 147 erau pisicani. O sută patruzeci și șapte de oameni dintr-un sat de 1800 de locuitori! Câți au murit real? S-a vorbit neoficial și de peste trei sute.

Era răcoare, oamenii au intrat în încăperile vasului, în saloane. Nu știau că intră într-o cursă de șoareci. Oricât de buni înotători ar fi fost, nu aveau cum să scape. Nava s-a scufundat în numai 3 minute la peste 30 de metri adâncime, unul din locurile cele mai adânci de pe parcursul fluviului.

„La un moment dat, lumea (din salon) s-a ridicat în picioare. Nava s-a înclinat pe dreapta. În trei secunde a revenit. S-a întors apoi, iar câteva secunde într-o rână și s-a răsturnat. A intrat apa. Era un strigăt înfiorător. Apoi, o presiune puternică m-a aruncat și m-am trezit la suprafața apei”. Este relatarea unuia din supraviețuitori, un băiat de 12 ani pe atunci. Au fost numai 12 supraviețuitori. Un membru al echipajului, care a pășit pur și simplu pe barjele bulgărești în momentul ciocnirii și restul, cei care au fost aruncați din adâncuri la suprafață, când, din cauza presiunii de pe fundul fluviului au plesnit geamurile. Oamenii au avut câteva minute de conștiință înainte de a muri, unii poate mai mult, posibil să fi rămas punși de aer în salonul vaporului.

Accidentul a avut loc la 8.20, iar ceasurile

decedaților erau oprite la 8.25. Țasta este unul din elementele obiective aflate la dispoziția anchetatorilor.

„Mogoșoaia” era o navă fluvială relativ mare, putea încărca 300 de pasageri și era prevăzută cu trei compartimente etanșe. O navă modernă. Numai că mi s-a relatat că a fost proiectată de un tovarăș care era mai mult șef de sindicat decât proiectant de nave și că proiectase o navă ce era oricând gata să se

deschis precum abdomenul de bisturiu - fin și lung. O greșeală majoră? Una este teoria și alta este clipa îngrozitoare, când trebuie să iei decizia înfruntării, la propriu. Instinctul îți spune să fugi. Comandantul a făcut „totul stânga”.

Coliziunea s-a produs tribord. „Mogoșoaia” a fost târâtă cam 50 de metri în susul apei, răsturnată apoi pe bordul opus coliziunii. A mai parcurs, răsturnată, în

răstoarne. Ce-i drept, umbla și vorba că echipajul e mai tot timpul beat. Dar, vorbe umblă multe și oamenii de ani de zile asta făceau, traversau Dunărea. Unde-i flotă, e și beție, indiferent de regulamente. Oricum, beți sau nu, oamenii nu au fost de vină. „Mogoșoaia” naviga regulamentar, în zona delimitată de geamanduri în care trebuia să navigheze. La doi kilometri de la plecare, vasul a intrat în ceață. A redus viteza și a început să emită semnale sonore. Convoiu bulgăresc de barje (două rânduri de barje și un împingător), o masă plutitoare de 191 metri lungime și 37,5 metri lățime, l-au văzut când nu mai erau decât 50 de metri până la el. Bulgarul circula pe culoarul pe care nu ar fi trebuit să se afle - pe culoarul destinat navelor ce coboară pe curentul fluviului. Nu-și aprinsese luminile, deși era obligat să o facă și nu era asistat de ofițerul secund - care se oferise să o facă, dar fusese refuzat. Încercarea comandantului de convoi de a opri nava și de a da mașinile înapoi nu a fost și nici nu putea fi eficientă. Un asemenea convoi nu oprește în 50 de metri. Asta, în ce-l privește pe comandantul bulgar. Dar comandantul navei românești?

Comandantul „Mogoșoaia” a repetat greșeala fantastică a „Titanicului”. „Titanicul”, dacă ar fi abordat frontal icebergul, ar fi fost grav avariat, dar nu și-ar fi pierdut flotabilitatea. Numai că, „Titanicul” a virat „totul” pe loc și și-a expus bordul, ce a fost

derivă, 285 de metri la suprafață și 23 de metri în adâncimea ei. A pătruns în apă cu prova și înșurubându-se. A fost găsită, pe fundul Dunării, pe chilă, dreaptă și întoarsă invers sensului său inițial de deplasare, cu prova spre Galați.

Ancheta detaliată, ce și cum s-a întâmplat cu „Mogoșoaia”, a făcut-o, la nouă ani după naufragiu, ziarista gălățeană Violeta Ionescu. Despre accident s-a vorbit prea puțin la vremea sa (s-a produs în ultimele luni ale domniei lui Ceaușescu), iar după aceea a venit „marea agitație” - după unii Revoluție, după alții, lovitură de stat. Plutea însă în aer senzația că ceva este ascuns. După apariția anchetei ziaristei V. Ionescu, a explodat o mică bombă: a apărut cel de-al treisprezecelea supraviețuitor. Reprezentantul duzinei satanice. Probabil că, dacă nu s-ar fi schimbat regimul, omul și-ar fi ținut gura. Și-ar fi ținut-o, chit că i-a murit nevasta prin prostia și nechibzuința unora. Prostie și neglijență pe care le-a înțeleș și l-au speriat încă înainte de coliziune. Costel Bădărau este un martor calificat. A funcționat timp de cinci ani în marină.

„Era o ceață că nu se vedea la doi metri. Ceața a fost de la bun început, nu că echipajul ar fi intrat pe neașteptate într-un „dop”. Nu le mergea radarul și primiseră ordin - tocmai din această cauză - să aștepte la țarm până se luminează. Echipajul se „ciugulise” noaptea precedentă pe care o petrecuseră la Grindu. Fiind „țepeni” după băutură, au sesizat târziu convoiul,

chiar când acesta devenise vizibil. „Totul stânga”, încercarea de a se întoarce pe loc, au făcut-o nu de la 50 de metri, ci de la douăzeci. Nici o șansă în aceste condiții. Întorcând brusc, pe loc, nava, cu fund relativ plat (navă fluvială), au înclinat-o la 45 de grade. Și așa înclinată, mai să se răstoarne, a izbit-o berbecul alcătuit din barjele încărcate cu minereu. Dacă cei din comandă n-ar fi fost beți și ar fi fost cât de cât atenți, ar fi putut scăpa. Nu a scăpat nici unul”.

Bădărău a anunțat tot ce știa „organelor” de anchetă. Că erau destule, cu vipușcă la pantaloni și stele mari pe umăr. Nu a fost lăsat să vorbească, nu i s-a luat declarație. Cum să fie românii de vină când ai și bulgari la dispoziție?

Erau marinarii de pe „Mogoșoaia” beți sau nu? Funcționa radarul (căci, dacă radarul funcționa, ceața nu ar fi trebuit să fie un pericol așa de mare) sau nu? Ce importanță are? Morții cu morții și viii cu viii. În primele cinci zile au fost recuperate 96 de cadavre. Alții nu au mai fost găsiți niciodată. Unul din pisicani a fost găsit după o lună. Altul dintre înecații de la Grindu a apărut după un an și jumătate mult în susul apei, tocmai la Giurgiu, probabil agățat și târât de vreun vapor.

Au dispărut familii întregi, părinți și copii (li s-a stins neamul) - nouă familii. În șase familii copiii au rămas complet orfani, ambii părinți au murit. Mulți din cei de pe vapor mergeau la botezul unui copilăș de două luni. Botezul urma să aibă loc la bunici, la Grindu. Se tăiase porcul, se pregătise cheful. Era doar zi de duminică. Cadavrul copilului a fost găsit după o lună, plutind, după cum spunea bunică-sa pre limba pisicanilor, „pe sforul Dunării”.

Pe unii, Dumnezeu a vrut să-i scape în ciuda oricărei logici a situațiilor. Un copil de patru ani a fost aruncat din salonul vasului care imploda și din care aerul ieșea sub presiune. Nu a lăsat din mână bidonul gol de cinci litri (pentru laptele care aștepta la bunica de la Grindu), mâna s-a încheștat pe mâner. Nu l-a lăsat, nici când suflul l-a aruncat la suprafața apei. Ore întregi, după ce a fost recuperat, înnebunea când atingea ceva umed. Un băiat de 17 ani, unul din cei 12 supraviețuitori, a fost chinuit luni de zile de coșmaruri. Le-a biruit abia după ce a trecut Dunărea înot.

Cu unul din cei 13 am stat nu de mult de vorbă. Era cel ce reușise să se urce pe convoiul de barje

bulgăresc.

Ceilalți nu au avut această șansă.

Nava era răsturnată, joasă, nici n-a stat mult timp așa, iar barja se ridica în față ca un perete de metal.

Interlocutorul tocmai ieșise din operația în care i se desfăcuse abdomenul pentru a se constata inoperabilitatea cancerului.

Eram în reanimarea spitalului din Galați și în timp ce el povestea eu dialogam cu Dumnezeu.

De ce l-ai scăpat atunci ca să-l omori acum?

C o m a n d a n t u l împingătorului bulgăresc a fost condamnat la 10 ani închisoare și... grațiat. Grațiat înseamnă pe românește iertat. Cine avea dreptul să-l ierte și în numele cui? Familiile morților n-au primit practic nici un ban. Ba chiar în primele zile nici nu aveai voie să vorbești de catastrofa „Mogoșoaiei” oficial. Care

catastrofă, dom'le? S-a dat, peste trei zile, un comunicat scurt de câteva rânduri.

Constantin Simonov, poet, dar și excelent prozator, are un minunat roman de război, așa cum s-a văzut el din partea rușilor, dar transgresând toate partipriurile și pătrunzând în miezul adânc al sufletului omenesc, al sufletului omului în timpul măcelului organizat, căruia îi este destinat. Romanul se numește „Vii și morți”. De ce „vii și morți?” Titlul pleacă de la o întâmplare reală. O coloană de soldați dezarmați parcurge în camioane un traseu în spatele frontului. O parte din coloană traversează un podeț, apoi podețul se strică și cei rămași așteaptă. Așteaptă moartea. O unitate de tancuri nemțești străpunge frontul și incursiunea sa găsește camioanele imobilizate. Căci, Simonov o spune, de fapt, singura clasificare reală, morală sau nu, este vii și morți. Iar clasificarea în cele două categorii o face fie întâmplarea, fie predestinarea. Depinde cum privești lucrurile.

Ca o ironie a sorții, la cotul în loc al Pisicii se agață de regulă cadavrele duse la vale, pe apa Dunării. Un cimitir natural al celor ce își pierd viața în unda fluviului. Numai o ironie?

Și încă un fapt - posibil, pură întâmplare: după ce Dunărea și-a ostoit setea de „om”, imediat după accident, la câteva clipe, pătura groasă de ceață de pe apa fluviului s-a ridicat și a ieșit soarele...

* fragment din volumul *A muri pe mare*, Nicolae Bacalbașa, Ed Fundația Scrisul Românesc, 2002

Identitate și solidarități naționale

O conferință despre identitate este o invitație la excursie pe un teren minat.

Colegul Constantin Croitoru a avut nefericita idee de a menționa calitatea de parlamentar a conferențiarului. Din start, o asemenea mențiune presupune o parțialitate asumată.

Tânăr medic debutant, în clinica celebrului chirurg Profesorul Theodor Burghel, academician și președintele Academiei Române, am trăit alături de alți colegi din clinică triumful numirii sale ca ministru al sănătății.

Elanul ni l-a tăiat proaspătul titular:

- Nu înțelegeți nimic. Un ministru este ca troleibuzul: merge pe linie.

Un parlamentar are și el restricții de traseu. De aceea, am să vă rog să receptați punctele mele de vedere ca aparținând unui profesor al Universității „Dunărea de Jos” din Galați și unui basarabean în vârstă care este unul din supraviețuitorii unui neam decimat.

Numai în această calitate pot aborda identitatea din punctul de vedere al filosofului (și medic totodată) Karl Jaspers:

„Devine din ce în ce mai clar că ne situăm în mijlocul unei inconsistențe globale; nu există nimic care să nu nască îndoială, nimic autentic nu se confirmă. Există numai un vârtej fără de sfârșit de înșelătorie reciprocă și de autopăcălire prin intermediul ideologiilor.

Conștiința epocii se rupe de orice existență reală și există numai în sine.

Astăzi, nu ne împărtășim din existența umană ca spirit atotpătrunzător, ci comunul nostru este reprezentat de mijloacele de comunicare, distracția, lozincile și ideile triviale.

Individul se dezagregă în funcții. Unică devine nu numai moda, ci și gesturile, regulile de comportare, modul de a vorbi, caracterul comunicării.

Ne împărtășim în superficialitate, nimicnicie și indiferență”

Identitatea derivă etimologic din termenul antic grec IDEÎN = a vedea.

Ochiul este organul obiectivității, în timp ce urechea este poarta prin care intră înșelăciunea, discursul altuia.

Se spune că distanța dintre adevăr și minciună este de o palmă - distanța dintre ochi și ureche.

Cât de obiectiv este însă ochiul?

Aristotel susținea că așa cum îți poți privi fața numai în oglindă, a te cunoaște poți numai prin CELĂLALT. Chiar mai mult, fără prezența CELUI LALT, fără efectul benefic al întâlnirii, nu putem deveni noi înșine (la copiii lipsiți de afecțiune, scanarea cerebrală a dovedit prezența atrofiei cerebrale).

Platon susținea că „individul se naște din UNUL și din CEI MULȚI”.

Cinicul și lucidul Witold Gombrowitz afirmă că „omul

depinde major de imaginea sa în sufletul altuia, chiar dacă acel suflet ar fi al unui cretin”

„Sunt parte a tot ce am întâlnit în cale”, proclama marele poet al epocii victoriene, lordul Alfred Tennyson. Versul a fost preluat de Kipling ca motto al unei cărți relatând călătoria sa în jurul lumii.

Cât de critică este prelucrarea-preluarea a „tot ce-ai întâlnit în cale”?

Filosoful și psihologul francez Boris Cyrulnik susține că a te contopi cu corpul social este o necesitate biologică.

Creierul este extrem de vulnerabil în cazul excluderii sociale.

La copil, în această situație, se produce o secreție cronică de nivele crescute de cortisol cu umflarea și distrugerea celulelor nervoase ale sistemului limbic, zona responsabilă de emoție și memorie.

La adult, s-a demonstrat că rejețul social activează zona din cortexul cingular anterior, zonă asociată răspunsului emoțional la durerea fizică.

În biologia noastră ar exista o instanță interioară, capabilă să ne condamne cu cea mai mare severitate, pe care H. Bloom a denumit-o „Principiul lui Lucifer”.

„Gândirea de grup modelează la propriu țesutul cerebral al unui nou-născut, iar puterea mulțimii dă naștere halucinației colective, pe care noi adulții o numim realitate”. (H. Bloom)

Ostilitatea față de indivizii care se comportă anormal este o trăsătură prezentă la aproape toate creaturile sociale, așa cum a arătat etologul Niko Tinbergen.

Atât în lumea animală, cât și în societatea umană, există tendința de a pedepsi pe cei cu defecte fizice, dar și pe cei loviți de soartă. Un orfan va fi primit cu ostilitate, moartea unui membru de familie este privită în unele societăți primitive ca o rușine ce cade asupra unui bărbat, îl stigmatizează și pe care trebuie să o răscumpere ritual.

„În Evul Mediu, moartea subită, *repentina* era considerată urâtă și vulgară. În această calitate, era infamantă și rușinoasă. Ea răsturna ordinea lumii în care credea fiecare, ca un instrument absurd al unei întâmplări deghizată uneori în mânia divină”. (Ph. Aries)

Moartea fără martor sau ceremonie, a călătorului pe drum, a înecatului în râu, a vecinului lovit din senin - orice moarte de acest fel era stigmatizată ca un blestem. Victima este „mânjită” de josnicia morții sale.

În secolul XIII, arhiepiscopii din Ungaria luau o marcă de argint ca amendă pentru toți cei care fuseseră asasinați sau uciși mișelește prin sabie sau otravă. Era amendată victima! Altfel, nu primea dreptul de a fi îngropat.

Regele Henric al IV-lea al Franței, asasinat de Ravaillac în 1610, mort infamant, a generat râuri de elocință în

discursurile funebre care cântau... să-l disculpe (R. Mousnier).

Încă de la vârsta de două luni, copiii preferă fețele atrăgătoare celor neatrăgătoare.

Ce este frumusețea?

Se pare că norma, adică realitatea mediostatistică.

În Țările Române, pentru a împiedica un candidat la domnie, i se „tăia nasul” (de fapt septul nazal) făcându-l inapt de a mai emite pretenții.

Intoleranța față de deviațiile de la normalitatea fizică pare a fi întipărită în noi încă de la naștere. (H. Bloom) Atât la noi, oamenii, cât și la animale.

Marinarii români au prins un pescăruș și l-au făcut patriotic tricolor - l-au vopsit în roșu, galben și albastru. L-au eliberat, dar a fost ucis imediat de ceilalți pescăruși.

Societatea umană realizează, prin membrii săi, o poliție a conformării. (H. Bloom)

„Opinia publică, tocmai datorită nemăsuratei dorințe de conformare care caracterizează ființele gregare, este mult mai puțin tolerantă decât orice sistem legal formal”, susține George Orwell.

În centrul evoluției culturale este puternica predispoziție a creierului nostru de a-și apropia ideile și comportamentul altora. Este unul din acele instincte ce fac coeziunea posibilă, dându-i omului cea mai importantă unealtă pe care o are la dispoziție, societatea. (J. Kagan)

Biologul englez Richard Dawkins a emis concepția că cultura nu ne aparține. Ea este alcătuită din unități de informație stocate în creier și comunicate semenilor prin imitație și contagiune. De fapt, el a confirmat vechea constatare a lui David Hume: „Obiceiul este marele ghid al vieții oamenilor”.

Dacă corpul omului este o colonie de gene, conștiința sa este rezultatul final al unei tendințe evolutive privind emanciparea mașinilor de supraviețuire care execută ordinul stăpânului lor absolut - genele.

Cultura? Un amestec de replicanți orbi, memele. Nu suntem decât produsul a doi replicanți orbi, genele și memele. Nu suntem autorii gândurilor noastre, ci doar locul lor de depozitare. Dacă genele au ca vector reproducerea sexuală, memele au ca vector preferința înăscută a creierului nostru pentru ideile altora.

Una din dovezile cele mai evidente ale tendinței colectivităților umane spre mimetism este fenomenul tendinței, al arbitrarului colectiv (denumit și ca tocade, iar de către anglo-saxoni, ca trend). Tendința spre mimetism generează fenomenul de modă. Această structură a psihicului uman a generat nișa de vulnerabilitate a susceptibilității la propagandă.

Termenul a fost creat de către biserica catolică, sub

papa Grigore XV, în 1622, când a fost constituită Congregația phidae - un corp de cardinali ce se preocupau de răspândirea catolicismului. Este o tehnică de control mintal social făcută de structuri sociale organizate, predilect statale.

„Adevărul nu este nici pe jumătate atât de important comparativ cu ceea ce cred oamenii că este adevărat”, nota Napoleon Bonaparte. El a aplicat cenzura și propaganda cu măsură.

Secolul XX, prin Hitler și Stalin, a cotropit viața publică și privată. Procesul continuă și astăzi.

„Propaganda este pentru democrație ceea ce este ciomagul pentru un stat totalitar”, constată marele lingvist și conștiință publică din SUA Noam Chomsky.

O definiție glumeață se referă la cultură drept ce ne rămâne după ce am uitat tot ce am învățat. Este o definiție doar aparent glumeață, căci o societate este în aceeași măsură o comunitate de înțeleși, dar și de subînțeleși. Definiția aparține omului politic francez Saint Marc Girardin (1801-1873).

Cultura este o condiție implicită a existenței umane.

Omul este un animal social ce nu poate exista în afara determinărilor culturale.

„Bula noastră personală este în fond o celulă a unui organism, a societății, din care nu ne putem sustrage, cel puțin în timp.” (Ph. Bagnos)

În relațiile cu ceilalți, suntem niște complotiști care se ignoră, pe măsura domnului Jourdain al lui Moliere, care făcea proză fără să știe.

Privim lumea prin ochelari cu lentile deformate pe care îi poartă și cei cu care împărțim entitatea noastră social-culturală de diverse cuprinderi.

Suntem posesorii ignoranți (asupra faptului) a unor coduri implicite, cod ce zace ascuns în adâncul oricărui gest aparent banal.

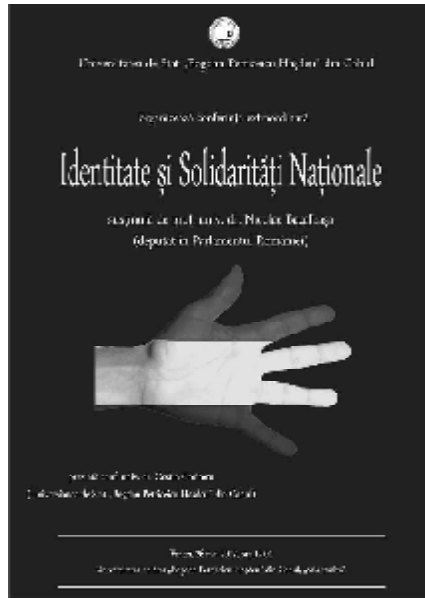
„Fiecare cultură este o altă umanitate. Această ALTERITATE se vede, se aude, se simte de la primul gest, în tăcerea, în râsetele de neînțeles, în felul de a privi dintr-o parte, de a spune ceva fără a spune nimic, din infinitele reguli de politețe care reglează distanța dintre corpuri, amplexarea gesturilor și tonul vocii”. (F. Dupont)

Indivizii crescuți în sânul culturilor diferite trăiesc în lumi senzoriale care diferă. De aici, riscuri de eșec și comunicare.

Cele expuse de Dupont sunt varianta political correct a versurilor lui Eminescu din „Doina”:

„Cine-au îndrăgit străinii
Mânca-i-ar inima câinii”.

Conferință susținută la Universitatea de Stat din Cahul

Dunărea Românească *

Până aci am încercat a schiță în linii generale cursul superior și mijlociu al Dunărei și a pune totodată în evidență câteva din problemele legate de aceste părți ale ei. Am făcut-o aceasta mai mult în intențiunea de a da o idee generală despre ființa, viața și evoluțiunea fluviului și a basinului său în toată întregimea sa, cât și cu scopul de a procura datele de care avem nevoie pentru pricepera celor ce urmează. Vom trece acum la *descrierea cursului inferior*, adică la partea care curge prin Câmpia Românească până la gurile ei de la mare, spre a arăta viața și activitatea sa și pe această porțiune și a completa astfel acele elemente, care ne sunt necesare pentru a putea judeca diversele probleme ce le prezintă și îndatoririle de muncă ce ni le impune acest mare fluviu.

Din studiul părții sale superioare, până la Câmpia Românească, am văzut că se constată fapte, care ne pun în evidență geneza și activitatea gigantică pe care a desfășurat-o odinioară acest fluviu dominant al continentului european; fapte, care ne fac să ne gândim la existența Dunărei încă din timpurile străvechi, când munții Schwarzwaldului erau acoperiți încă cu groase pături jurasice, formând un povârniș astăzi dispărut, când relieful pământului era altul decât cel de astăzi; când munții, intercalați între Alpi și Jura cu masivul Bohem, între Alpi și Carpați și între Carpați și Balcani, abia se ridicau și când bazinele intercalate între aceste arcuri muntoase se prăbușau; fapte care ne arată că Dunărea își menținea albia ei împotriva tuturor acestor mișcări isostatice, spărgând munții și umplând prăbușiturile pământului dintre ei, spre a-și urma calea odată apucată și a-și continua activitatea ei de modelare și nivelare a feții continentului european. Toate aceste constatări ne pun în admirație pentru *gloria din trecut* a activității acestui mare fluviu.

Prin studiul cursului inferior, ni se pune însă în evidență *măreția* adevărată a Dunărei și activitatea gigantică pe care continuă ea a o desfășura aci și astăzi sub ochii noștri. Dacă impresia pe care ne o dă aspectul cursului - încet și greoi - al cantităților enorme de apă încărcate cu alviuni, este aceea a unui bătrân

majestos, gârbovit de vremuri; pentru ochiul atent al omului de știință aci este partea cea mai tânără a fluviului; aci este atelierul gigantic de construcție, unde fluviul își desfășură activitatea sa de înaintarea domeniului uscatului asupra mării și de prelungirea continuă a cursului său.

Să descriem dar în scurt caracterele esențiale și ale acestei porțiuni - cea mai importantă - a cursului Dunărei și să căutăm să ne dăm seama de activitatea ce o desfășoară și de mersul evoluției ei. Aci însă nu ne vom mai mărgini numai la o descriere pur geofizică, cum am făcut-o pentru celelalte 2 porțiuni din susul ei, ci vom căuta a schița și condițiunile de existență extrem de interesante, pe care acest fluviu le oferă organismelor care trăiesc în apele și în lunca sa și cărora ele au trebuit să se adapteze în mod special. O voi face aceasta, nu numai fiindcă, studiind Dunărea, e interesant a cunoaște și laturea ei *biogeografică*, dar, mai cu seamă, fiindcă rolul unor organisme e aci atât de mare, încât nici nu suntem în stare a pricepe activitatea geodinamică a fluviului, fără a cunoaște

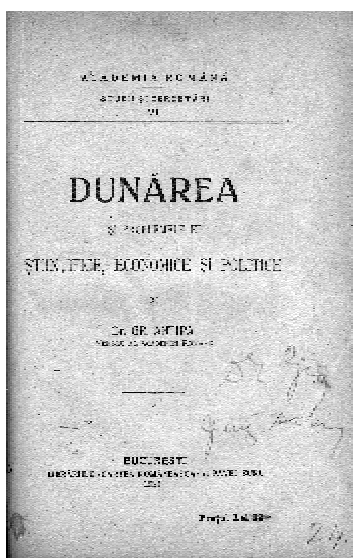
felul de viață al acestor organisme și fiind că biologia acestor organisme e atât de legată de viața fluviului, încât face parte din regimul său natural; pe de altă parte și fiindcă o întreagă serie de probleme științifice și economice, de cea mai mare importanță, sunt bazate tocmai pe condițiunile hidrografice și biologice speciale din acest mediu de trai cu totul particular.

Considerațiuni asupra genezei Dunărei românești.

Mai întâiu câteva observațiuni cu privire la *geneza* acestei părți a Dunărei.

Cu toate cercetările foarte serioase ale lui I. Cvijic, despre formarea Porților de Fier, nu se poate încă preciza dacă Dunărea noastră s'a format întâiu independentă, ca un fluviu marginal al Carpaților sudici, sau dacă a fost de la început o continuare a fluviului format în basinul panonic.

În tot cazul, în afară de cercetările geologice, sunt și unele fapte biogeografice, care - după părerea mea - pot confirma prima ipoteză. Astfel ar fi prezența

numai în vestul Olteniei a unor specii de animale balcanice, ca de ex: *Vipera ammodytes*, pentru care o apă mare curgătoare ar fi fost un obstacol peste care nu ar fi putut trece ca să se răspândească în aceste regiuni, după cum și Jiul a împiedicat-o să se răspândească spre răsărit în restul țării. Se pare dar, ca la retragerea mării din basinul Muntenesc, apele aduse de râurile din Carpați, căutând linia minimelor depresiuni pentru a se scurge în mare, au format albia acestei porțiuni de Dunăre, care apoi *în urmă* și-a stabilit contactul, prin clisura Porților de Fier, cu fluviul ce se formă în locul mării din basinul panonic. Această linie a minimelor depresiuni și-a găsit-o într'o mare fâlie de la marginea câmpiei noastre, care se scufunda; linie, pe care apoi a mai împins-o și prin propria ei activitate spre dreapta, formând aci această din urmă ghirlandă.

De altfel și vârsta relativ foarte tânără a Deltei - după cum am dovedit-o într'o lucrare specială - pare a confirma această ipoteză; căci altfel, ca Delta a unui mare și străvechiu fluviu, ea ar fi trebuit să aibă cu totul alte dimensiuni, judecând după cantitatea aluviunelor și după graba cu care înaintează astăzi în mare. Cercetări petrografice asupra naturii celor mai vechi materiale, care au fost depuse de la început în estuarul ei de la mare spre a formă Delta, vor putea dovedi originea acelor materiale; ele ne vor arăta dacă aceste provin numai din Carpați sau și din alți munți din susul Dunărei și ne vor da cuvenita deslegare.

Tot cu privire la cursul acestei porțiuni de Dunăre, cred că merită a mai cita câteva fapte caracteristice, care se petrec sub ochii noștri și care ne arată luptele pe care are a le duce fluviul și aci, pentru stabilirea cursului său. Noi am arătat că Dunărea, pe toată lungimea ei tinde a-și devia cursul spre malul ei drept, așa că Suess l'a comparat cu o ghirlandă, suspendată din distanță în distanță pe munții pe care'i străbate. Ajunși aci, aproape de Delta ei, constatăm niște fapte care par a dezminți această regulă, dar care în realitate sunt numai excepții care confirmă regula. Activitatea Dunărei e aci atât de formidabilă, încât faptele se petrec atât de repede că putem să le urmărim aproape cu ochii noștri. Știm cu toții că Dunărea, de la gura Ialomiței în jos se împarte în 2 brațe, care cuprind între ele insula Brăilei. Conform regulii generale, ea și-a săpat brațul principal în dreapta,

formând un arc - o ghirlandă secundară sprijinită pe colțurile munților de la Hârșova și Bugeac - intrând ea singură adânc între munții Măcinului. După cum se știe din hărțile vechi, brațul din stânga a fost numai un braț secundar; astăzi însă brațul acesta devine principal iar brațul Măcinului devine tot mai mic. Contrar regulii generale, Dunărea deviază dar aci spre stânga.

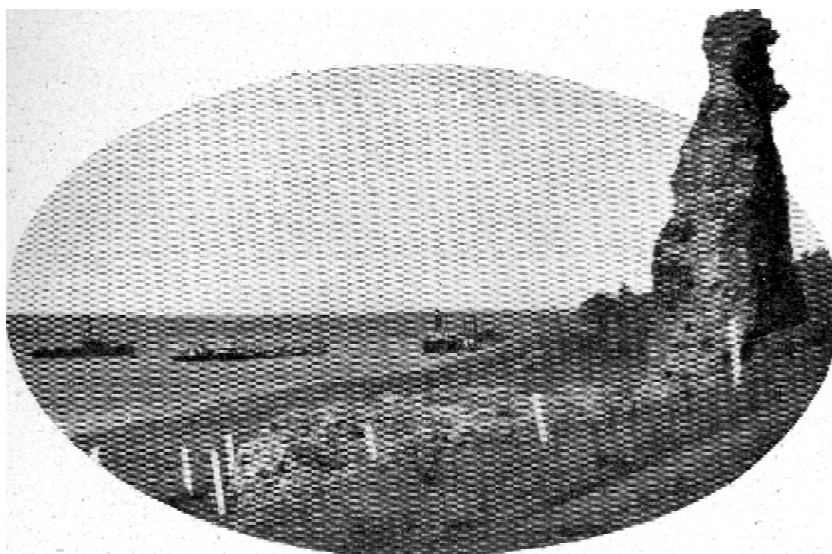
Mergând mai departe, în fața Galaților, găsim gura, cu totul astupată, a *Ciulinețului*, care azi e o gârlă potmolită, dar care acum vre-o 80 de ani era încă un braț de Dunăre, reprezentând drumul cel mai scurt până în sus de Isaccea. Și acest braț a fost părăsit, iar Dunărea mare curge acum în dreapta, prin fața Renilor, formând chiar un mare cot la Pisica.

Tot astfel brațul St. Gheorghe, din stânga Deltei, care în vechime a fost gura principală a Dunărei, își pierde astăzi din ce în ce debitul său în favoarea brațului Chiliei din dreapta Deltei. Și tot astfel Dunăvățul și Cernețul, care erau brațe mari ce se vărsau în Razim, sunt astăzi cu totul potmolite din cauza scăderii debitului brațului St. Gheorghe și dirijării scurgerii principale a apelor spre Chilia.

Toate aceste devieri spre stânga ale curentului nu pot însă avea o altă explicare decât a unei mișcări tectonice de scufundare, care produce acest efect și care e confirmată și prin alte fapte pe care le-am descris în lucrările mele speciale.

Toate aceste fapte confirmă, cred, că mișcările izostatice, care au provocat odinioară formarea faliei în care și-a stabilit Dunărea cursul ei, continuă și astăzi sub ochii noștri.

* *Dunărea și problemele ei științifice, economice și politice*, Dr. Gr. Antipa, Librăriile *Cartea Românească* și Pavel Suru, București, 1921

Turn-Severin. Ruinen der Trajansbrücke.

Poporul românesc și Marea *

- Conferință la Uniunea Navală -

de N. Iorga

Acum se pune întrebarea: cînd am ajuns noi la o politică a apelor? Am ajuns din vremile Celeiului cu pescăriile secolului al XIII-lea, dar măcar de cînd s'a întemeiat Brăila, care odinioară nu era decît un sat, satul unui moș pe care-l chema Brăilă, după Brae, ca și în Brăiescu, Brăiloiu: sufixul acesta *ilă* este foarte întins, pană la Păsărilățilungilă din poveștile lui Creangă. La Brăila, înainte de 1400, veniau corăbiile mari, acele *Kokken* de care vorbește Bavaresul Schiltberger cu un nume care a trecut de la Italieni, *coche*, la Germani. Prin urmare, pe la 1360-1400 era acolo un mare negoț, care venia de pretutindeni de pe țărmurile Mării Negre, negoț care, de alminterea, nu este decît continuarea negoțului grecesc de pe vremuri.

Între coloniile grecești și între tot ce s'a făcut de la Brăila noastră pană la Odesa Rușilor și mai departe de Odesa la Răsărit nu este decît aceeași formă care revine.

Am intenția, dacă împrejurările nu mă vor reținea aici, ca, în August, să vorbesc la Congresul istoricilor, de la Zürich, despre „permanențele istorice”, care înseamnă lucruri ce nu s'au schimbat, sau lucrurile care au dispărut și revin. Toată istoria este plină de fantoma lucrurilor care au fost. Noi trăim acum în realizarea făcută de fantoma Daciei și de fantoma lui Mihai Viteazul: România Mare, noua Dacie n'au făcut-o diplomații și nici marii strategii, ci au făcut-o fantoma lui Decebal și a lui Mihai, cu sacrificiul acelor cari, fiind mai puțin învățați, ascultă mai bine de îndemnul fantomelor, de care învățații nu ascultă totdeauna.

Deci prin secolul al XIV-lea și al XV-lea s'a refăcut ordinea de lucruri elenică în jurul Mării Negre și, natural, cînd se refăce o ordine de lucruri, se lucrează cu urmașii acelor cari odinioară au avut-o, chiar dacă urmașii aceștia vorbesc altă limbă și poartă alt nume. Noi ne-am substituit lor de la sine și sîntem datori să ne substituim cu mult mai mult, în puterea dreptului pe care ni-l dă geografia noastră, căci ea ni-l poruncește, ni-l impune; să ne substituim, pentru că nu mai sînt alții care s'o poată face, în regiunea unde a fost odinioară coroana elenică a Pontului Euxin, a vechilor Greci.

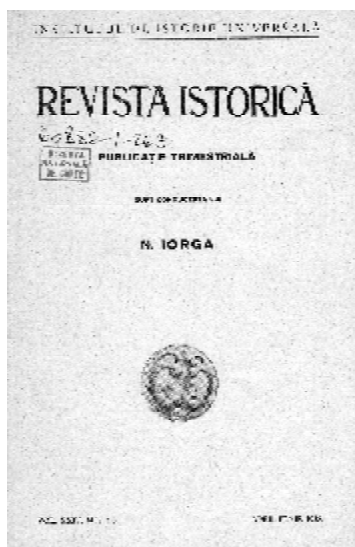
Formula aceasta ar putea încheia această conferință, dacă n'aș avea de adăugat încă un lucru. Brăila este o fundație a Domnilor munteni din epoca lui Mircea. În vremea aceasta, Muntenia avea toată

Dunărea-de-Jos, fiindcă Basarabia nu înseamnă decît „țara lui Băsărabă”, a creatorului Statului muntean: în toată partea aceasta care merge la Gurile Dunării, erau ei.

Chilia cea veche se știe că era în insulă, nu pe malul nordic, și se chema de către Genovesi Licostomo, cum am spus: termin împrumutat de la vechii Elini, care înseamnă Gura Lupului. Și răposatul meu coleg Vîlsan observa cu dreptate un lucru: că Vîlcov înseamnă în slavonește același lucru tot „lupul”, de și Vîlcovul nu este pe locul lui Licostomo, ci numai fiindcă aici Gurile Dunării s'au părut navigatorilor că au forma unei guri de lup.

Domnii munteni mergeau de la cel mai depărtat punct al acestei „Basarabii” către Răsărit, cum mergeau în Apus pană la Nicopole, unde, cum observam, s'a constatat în cruciața de la 1445 că pot ajunge corăbiile mari. Puteau merge și mai departe în Apus, dar, pentru anumite nevoi militare, nu au făcut-o. Ioan Hunyadi, aliatul, nu venise, și cruciații s'au oprit la Nicopol. Deci pană la Nicopol puteau merge corăbiile cele mari venețiene, pentru că și acelea care erau supt steagul ducelui Burgundiei tot de la Veneția erau comandate.

De odată însă a apărut Moldova, care s'a făcut cu o răpeziciune extraordinară. Dacă am avea elanul către Mare pe care l-au avut Moldovenii lui Roman-Vodă și lui Ștefan-cel-Mare, răsăriți - unde?, tocmai la Baia, acolo, în orașul săsesc, *die Stadt Mulde* pentru ei! Maramurășeni de la Baia, tocmai din colțul nord-vestic al Moldovei, din cîteva sărituri au ajuns pană la Pont, și Roman, pe la 1390, se intitula mîndru: „Domn de la Munte pană la Mare”. Și, atunci, cum erau Genovesi la Cetatea-Albă cu minunatele ruine de astăzi, care nu trebuie atinse, căci este o profanare și o crimă să se atingă imbecilitatea de astăzi de această splendidă urmă de trecut, în care Bizanțul se unește cu Genova, fiind pecetluită apoi cu pecetea bourului moldovenesc, acolo în cetatea „albă” pentru noi, fiindcă era de piatră, care nu se înegria, pe lîngă cetățile noastre de lemn, care, ele, se făceau negre, fiind însă „cetatea neagră” pentru Bizantini, Mauron Kastron, la Genovesi Moncastro, acolo au ajuns Moldovenii și multă vreme s'au luptat și cu Muntenii și cu Ungurii, pentru că împăratul Sigismund, regele Ungariei, acela care a venit în 1396 la Nicopol contra Turcilor, avea ținta stăpînirii Dunării și voia să-și aibă acest Licostomo. Atunci nu

Muntenii, ci Moldovenii au salvat Dunărea pentru rasa noastră. Și, pe urmă, Ungurii au apucat alte drumuri, așa încât noi am rămas stăpâni în locurile acestea. Astfel a dăinuit și Chilia moldovenească, frumoasă și puternică, pe malul stîng al Dunării.

Dar, și aceasta vreau să o notez înainte de a isprăvi, pe lângă acțiunea de Stat a fost și o acțiune populară, și datoria noastră, astăzi, este, în toate domeniile, să nu lucrăm numai cu Statul, ci să trezim energiile populare, supravegiate și ajutate, firește, de Stat, pentru că lucrurile mari se fac cu aceste energii populare. Cînd este Statul singur, e peste măsură de slab, dar, cînd este energia populară, care se coboară în adînc, nimic n' o poate birui. Toate cuceririle mari le-am făcut prin energiile profunde ale nației înseși. Țara aceasta s' a făcut prin ceia ce se păstrează, după toate înfrîngerile, în adîncul pe care nimic nu-l poate atinge.

Și atunci au început pescari de-ai noștri să cucerească pentru dînșii. Era în părțile de la Nipru o cetate ținută de Genovesi din familia Senarega și acolo, la Lerici, căci așa se chema localitatea, posesiune a acestei familii, la un moment, pescari moldoveni i-au luat în stăpînire zidurile. A rășărit apoi un proces cu această familie, și Domnul Moldovei a trebuit să arate că nu i-a trimes el. A fost chiar o mare ușurare pentru dînsul, cînd a fost părăsit cel mai depărtat punct de întindere al acestor pescari lucrînd de capul lor.

Mai adaug un lucru: ciobanii arată și astăzi drumul pe care pe uscat l-ar putea urmări cîndva energia oamenilor noștri: Mocanii cari s' au dus pană la Caucaș și cari de acolo au trecut pe urmă și mai departe decît atîta, căci sînt și acum pe malul rîului Amur sate moldovenești. Dar întinderea noastră a fost și pe uscat și pe apă. Elementul românesc e dincolo de Nistru pană la Nipru și Bug, oile noastre mai pasc pe acolo, iar metoda noastră de a crește oile și de a lucra lîna au servit de model pentru Ruși, cari, pe o treaptă mult inferioară, nu aveau ideie de ce aduceam noi pe basa unei tradiții populare de mai multe mii de ani. Pescarii lui Vodă-Ștefan dau și ei o învățătură.

Era o vreme cînd noi începeam istoria de la 1848, de la 1866, de la urîtul lucru care a fost răsturnarea lui Cuza-Vodă, dar nu se începe istoria Romînilor de la revoluția studenților sau de la Constituția tradusă după cea belgiană și făcută de cine a fost făcută și contra cui a fost făcută, adecă în contra amintirii lui Cuza-Vodă și în contra libertății lui Carol I-iu, de către o oligarhie care înțelegea să anuleze trecutul și să împiedece viitorul. Răsuflăm că am scăpat de o bună parte din clausele de căpetenie ale ei.

Ci trecutul nostru începe cu mii de ani înainte de Hristos, mii de ani, cari înseamnă o cultură și o putere.

* Revista istorică, vol. XXIV, N-le 4-6, April Iunie 1938. Publicație trimestrială supt conducerea lui N. Iorga

Poezie de detenție din lagărele de exterminare comunistă din Delta Dunării

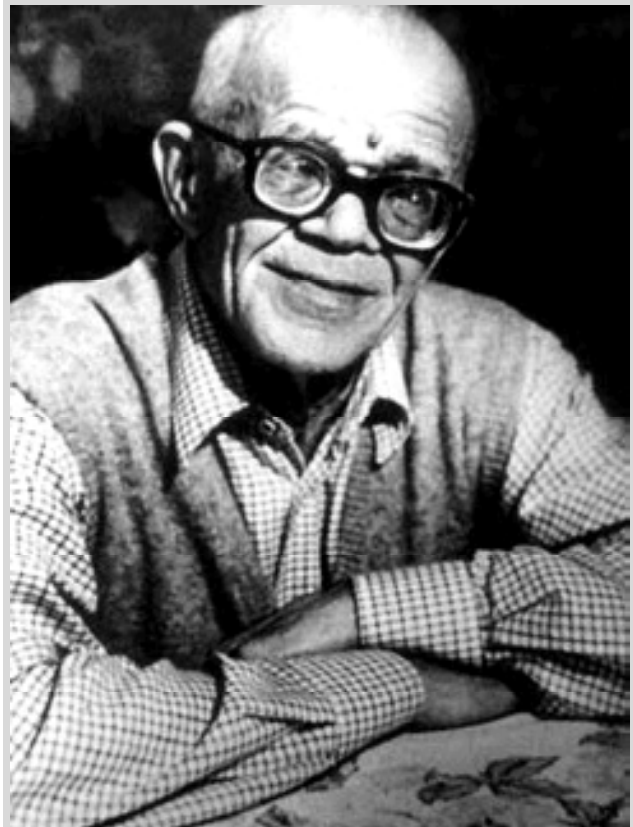
*Istoria, ce curge - acum întoarsă
Va ține minte și-ntre foi va strînge.
acest cumplit Danubiu care varsă
Pe trei guri apă și pe-a patra sânge.*

*Cine - aduce iad în cărcă
n-are maică, ci năpârcă*

*Aici e hramul tot, ca un ciorchine
Strivit de teascul vremii bob cu bob
Și fierbe azi în taină mustul rob
Să curgă slobod vinul țării mâine.*

Andrei Ciurunga

Robert Eisenbraun (Andrei Ciurunga) a fost condamnat pentru delict de opinie și de creație în două rânduri: prima dată închis între 1948-1954, apoi condamnat la încă 18 ani. „...Un omuleț cu ochelari cu zece dioptrii, retras, visător. Talent, sensibilitate, ironie robustă în fața suferinței”, îl descrie Doru Novacovici, luptător anticomunist din emigrație și coleg de detenție la Canal cu Ciurunga.

Numele Dunării*

Fluviul Dunărea - *drumul de rondă al României*¹²⁾, *binefăcătorul fizic al Românilor și patronul lor moral*¹³⁾, clasicul rege al fluviilor Europei, brâul care înconjură, apără și susține România (Mih. Kogălniceanu) a purtat la diferite popoare, și în diferite timpuri, diverse nume:

Cele dintâi nume - acel ce trebuie să-l fi avut la Egipteni, cari cunoscuseră fluviul pentru prima oară, până la izvoarele sale, cu ocazia cutreerării pământului de către Osiris¹⁴⁾ cu mai mult de 10.000 ani a Chr. (chiar 20.000) - este Istros¹⁵⁾.

După Egipteni, Fenicienii, «principii mării și ai pământului», cum îi numeau profeții evrei¹⁶⁾, au fost între cei dintâi cari au ocupat acest fluviu la gurile sale. Ei îl numiră *Phison*¹⁷⁾; aceasta pare să fi fost către anul 1000, în epoca zisă a bronzului. Cetatea *Prenetos*¹⁸⁾ era centrul acțiunii lor în Marea Neagră. Mulți comentatori dădură, adese, acestui fluviu numele de *Sacru*, fie din cauza mărimii, fie din cauza respectului ce aveau pentru el¹⁹⁾.

Cel dintâi nume sigur ce găsim că a purtat Dunărea este dar *Istros*.

Hesiod, 900 ani înainte de Christ, este primul scriitor care-l prezintă sub acest nume: el îl arată ca cel mai mare râu al Europei din acea vreme, ca fiu al oceanului, dându-i adesea epitetul de *frumosul curent, râul cu undele frumoase*²⁰⁾.

Tot sub numele de *Istros* îl găsim la toți scriitorii vechi, luându-l și ei probabil din spusele popoarelor ce locuiau pe țărmurile Dunărei de Jos²¹⁾.

Același nume pare să fi avut Dunărea și în timpul expediției regelui Sesostris sau Usortzen III (Ramses al V-lea cel Mare?), un cuceritor mare, cam la anul 3712 (sau al XXXVI secol a Chr. ?) care o trecu, bătu pe Geți și așeză în țara lor colonii egiptene. Herodot, părintele istoriei (486-406 a Chr.), fiind în Egipt, văzu la preoții egipteni o carte care descria această expediție²²⁾. Sesostris făcuse chiar o hartă a țărilor pe care le-a cutreerat²³⁾.

Amintirea acestei expediții se păstra încă pe la 1263 a Chr., pe vremea Argonauților, într-o inscripție de pe porțile templului Soarelui la curtea regelui Colchidei Aetas²⁴⁾.

Tot pe vremea Argonauților, Istrul era cunoscut ca un fluviu lat și adânc, izvor mănos pentru mare, pe care el o îmbogățește cu tributul apelor sale». Atunci, ca și pe timpul expediției Egiptenilor, el se numea *Istrul*²⁵⁾.

Tot sub numele de *Istru*, este cunoscut pe la

648 a Chr.²⁶⁾.

Pe timpul expediției lui Cyrus, în Europa, an 560 a Chr., Dunărea purta același nume, de Istru²⁷⁾. Herodot a vizitat în persoană gurile sale. El spune că, în timpul său, țărmurile fluviului erau locuite și că foarte mulți oameni le cunoșteau²⁸⁾; era cel mai mare fluviu din acelea ce se cunoșteau atunci²⁹⁾; că se asemăna mai în toate părțile cursului său; curgea vara ca și iarna; era cel dintâi ce se întâlnea în apusul Sciției.

Din cauza apelor ce se vărsau în el, cursul său dobânda un volum considerabil; numai ele îl făceau atât de vast.

Dunărea era la antici o lume întreagă de bogăție, de întâmplări, de viteji, de amor, de poezie³⁰⁾. Apele sale erau *ispășitoare*, spălau păcatele³¹⁾.

Oracolul dela Delphi o numea: *coboritoare dela Jupiter*; *Ιστρος Διπετης*³²⁾. *Marele Istru*; fluviu despre care cuceritorii, ca și diplomații, au avut visuri fericite, pe care el le duce, pe rând, pe valurile sale, la mare³³⁾.

Se mai numește *bătrânul Istru*³⁴⁾; *Conjurato Istru*³⁵⁾.

Poetul grec Opian vedea puterea unei divinități chiar în deschețul său. Jurământul pe valurile Dunării era ceva înfricoșat; chiar Zeii l-ar fi pronunțat cu frică³⁶⁾.

Acest jurământ era însoțit cu solemnitatea de a bea apă din Dunăre³⁷⁾.

Bată-te Dunărea! blestem teribil transmis nouă, prin tradiție, din cele mai vechi timpuri.

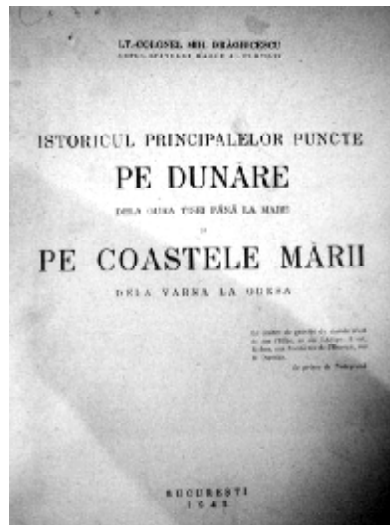
Romanii latinizară numele grec și-l făcură *Ister*, apoi îl păstrară atât în vorbă, cât și în scrieri, pentru a înțelege prin el *Dunărea de Jos*.

Prin progresul comerțului și al cuceririi, ei au găsit și au împrumutat din gura băștinașilor regiunii superioare a Dunării un nou nume: *Danubius*, pe care, la început, l-au întrebuințat pentru a caracteriza numai regiunea *superioară* a acestui fluviu.

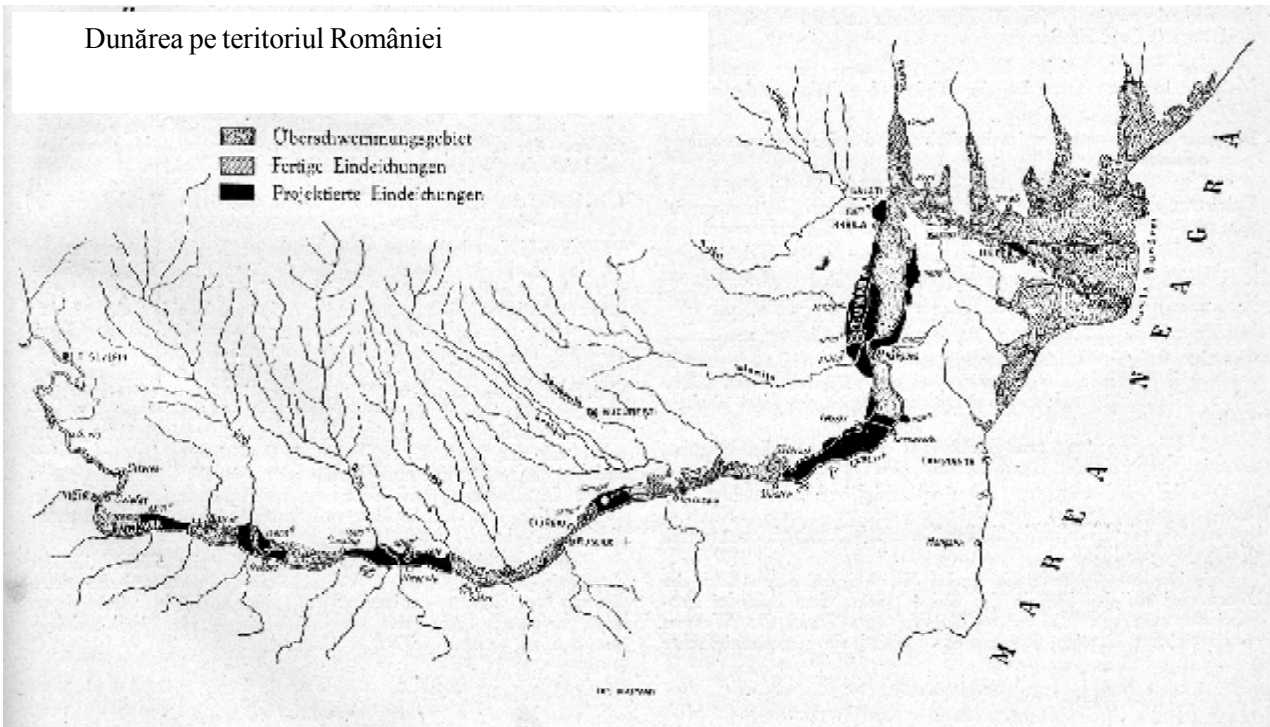
Cesar (100-44 a. Chr.) este primul scriitor latin ce prezintă acest nume³⁸⁾.

Denis din Halicarnas, contemporanul lui August, îl numește *fluviul cu cinci guri*³⁹⁾.

Se pretinde că forma corectă a acestui nume ar fi *Danuvius*, din grecescul Δανούιος, și această idee este cu atât mai sigură, cu cât o piatră găsită la Donau-Eschingen evidențiază că acest râu, chiar pe la anul Romei 954 (201 d. Chr.), purta numele de *Danuvius*⁴⁰⁾.

Dunărea pe teritoriul României

Mai găsim acest nume, puțin alterat, sub următoarele forme:

Δάνουσις⁴¹.

Δάνουις⁴².

Forma *Hister*⁴³ este rară.

Părinții bisericii credeau că izvoarele Dunării erau în raiu, ceea ce nu se potrivește cu ceea ce spune Pliniu⁴⁴, că la izvoarele fluviului înnota un pește negru care da o moarte năpraznică celor care-l mâncau.

Ciudat pește s'ar fi mâncat în raiu!...

Romanii mai numeau Dunărea de Jos *limes-romanus*; *limes-imperii*; înțelegând prin aceasta marginea, limita domniei lor⁴⁵.

Note:

¹²) Saint Marc de Girardin.

¹³) G. Missail, *Epoca lui Vasile Lupu și Matei Basarab*, pag. 185.

¹⁴) Diodor de Sicilia, I, 27.

¹⁵) Apolloniu dela Rhodos IV, 257-266; pag. 158-159, edit. Lipsiae 1814.

¹⁶) Isaia XXIII, 8; Ezechil, XXVI, 15-20.

¹⁷) Cesar Bolliak, *Topographie de la Roumanie*. Paris 1852.

¹⁸) Larousse op. cit. XII, pag. 773, col. 2.

¹⁹) *Pilote de la Mer Noire*. Côte d'Europe.

²⁰) Hesiod, *Theogonia* (Nașterea Zeilor) 337-345, pag. 146. Edit. Hanisch. Basileae 1571.

²¹) Larousse (P.), *Dictionnaire Universel du XIX-e siècle*.

D. pag. 98 co. IV-a.

²²) Herodot cartea II-a, Cap. 100-108.

²³) Geogr. Graeci minores, tom. II, pag. 214, edit. Müller, Paris 1861 (ap. A. P. Calimach).

²⁴) Valeriu Flacu, *Argonauticorum*, 417-420 (id.).

²⁵) Apolloniu dela Rhodos, *Argonautica*, 259-265, pag. 158-159. Lipsea IS, 4 (id.).

²⁶) Pisandru, *Căsătoriile Eroilor și ale Zeilor*, Fragmente. Edit. Dübner, pag. 5, Paris 1840 (id.).

²⁷) Diod. Sicili. Cartea II, Cap. XLIV.

²⁸) Herodot II, 34.

²⁹) Ibid, IV, 48.

³⁰) Alex. Papadopol Calimach, *Dunărea în literatură și în tradiții*, pag. 19.

³¹) Sofocle, tragedian grec 295 a Ch.

³²) Χρησμός Απολ Δελφ (ap. A. P. Calimach).

³³) Al. P. Calimach, op. cit.

³⁴) Dionis. Periegetul, *Stih* 229, 230.

³⁵) Virgil, *Georgicele*, II, 497.

³⁶) Maxim Thiriu, secolul II.

³⁷) Auphidiu Modestul, secolul al II-lea; ambii (27 și 28) citați de Alex. Papad. Calimach, în opera cit., pag. 15 și 17).

³⁸) *De bello galico*, VI, 24.

³⁹) *Pilote de la Mer Noire*. Côte d'Europe, pag. 47, notes.

⁴⁰) Mullendorf (ap. Heksch).

⁴⁰) A. F. Heksch, *Die Donau* etc. pag. 4.

⁴¹) Stef. Byzant, pag. 221. Ed. Amsterd. 1678.

⁴²) Nichita Honiatul.

⁴³) Lucan, *Pharsal*, libr. II.

⁴⁴) *Hist. Nat.* XXXI, 9.

⁴⁵) *Histoire d'Attila*, I, pag. 243.

* *Istoricul principalelor puncte pe Dunăre dela gura Tisei până la mare și pe coastele mării dela Varna la Odesa* - Lt.-colonel Mih. Drăghicescu, București 1943

*Regiunile inundabile, Luncile râurilor, **

Balta și Delta Dunărei.

Studiind regiunile de producție agricolă din câmpie, stepă și podișuri, am găsit că acolo soiul e format: sau prin influența plantelor de stepă asupra materialului mineral provenit din descompunerea „Rocei mame”, care formează solul zis „Pământ de stepă”, sau prin influența pădurilor, cari au format așa zisul „Pământ de pădure”. În lunci avem acum o a treia categorie principală, sub care se prezintă solul nostru: „Pământul de aluviune”.

Nu e nevoie să insist mult asupra importanței pe care au avut-o în toate timpurile aceste din urmă feluri de soluri asupra culturii omenești, căci se știe că așa numitele „Teri aluviale” au fost leagănele unde s’a dezvoltat cultura: Mesopotamia, Egiptul, Nordul Germaniei și Olanda, Câmpia Chinezească, în India dela gurile Gangelului până la cele ale Indusului, întinsele câmpii din America de Sud, în America de Nord coastele dela Texas, Arkansas, Luisiana și străbătând adânc în interior dealungul Mississipelui și afluenților săi etc.; toate aceste câmpii, cunoscute prin fertilitatea lor, sunt formate de pământ aluvial.

Caracteristica acestor soluri e că produsele minerale, formate prin descompunerea rocei din care și-au luat naștere, nu sunt provenite din rocile locale, ci sunt aduse de ape dela distanțe mari, depuse aci și înprospătate continuu în fiecare an. Pe acestea apoi, apa, agenții climei, vegetația și diferiți alți reprezentanți ai lumii organice - Bacteriile, Râmele larvele de insecte etc. - le influențează, transformându-le într’un sol de calitate superioare pentru dezvoltarea vegetației și - acolo unde e posibil - pentru cultura plantelor agricole.

Prin „Luncă”, „Baltă” sau „Șes” înțelegem toate suprafețele de pământ, de pe malurile unei ape curgătoare, până unde se întind apele revărsate peste maluri în epoca creșterii maxime a nivelului lor; ele reprezintă dar așa zisă „albie majoră” a râurilor, și condițiunile lor de producție sunt în funcțiune de regimul natural al apelor râului de care depind. La Dunăre, Prut și în partea inferioară a celor mai multe râuri - unde s’a stabilit un regim natural al creșterilor și descreșterilor apelor, - această regiune inundabilă este limitată printr’o linie mai mult sau mai puțin precisă - foarte des chiar printr’un mai abrupt - de câmpia care o înconjură.

În România veche suprafața ocupată de lunci este destul de mare în raport cu suprafața totală a țerii -

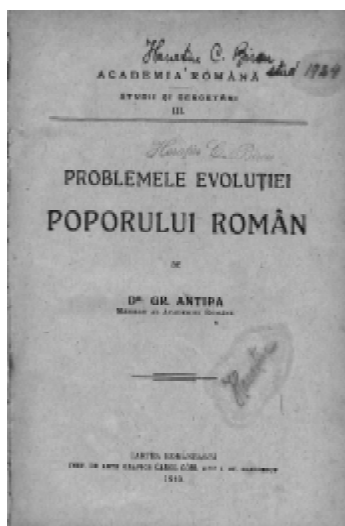
numai Balta Dunărei, fără malul Basarabean, are o întindere de aproape 900.000 de hectare - așa că importanța lor pentru producția țerii și pentru viața poporului este cât se poate de considerabilă.

Felul producției acestor terenuri este determinat, pe de o parte, de nivelul și durata creșterii apelor cari se revărsă, iar pe de altă parte, de înălțimea pe care o au diferitele părți ale acestor terenuri deasupra nivelului etiajului respectiv al cursului de apă de care depind. Dacă apele de răvărsare stau întinse mai mult timp peste un asemenea teren, substanțele nutritive aflate în pământ servesc ca hrană unei faune și flore acvatice ce se dezvoltă pe el, iar produsele finale de cari se folosește omul sunt sau plante acvatice, ca stuf, papură, rogoz etc., sau diferite animale comestibile acvatice, ca pești, raci, scoici etc. Dacă acest teren rămâne însă uscat - sau după ce apele se retrag, - substanțele nutritive din pământ se transformă în plante de uscat, (plante „xerofile”), fie în iarbă pentru pășunat și diferite buruieni sălbatice, fie în plante de cultură.

Înălțimea ce o au diferitele părți ale terenului unei lunci nu e însă uniformă: Unele porțiuni formează depresiuni joase, sub nivelul etiajului râului, și acestea rămân tot timpul acoperite cu apă, constituind «Bălțile permanente»;

ele servesc producției peștelui, dacă sunt mai adânci, și pentru stuf, dacă sunt mai mlăștinoase. Alte porțiuni se inundă la creșterile mijlocii și, cât timp sunt acoperite cu apă, produc pește, iar de îndată ce apele de revărsare se retrag în albia râului, ele se acoperă de o frumoasă vegetație de iarbă, care constituie cele mai bune pășuni pentru vite; acestea sunt «Terenurile inundabile propriu zise». Altele, în fine, numite «Grinduri», fiind și mai înalte, nu se inundă decât la creșterile extraordinare, adică la câțiva ani odată; acestea servesc adeseori și la diferite culturi agricole, fie pentru semănături de toamnă - grâu și mai cu seamă rapiță, cari se pun «la noroc» și dacă reușesc, dau recolte extraordinare - fie la semănături de vară (porumb, meiu etc.) după retragerea apelor.

Cum nivelul creșterilor fluviilor variază dela un an la altul, și felul de cultură și de producție al acestor diferite elemente cari compun balta se schimbă dela un an la altul: În unii ani, când sunt ape înalte și durata revărsărilor e îndelungată, avem o producție foarte mare de pește, căci substanțele nutritive din această întregă suprafață servesc de hrană microorganismelor

acvatice, și acestea se transformă în ultima instanță în carne de pește; în anii de ape joase, când balta se inundă numai parțial, se fac semănături pe locurile mai înalte și recolta e de o abundență necunoscută la câmpie. În totdeauna însă după retragerea apelor avem în baltă o iarbă minunată, așa că vitele din regiuni îndepărtate se aduc în lunci la pășunat, sau se face fân, dând recolte de o abundență rară, cum nu se văd decât în terenurile irigate din țerile apusene. Tocmai din această cauză, atât șesurile râurilor, cât și Balta Dunărei, au fost în totdeauna locurile unde s'au făcut crescătoriile cele mai mari de vite, și cari au o importanță mare în aceasta privity și pentru viitor.

O cultură foarte răspândită și cu totul caracteristică pentru lunci este cultura legumelor pe terenuri irigate cu apă din râu, care se ridică cu o roată cu găleți, zisă „roată bulgărească”, și se conduce pe terenul de cultură prin mici canale. Această cultură foarte rentabilă, și de o mare însemnătate pentru alimentarea țerii, ie a extensiune tot mai mare și are un mare viitor. Cultura legumelor, ca și cultura fructelor, e menită să devie la noi în țară, tocmai în terenurile din zonele inundabile, una din cele mai mari ramure de producție și baza unei mari industrii de conserve pentru export.

Deasemenea, un important rol în producția acestor regiuni joacă pădurile de bălți, pe cari le-am amintit mai sus.

În partea inferioară a Dunărei, spre Delta ei, încep apoi enormele stufării - unice în felul lor, unde stuful ajunge până la 5 m lungime și formează acea enormă pătură plutitoare, numită „*Plaur*”, care acoperă pe o suprafață de zeci de mii de hectare bălțile cele mari ale Deltei (În Deltă avem 270.000 hect. stufării, din cari 72.000 h. plaur).

Nu e locul de a intra aci în descrierea amănunțită a tuturor acestor feluri de producție ale bălții, cu toate interesantele ei formațiuni, pe cari le-am descris în diferite monografii speciale (1); constatăm însă că Balta Dunărei și luncile râurilor formează unități geografice deosebite ale teritoriului nostru, care prezintă condițiuni de producție și cultură speciale și formează pentru populație un mediu de traiu cu condițiuni de vieață și de muncă cu totul aparte. Felul atât de variat al producției acestor regiuni asigură omului toate cele trebuitoare vieții: materiale pentru construcția casei (lemn, stuf, chirpici etc.), lemne și stuf pentru încălzit, pește, legume, fructe etc. pentru mâncare, pășune abundente pentru vite și toate produsele lăptăriei, teren de cultură atât în bălți, cât și pe câmpia alăturată etc.; clima e în totdeauna, mai dulce prin apropierea apei, în unele părți transportul pe apă al productelor și comunicația e mai lesnicioasă s. a. m. d.

Toate acestea au atras în aceste regiuni o numeroasă populație, care s'a așezat - formând linii de sate la marginea câmpiei, chiar pe malul luncii - dealungul părții inferioare a mai tuturor râurilor, și mai cu seamă la Dunăre. Pe când însă pe malurile râurilor

Olt, Ialomița, Mostiștea etc. populațiunea e deasă - la Olt ea trece chiar de 150 locuitori pe km. p., - însă cătunele sunt mici, la malul Bălții Dunărei satele sunt rare - așa că populațiunea variază între 40-80 loc. pe km. p., - însă sunt foarte mari, trecând de 1000 locuitori (2). Condițiunile naturale dar au avut o mare influență și au determinat acest mod special de *grupare al populației din aceste regiuni*.

Mai mult decât în toate regiunile naturale de producție ale țerii, natura de aci indică poporului nostru importante și mari probleme pentru a-și desfășura activitatea sa civilizatorie. Activitatea continuă a apei, schimbând ea singură, din an în an, condițiunile naturale de producție, chiar nevoia de a mănține vechea productivitate și de a nu lăsa ca forțele elementare ale apei să strice o stare de echilibru creată impune o continuă activitate.

Aici însă sunt și mari izvoare de bogății latente, cari constituiesc încă mari rezerve de avuție ale țerii noastre, și toate acestea cer o muncă, bazată pe știință, pentru a putea fi puse în valoare și a mări avutul nostru național. În lucrările mele speciale - despre Regiunea inundabilă a Dunărei și despre Pescării - am arătat pe larg modul cum trebuie să se procedă și lucrările ce sunt de făcut, pentru a se crea aci, în lunca Dunărei și în Delta ei, o stare înfloritoare; aceasta prin amenajarea sistematică a bălților, pentru a se putea face în ele o piscicultură rațională și prin punerea în valoare terenurilor inundabile și a grindurilor, printr'un sistem rotativ de culturi alternante de agricultură și piscicultură, pe care l-am studiat și propus (3). Tot astfel am arătat, și pentru condițiile speciale ale Deltei, cum s'ar putea amenaja toate celelalte bălți mari ale ei, - după cum s'a făcut deja cu Lacul Razim, care, prin cele 3 mari canale săpate, a ajuns a fi una din pescăriile cele mai bogate din Europa - spre a se mări astfel considerabil producția lor de pește, și cum s'ar putea amenaja și grindurile pentru a le coloniza cu păstori și cu crescători de vite, după cum o cer condițiile naturale.

Toate aceste propuneri și proiecte, pe cari le-am făcut pentru ameliorarea pescăriilor și terenurilor inundabile din lunca Dunărei, erau bazate pe o concepție cu totul nouă asupra condițiunilor de producție din zonele inundabile, concepție la care am ajuns pe baza unor îndelungate studii hidrobiologice în aceste regiuni. Constatarea prezenței germenilor unei bogate faune și flore acvatice, care trăiesc în pământ în stare latentă - suportând timp îndelungat înghețul de iarnă, arșița de vară și uscăciunea, până vine inundația care le permite să se poată desvolta și înmulți - ne-a făcut să vedem că bogăția producției pescăriilor unui fluviu este determinată de lunca sa inundabilă cu bălțile ei - unde se găsesc locurile cele bune de hrană și de reproducție - și nu, cum se credea înainte, de albie.

Aceste constatări științifice - pe cari le-am expus și în diferite congrese internaționale - m'au condus la

stabilirea aceluși sistem de punerea în valoare a regiunilor inundabile prin alternanța de agricultură cu piscicultura și la o serie de măsuri pentru exploatarea rațională a pescăriilor. Măsurile propuse pentru exploatarea pescăriilor au fost admise și trecute în legislațiile mai multor țări - între cari și pentru pescăriile cele mari din fluviile Rusiei - iar sistemul nostru de punere în valoare a terenurilor inundabile a fost adoptat în 1914, cu unanimitate, de Facultatea de agricultură dela Universitatea din Urbana (Chicago) pentru regularea fluviului Illinois. Și la noi studiile pregătitoare erau deja terminate (harta hidrografică a Deltei, studiul hidrografic al Regiunii inundabile etc.) și lucrările porniseră cu mult succes: 3 canale mari (canalul Regele Carol, canalul Principele Ferdinand și canalul Regina Elisabeta), în lungime de mai multe zeci de km. fiecare, erau gata săpate (deschise și pentru navigație), și au înzecit în scurt timp producția pescăriei din lacurile Razim, Sinoe, Babadag și Dranov; 3 drage speciale lucrau la curățirea și la deschiderea altor canale din Deltă; lucrări de regularea alimentării bălților Brăilei erau în curs ș. a. m. d. Pe de altă parte în zona inundabilă se făcuse un proiect pentru a se pune în valoare o suprafață de 27.000 hect. din terenul inundabil, prin alternare de piscicultură cu agricultură - care dacă astăzi era executat, ar fi fost de o enormă importanță pentru alimentația țării - și se făceau toate pregătirile pentru alcătuirea proiectelor pentru întreaga Baltă.

Lucrurile mergeau probabil prea bine, deoarece o vehementă campanie de presă - întreținută de politicieni și oameni interesați - a fost deschisă în contra serviciului pescăriilor, acuzându-l că scumpește hrana populației (!!), și aceasta tocmai atunci, când, prin lucrările ce le făcea, sporise atât de mult producția pescăriilor.

Rezultatul a fost că serviciul pescăriilor - astfel cum era el alcătuit pe baze științifice - a fost ca și desființat: secțiunea ameliorațiilor fonciare a format o direcție aparte cu conducere pur tehnică, secțiunea hidrografică a fost trecută la un alt serviciu și serviciul pescăriilor a rămas să se ocupe numai de exploatarea și de vânzarea peștelui.

Astfel lucrările începute cu atâta succes au fost din nenorocire oprite cu totul în loc, prin politicianism și demagogie, și munca depusă, timp de 27 ani, pare a fi fost zadarnică; mă mângâi totuș cu idea că, progresul mergând în spirală, oricât ar fi de mare puterea politicianismului, nu se poate ca adevărul să nu triumfe și ca din sămânța curată pe care am aruncat-o să nu răsără vreun urmaș, care, cu mai multă energie, să poată duce la bun sfârșit toate aceste lucrări de o atât de mare importanță pentru țară; cari, de altfel, se vor impune și singure, prin forța lucrurilor.

Lunca Dunărei odată regulată sistematic - astfel cum am propus-o - e menită să ajungă unul din cele mai mari centre pentru cultura peștelui, cultura

legumelor, vitelor, cerealelor și în special a textilelor și oleaginoaselor și chiar a orezului; și totodată - tocmai prin această mare varietate a felurilor producției ei, prin înlesnirile unui transport ieftin și prin abundența materiilor prime ce le poate procura - să devie, un însemnat câmp de activitate industrială, care să asigure țării întregi nouă articole de export și deci nouă izvoare de bogăție și prosperitate.

O astfel de operă civilizatorie mare - menită tocmai să întărească independența noastră economică și să desvolte munca națională, și totodată legată de interese mari naționale atât de vitale - nu se face însă nici prin concesionare la străini - cari, sub pretext că ne procură capitalul, urmăresc numai să profite ei de plus-valoarea creată prin trezirea acestor bogății latente - și nici prin funcționari, deveniți unelte oarbe ale politicianismului, cari sunt gata oricând a sacrifica interesul general în favoarea patronilor lor și a partizanilor acestora. Această mare operă se va putea aduce la îndeplinire numai prin crearea unei organizațiuni cu totul independente, înzestrată cu puteri mari, astfel ca să poată rezista tuturor influențelor și să nu fie împiedicată în munca ei prin formalitățile greoaie ale birocrației. Găsirea capitalului pentru executarea lucrărilor și finanțarea lor e o chestiune cu mult mai ușoară decât se pare, când plusvaloarea ce se creează e atât de mare. Nu vom avea dar nevoie de a ne adresa nici capitalului străin - ale cărui mijloace de corupție și aviditate de mari dividende în detrimentul țării ne sunt în deajuns de cunoscute - și nici de îngreuiua bugetul statului, căci totul e numai o chestiune de organizare procepută și nu o afacere de speculă.

Note:

1) Vezi: *Antipa*, Regiunea inundabilă a Dunărei. București 1910.

-Das überschwemmungsgebiet der unteren Donau, 1912.

-Câteva probleme științifice economice privitoare la Delta Dunărei. București. Anal. Acad. Rom. 1914.

-Wissenschaftl. und Wirtsch. Probleme des Donau-Deltas, 1915.

-Pescăria și Pescuitul în România. București 1914.

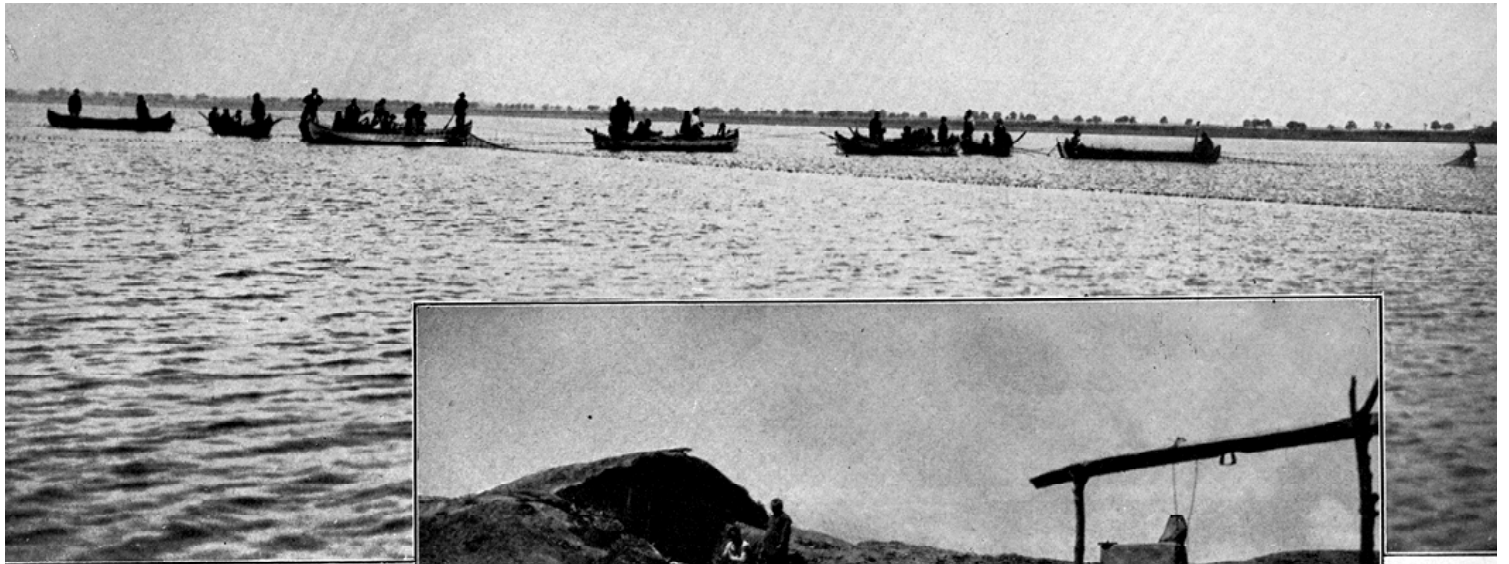
-Trei Memorii privitoare la ameliorarea Regiunii inundabile a Dunărei. București 1913.

-Fischerei und Flussregulierung. Roma 1913.

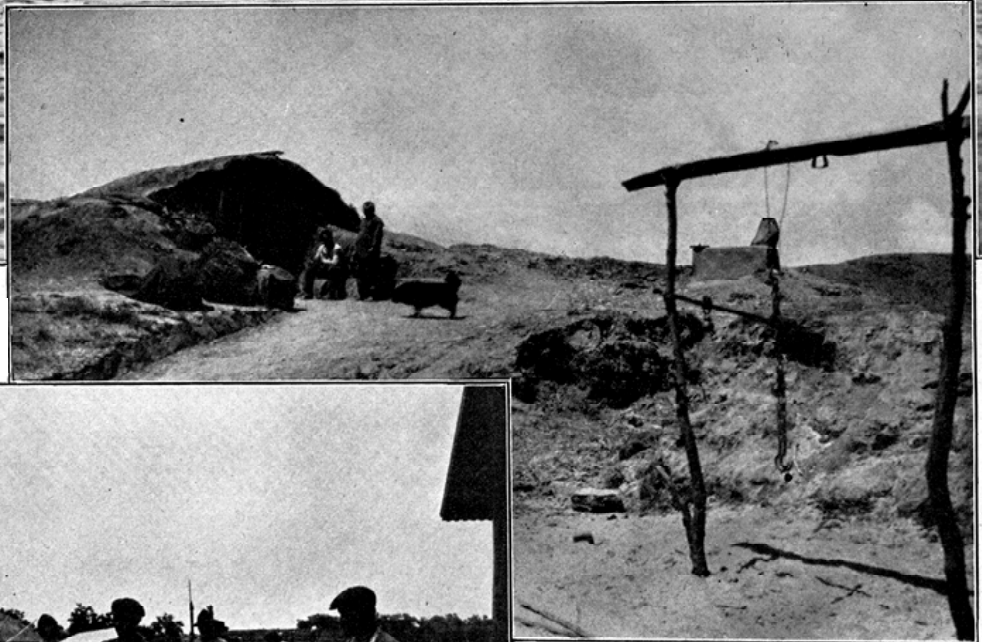
2) Vezi: Em. de Martonne, *La Valachie*, harta populației pe regiuni naturale și pe cătune.

3) Vezi asemenea: *Antipa*, *Fischerei and Flussregulierung*. Atti del V Congresso Internazionale di Pesca. Roma 1913.

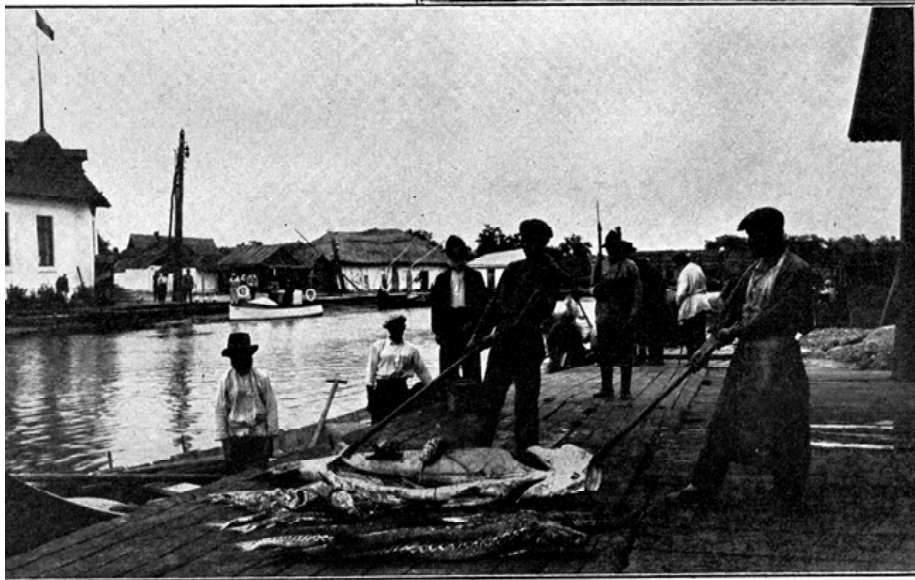
* *Problemele evoluției poporului român*, Dr. Gr. Antipa, Academia Română, Studii și cercetări III, editura Cartea Românească, București, 1919

Bărci cu pescari pe Dunăre

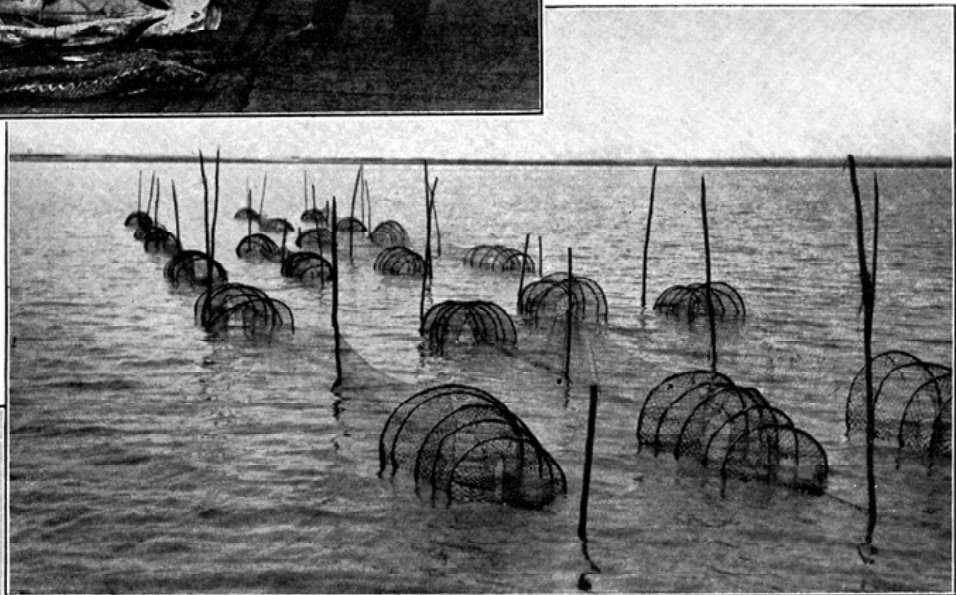

O baracă a pescarilor în Dobrogea

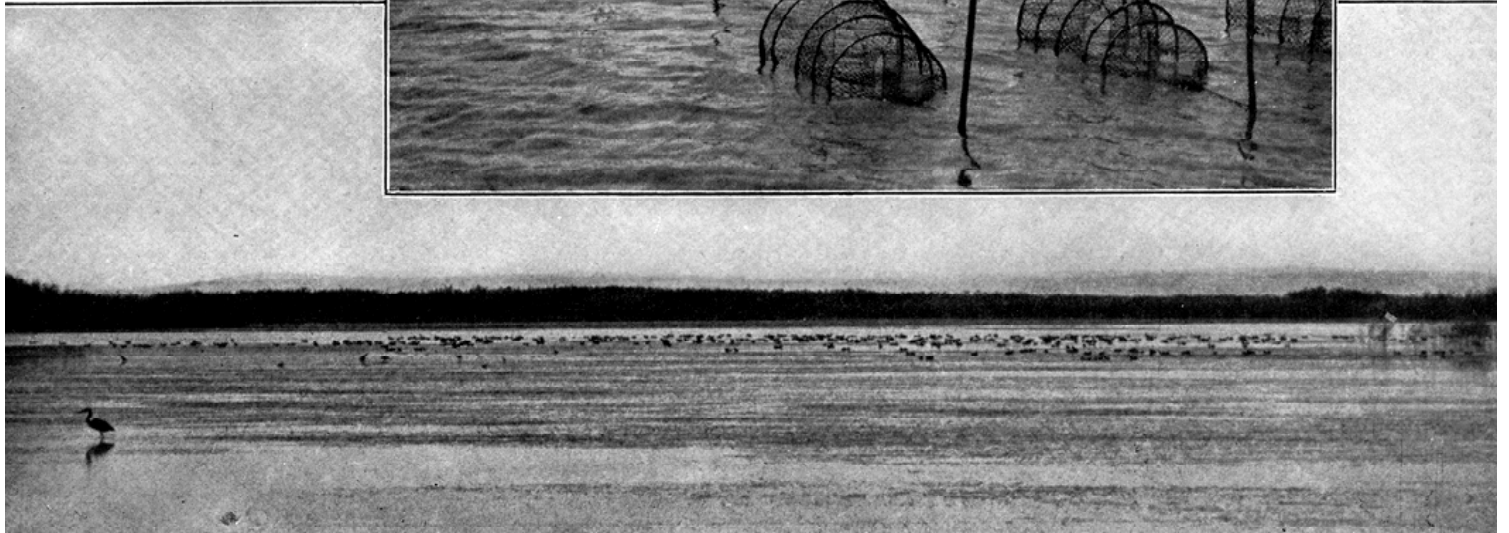

Pescari în Delta Dunării

Pescuitul în Deltă

Păsări acvatice în Deltă

N. Al. Rădulescu *

Născut în județul Vrancea, 1905. Preocupat de „hotarul dunărean” antropogeografic, polemica privind situația României în Europa Centrală și Balcani.

Vom zăbovi asupra unui aspect ce l-a preocupat sistematic și în legătură cu care N. Al. Rădulescu a lăsat lucrări memorabile: *hotarul românesc dunărean*. Un prim pas spre deslușirea acestui subiect îl face în 1929, când semnează un studiu cu titlul *Între Dunăre și Mare*. În 1940, va publica *Considerații geopolitice asupra rețelei hidrografice a României*, iar în 1941, *Hotarul românesc dunărean*.

Discuția se axează pe fluviul Dunărea, căruia geopoliticianul român îi găsește un întreg rol. Dunărea a îndeplinit în primul rând în istoria românilor rol de *drum*. Români i-au zis în folclor, în primul rând, „Dunăre, Dunăre, *drum fără pulbere*”. *Drumul Dunării* a cunoscut în istorie câteva etape.

Pe vremea tracilor, Dunărea era considerată fluviu sfânt, aceștia împărțându-se cu apa lui în anumite împrejurări. Pe timpul romanilor, navigația capătă un impuls puternic, economic și politicul împletindu-se firesc. Navigația n-a fost abandonată nici după retragerea autorităților romane în sudul Dunării. Dunărea a îndeplinit același rol și în timpul năvălirilor barbare. Invazia maghiară întrerupe comerțul dunărean în secolul al IX-lea, dar acesta renaște grație genovezilor, în secolul al XIII-lea. Calea Dunării este părăsită odată cu năvălirea turcilor, având să fie reluată abia la începutul secolului al XVIII-lea, după pacea de la Passarowitz, când se reia navigația. Geopoliticianul român va conchide, pe urmele lui Jaques Ancel, că ceea ce înseamnă hotarul dunărean „*e dat nu atât de fluviu, cât de malul drept, cel înalt al lui*”.

Al doilea rol fundamental îndeplinit de Dunăre a fost, deci, cel de hotar. Prilej nimerit pentru N. Al. Rădulescu să reia vechile argumente ce fixează poziția României în Europa centrală: „*Este evident că Dunărea desparte aici Europa balcanică de Europa centro-orientală căreia îi aparține și România. Toate sunt în contrast între cele două mari diviziuni: relieful mai mult muntos, predominarea terțiarului, procentul redus al loess-ului, climatul premediteran, ca și flora și fauna sunt caracteristicile principale ale Peninsulei Balcanice, în timp ce în Europa Centrală avem forme de relief variate, cu un procent mare de șes, predominarea quaternarului, bogate păături de loess, climat continental de tip danubian și polonez etc.*”.

Deși au depășit fluviul în împrejurări favorabile, stăpânirile politice au utilizat cu preponderență Dunărea ca hotar: imperiul roman, imperiul bizantin și imperiul turcesc. Analiza constituie prilejul pentru geopoliticianul român să lanseze teza legată de alternanța geopolitică a marilor fluvii care se transformă, în funcție de ritmul istoriei, fie în axe, fie în granițe pentru formațiunile politice respective. Exemplul nimerit este chiar Dunărea, axă pentru lumea tracă, margine a imperiilor roman, bizantin și otoman, care, deși au depășit-o, nu au reușit să stăpânească trainic regiunile din nordul

ei. Spune N. Rădulescu: „*Dacă pentru statele citate Dunărea a devenit graniță, a rămas însă în permanență axă, din punct de vedere etnic. Ea a fost pe rând în mijlocul ariei locuite de traci, traco-romani și români mai târziu ca un element de legătură, ca o verigă de unitate. Același caracter îl are și astăzi: de la intrarea în Banat și până la vărsare, populația de pe un mal și de pe celălalt, care în subconștient mai păstrează urmele divizării păgâne a vechilor traci, care-i mângâie cu privirea valurile și-i făurește legendele e una și aceeași: 4 populația românească*”. N. Al. Rădulescu emite, aici, una dintre cele mai riguroase legi ale geopoliticii: *statele sunt variabile ca formă, aspect și organizare; factorul de permanență este numai poporul pe trunchiul căruia se clădește statul*.

Al treilea rol al Dunării în viața poporului nostru este cel de „element de polarizare politică a statului românesc”. Argumentele în sprijinul acestei teze sunt abundente și nu le invocăm aici. Ne mulțumim să redăm concluzia geopoliticianului român în urma unui probatoriu fără fisură: „*Libera navigație la gurile Dunării nu poate fi asigurată decât de o Românie puternică, stăpână pe tot teritoriul locuit de neamul românesc*”⁸. N. Rădulescu atrăgea atenția că jocul și deplasările frontierelor au repercusiuni însemnate ce pun în pericol spații aflate la distanțe apreciabile de teritoriul aflat efectiv în dispută.

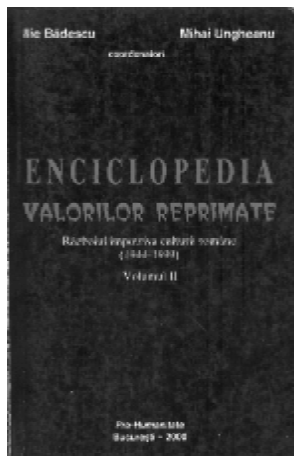
Peste un an, în *Probleme românești dunărene*, va relua ultimul aspect, legat de conexiunea detectată între dimensiunea statului român și statutul european al Dunării. O analiză laborioasă este desfășurată în acest scop.

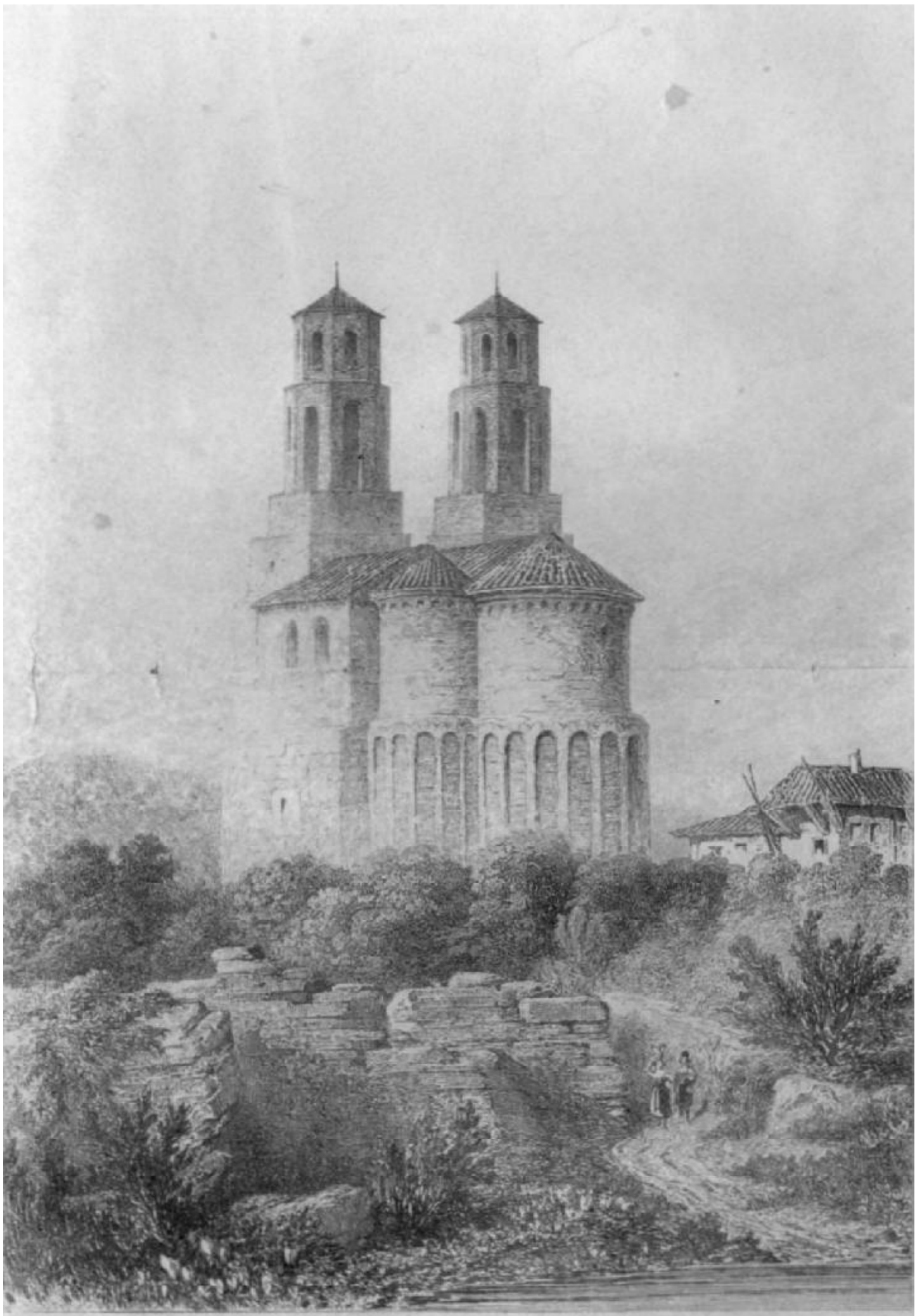
1. Navigația pe fluviu se poate face în chip integrat pe tot parcursul și cu toată intensitatea, numai dacă în bazinul mijlociu nu sunt state imperialiste, interesate să rupă legătura între statul care stăpânește bazinul superior și cel care stă de pază la gurile Dunării.

2. De Dunăre se leagă însăși existența statului românesc, a cărui misiune de santinelă europeană la gurile Dunării a dovedit de-a lungul istoriei că o poate îndeplini. Din aceste rațiuni geopolitice, *Europa are nevoie în această poziție de un stat românesc puternic, întreg*, având un țarm la Marea Neagră suficient de întins, încât să devină apt pentru paza gurilor Dunării.

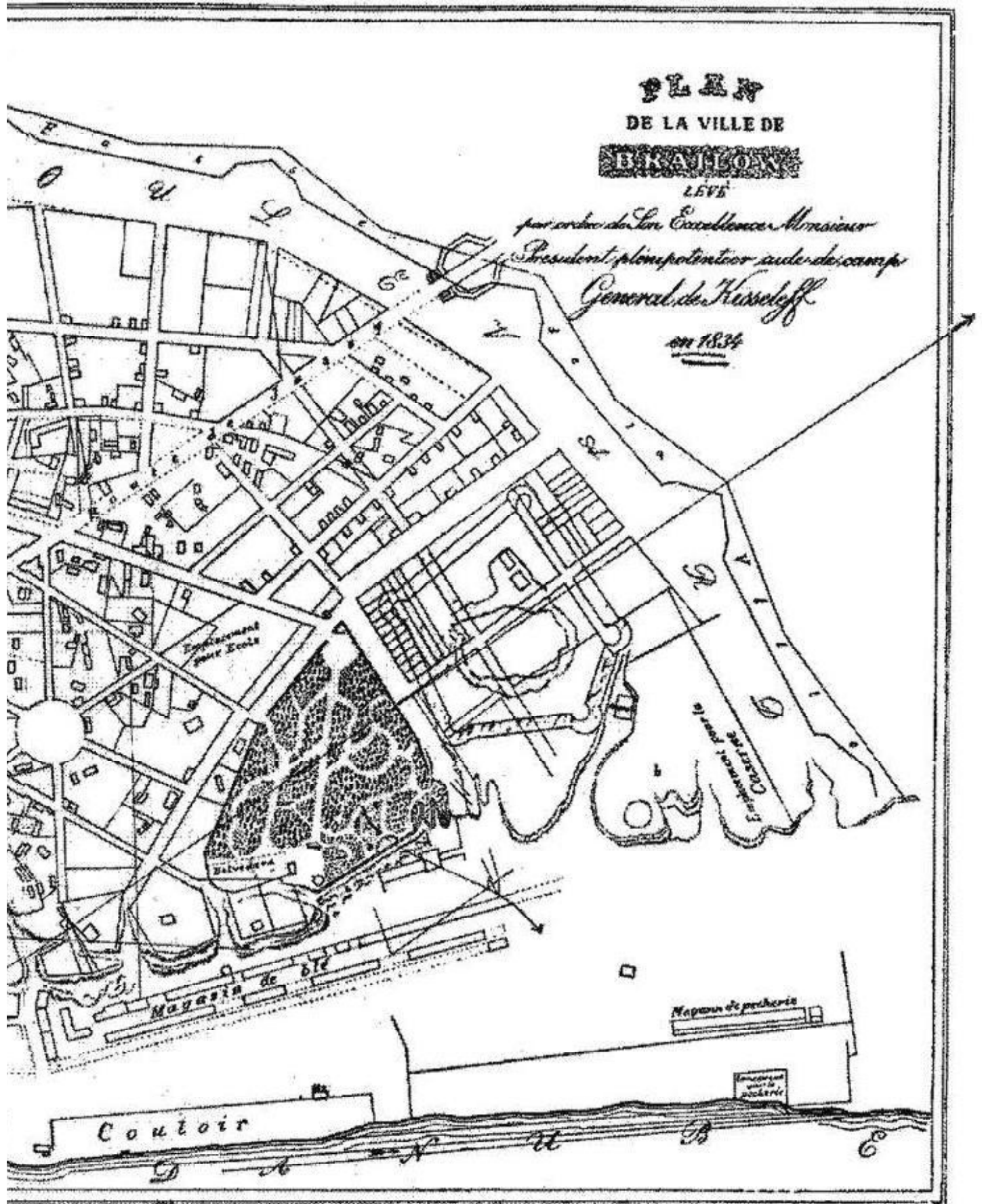
Și aspectul fundamental al studiului, pe care noi îndrăznim a-l așeza în loc de concluzie, decurge dintr-o verificare istorică minuțioasă: „*Navigația pe Dunăre s-a putut face în deplină libertate numai în perioadele în care rușii au fost îndepărtați de la gurile Dunării; principiul acesta este cu atât mai mult valabil și în viitor*”.

* *Enciclopedia valorilor reprimite, Războiul împotriva culturii române (1944-1999)*, volumul II, coordonatori: Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu, Editura Pro-Humanitate, București, 2000

Biserica Precista în anul 1856

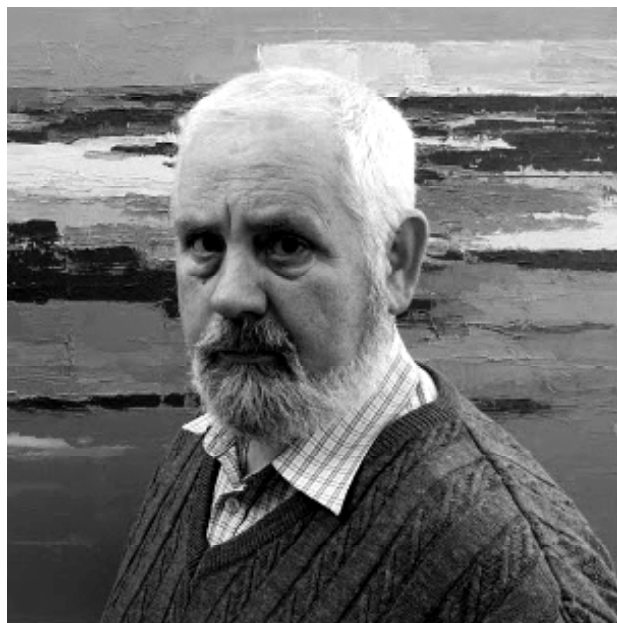
Harta Brăilei la 1834

Sterică Bădălan - pictor al Dunării

Corneliu STOICA

Dunărea, bălțile acesteia, Delta cu frumusețile și poezia ei misterioasă, porturile dunărene au fost întotdeauna repere spre care, în activitatea lor, s-au îndreptat de-a lungul timpului numeroși artiști plastici. Gălățenii, din acest punct de vedere, am putea spune că au fost privilegiați, mărturie stând astăzi operele pictorilor Nicolae Spirescu, Mihai Dăscălescu, Gheorghe Mihai-Coron, Nicolae Cărbunaru, Gheorghe Suciuc sau ale lui Teodor Vișan, ca să amintim doar câteva nume ale celor care au nemurit aceste meleaguri în lucrările lor de pictură și grafică.

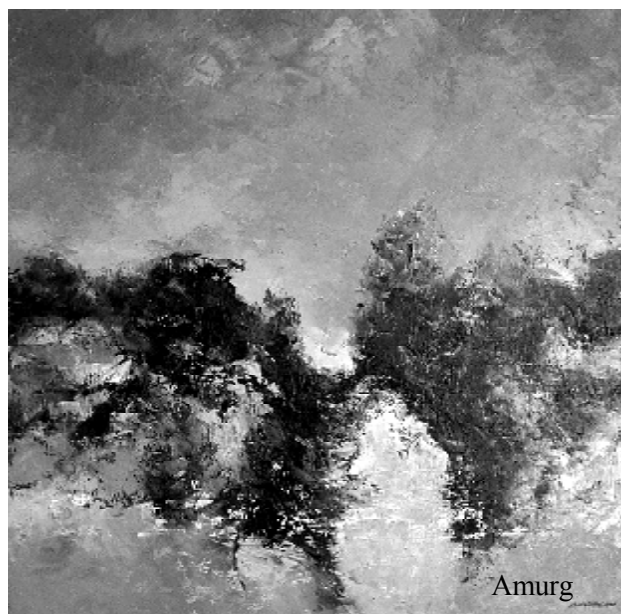
Pictorul Sterică Bădălan, unul dintre cei mai dinamici artiști gălățeni, nu a făcut nici el excepție. Originar din comuna Pisica (Tulcea), el a cunoscut plaiurile dunărene din fragedă copilărie, le-a colindat în lung și-n lat, iar în creația sa ele trăiesc

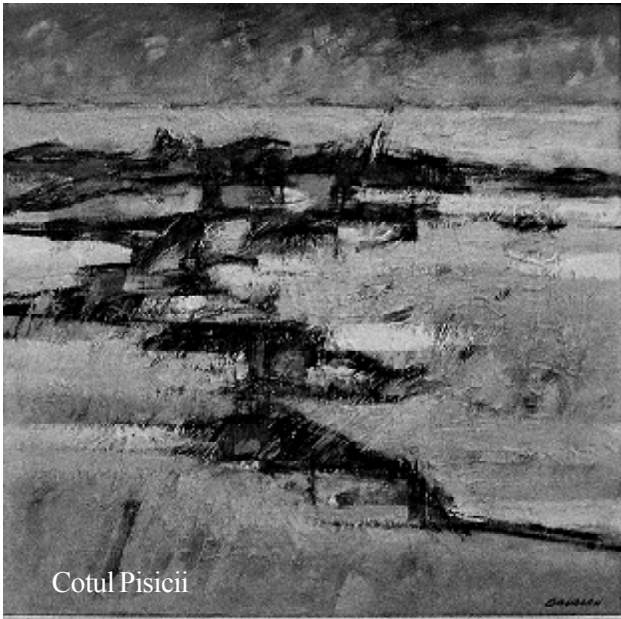
Grind

cu tot ce au ele specific. Numai că, în cazul său, nu vom descoperi aceste plaiuri într-o formă descriptivă, ci în una sintetică, artistul adoptând ca modalitate de a picta un semiabstracționism bazat pe forța expresivă a culorii și a capacității de sugestie a acesteia. Datele concrete ale realului, de la care pornește întotdeauna în demersul său, sunt metamorfozate, abstractizate, reduse la

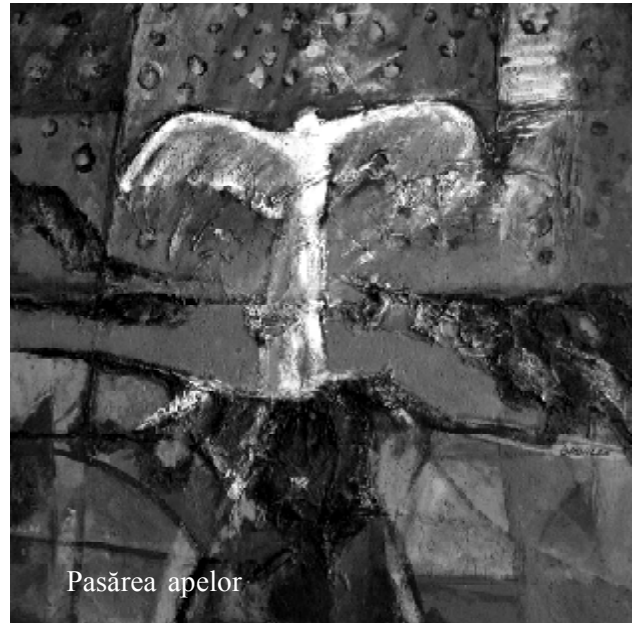
esență, astfel că ansamblurile tablourilor sale evocă doar prin culoare spiritul locurilor, stările și trăirile artistului din momentul săvârșirii actului de creație. Delta Dunării, cu grinduri, ghioluri, vegetație luxuriantă și ape nemărginite, contopite cu albastrul cerului, faleza gălățeană, meleagurile natale sunt surprinse în rotația ciclică a anotimpurilor, în diferite momente ale zilei, dar și în timpul declanșării unor fenomene naturale („Canal în Deltă”, „Delta I, II”, „Dig”, „Meleaguri dragi”, „Așezare la marginea Deltei”, „Cotul Pisicii”,

Amurg

Cotul Pisicii

Pasărea apelor

„Zorii de ziuă”, „Zi însorită”, „Duhul apelor”, „Liniștea nopții”, „Esplanadă”, „Faleză”, „Simfonia apelor”, „Autumnală”, „Grind înzăpezit” etc.). Impresionează în aceste compoziții peisagistice acordurile cromatice de mare intensitate pe care artistul le obține, rafinamentul, unele tonuri contrastante, dar și formele configurate, care deși sunt abstracte, reușesc să transmită o întreagă claviatură de sentimente. În ultimul timp, Sterică Bădălan a început să renunțe la

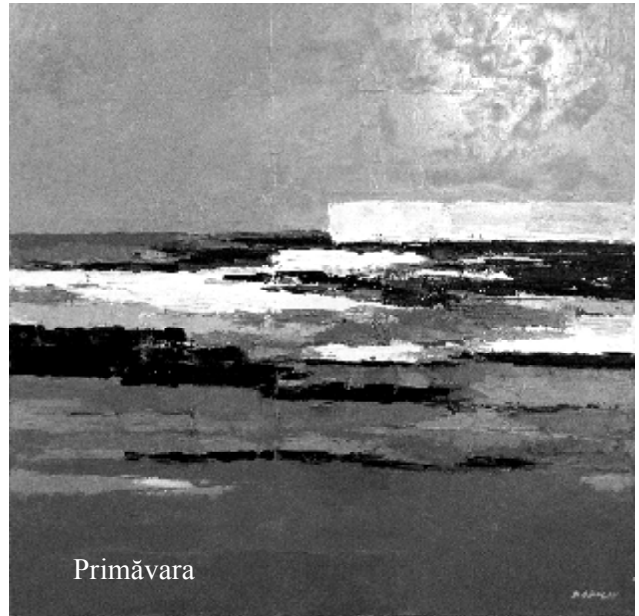
griurile colorate, preferând tot mai mult culorile puternice. Roșu incendiar, roșu ternar, albastru de diferite nuanțe, verde, oliv, ocru, Siena, violaceu, galben, roz, alb sunt orchestrate cu o subtilitate de maestru în lucrări de mare prospețime. Adesea, el pictează pe o singură dominantă coloristică („Reflexe”, „Oglindire”, „Țărm”, „Liniștea nopții”, „Explozie solară”), plasează centrul de interes în partea de jos a tabloului („Zi însorită”) sau în cea de sus („Citadelă II”), însă în

Amintire

Arșița verii

Primăvara

cele mai dese situații se concentrează asupra părții centrale, cu extensii spre cele două laturi din stânga și dreapta, precum și pe înălțime. Lirismul din pânzele lui Sterică Bădălan este exploziv, tonifiant, artistul exaltează culoarea aidoama foviștilor, ca semn al bucuriei sufletești pe care i-a declanșat-o natura aflată în plenitudinea sevelor vegetației în anotimpul estival sau în momentul toamnei, când aceasta a îmbrăcat veșminte de purpură, aur și argint. Este multă poezie în plăsmuirile imagistice ale pictorului, care se revarsă spre iubitorii de frumos asemenea unui șuvoi nestăvilit, declanșând, la rândul-i, emoții și sentimente puternice,

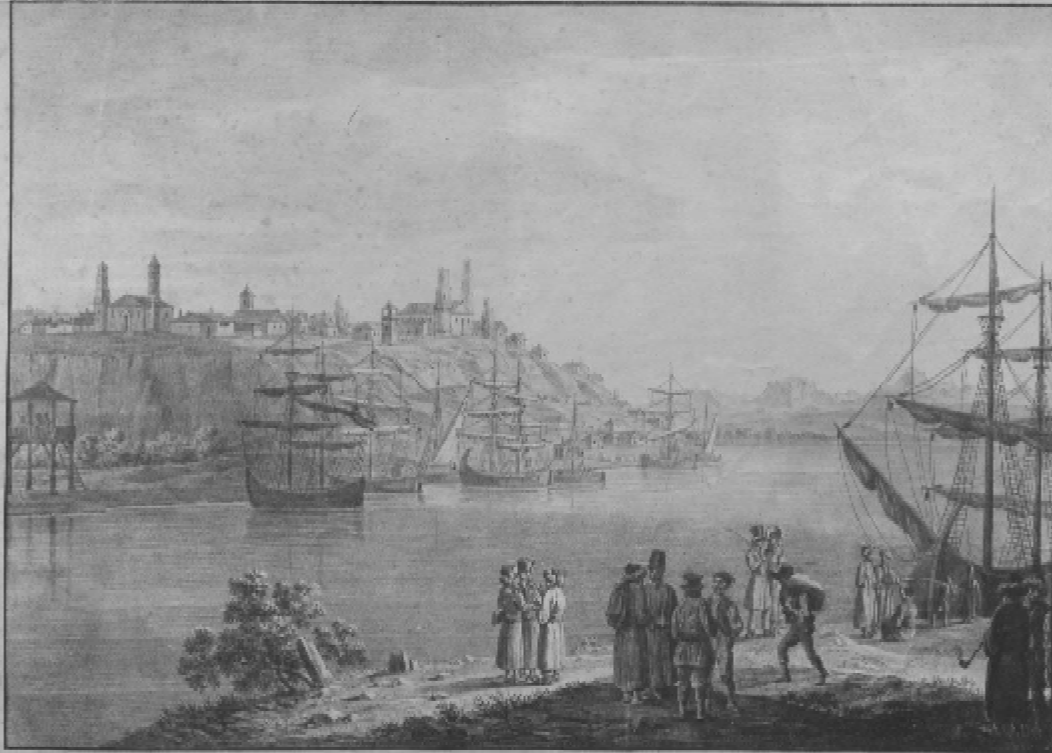
bucurii estetice nemăsurate în sufletul acestora.

Desigur, în pictura sa, Sterică Bădălan a abordat și alte teme, adaptându-și paleta în funcție de fiecare motiv. În toate însă el rămâne un pictor optimist, luminos, care caută întotdeauna soluții plastice care să-i exprime cât mai fidel ideile și sentimentele. Expozițiile personale care le organizează, participările la manifestări cu caracter național și internațional, prezența în ultimii ani la multe tabere de creație sunt dovezi ale unui artist responsabil, echilibrat, aflat în deplinătatea forțelor creatoare, pentru care arta este chiar rostul propriei existențe.

Însula

BĂDĂLAN

Portul Galați, 1856

MOLDAV
Andr. Galtzer

3406

BIBLIOTECA
V. A. URECHIA

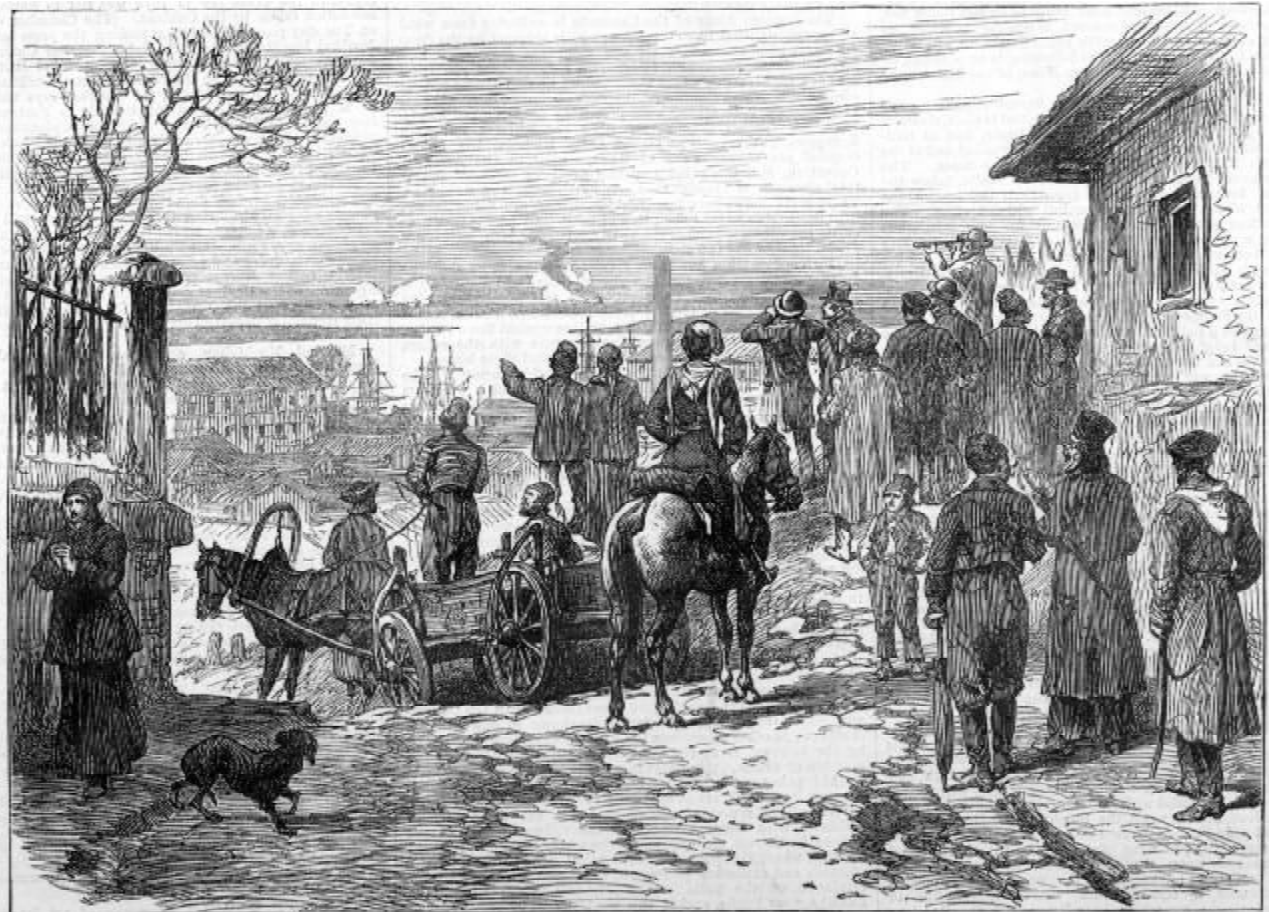

Portul Galați, 1856

MOLDAV
Andr. Galtzer

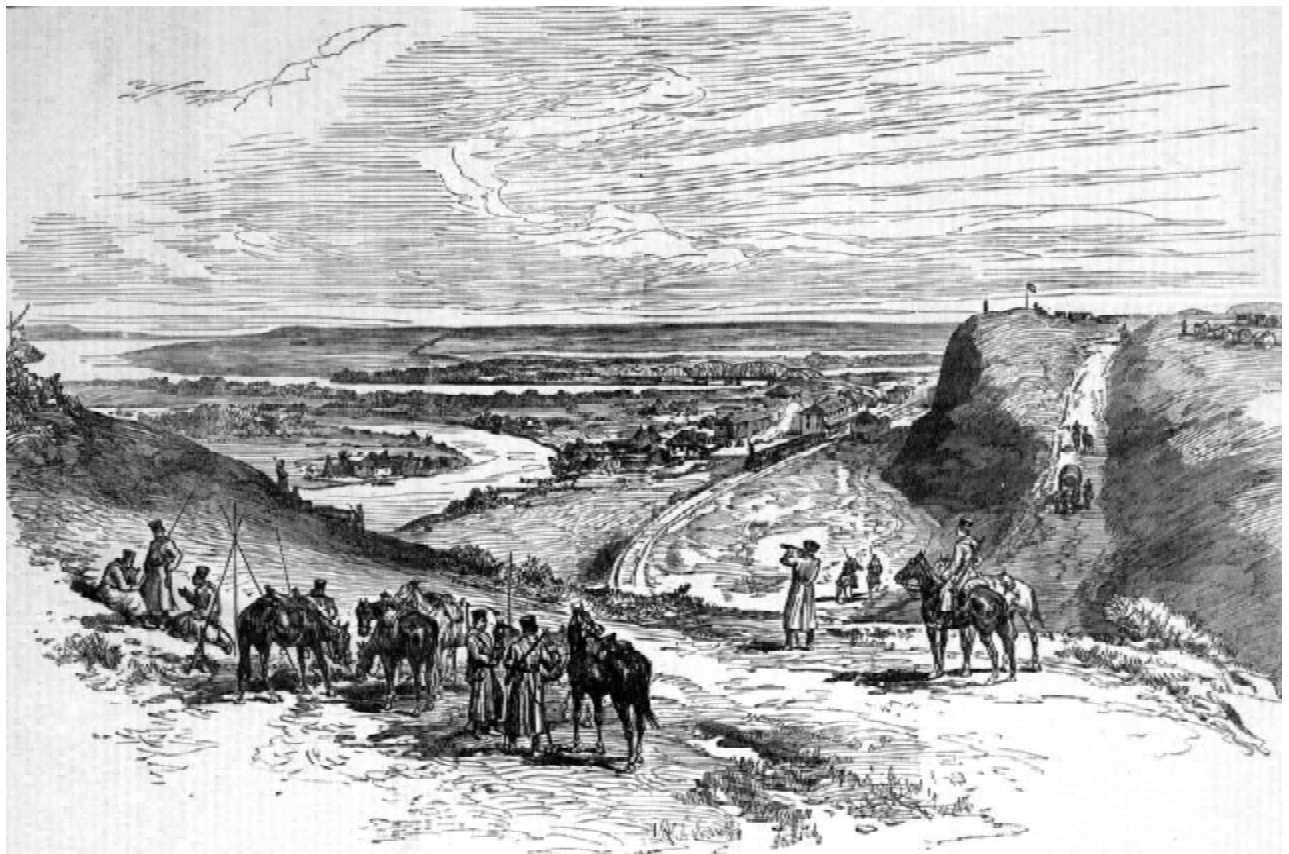
3405

BIBLIOTECA
V. A. URECHIA

THE WAR: THE FIRST CANNON-SHOT ON THE DANUBE.
FROM A SKETCH BY ONE OF OUR SPECIAL ARTISTS.

Prima salvă de tun pe Dunăre, 1877

Podul de cale ferată de la Barboși, peste Siret, 1877

Provocările parodiei

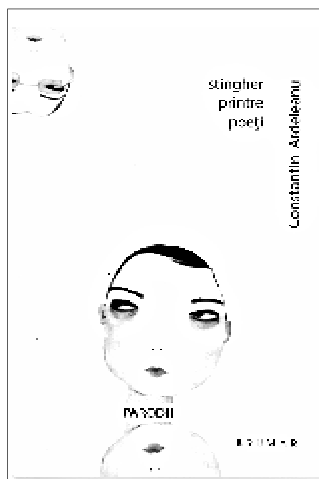

Octavian MIHALCEA

În prologul acestui volum din zodia celor rare, *Stingher printre poeți - Parodii*, apărut la editura timișoreană Brumar, Constantin Ardeleanu ne familiarizează cu starea preliminară finalizării unui asemenea act estetic: „Cartea de față n-a fost nici trudnică, dar nici lejeră. M-am văzut obligat să citesc mii de poezii, pe care altfel nu cred că le-aș fi parcurs, și am cunoscut bucuria de a lansa câteva <<echivalente>> care m-au amuzat.” Vom oferi câteva exemple, integrate cuprinzătoarei galerii de creatori reprezentativi ai literaturii române, abordați dintr-un inedit unghi: cel parodic.

Accentuat claustrantul filon liric al lui George Bacovia, natură eminentamente saturniană, beneficiază de transformări punctuale, Constantin Ardeleanu șlefuiind un aparent pastel cu asumate accente tavernale. Ne vom aminti aici și de Ben Corlaci, creator familiar acestor veritabile intermundii ale clarobscurității roditoare la nivel artistic. Revenind la parodierea cunoscutei poezii „Rar”, dramatismul și ironia alcătuiesc un inedit tandem, cu anumite gesturi aspectate pictural: „Palid, palid, palid./ Trec printre blesteme./ În crâșmă e larmă./ Bulevardul geme./ Palid, palid, palid...// Ninge, ninge, ninge.../ Îngeri cad din zare/ Crivăț dând alarmă./ Ce destrăbălare!/ Ninge, ninge, ninge...// Roiuri, roiuri, roiuri.../ Fețe zgribulite/ Trec pe lângă mine -/ Vor un ceai fierbinte./ Roiuri, roiuri, roiuri...// Murmur, murmur, murmur.../ Pun de-o caterincă/ Liceeni zburdalnici/ Nu le zic nimică./ Murmur, murmur, murmur...// Singur, singur, singur.../ Mi se-nfundă drumul/ Cui, mă rog, să-i pese?/ A murit nebunul./ Singur, singur, singur.../ / Palid, palid, palid.../ Îngeri cad din zare/ Uite cum mai ninge./ Ce destrăbălare!/ Palid, palid, palid...” (*Lied rar*). Admirația autorului pentru ermetica și, de aici, esoterica artă poetică a lui Ion Barbu este recognoscibilă în următorul text, acolo unde concentrarea ideatică ar putea ivi numeroase teritorii cuprinzătoare, imagini cu accentuate propensiuni intelectualiste: „E smalțul de ulcioare degradat./ Veioza pală a trunchiului de con/ Ne-aruncă umbrele dinspre păcat./ Tangente dau să sară din balcon, // Atâtea alte mângâieri atingi,/ Ghicind unde e locul geometric -/ La limita iubirii cum s-ajungi,/ Iar rătăcirile să le ordoni simetric?” (Grup). Realizând o translație până la suprarealismul lui Gellu Naum, observăm cum luxuriantele evadări în imaginar caracteristice acestuia sunt parcă mai îmblânzite de Constantin Ardeleanu, fiind păstrate multe date ale unor trasee ce se dezvoltă inedit sub ochii noștri. Parodierea ce a rezultat este

edificatoare: „Fierul ruginit care-mi înmoaie oasele/ Fierul forjat care-mi zgârie mâinile/ Fierul înroșit care mă pătează de sânge/ Fierul vechi care-mi invadează biografia// Tu ai putea crede că inima mea e nămolită/ dar trecătorii sunt țințuiți pe trotuare/ pentru că pereții vor fi scriși hoțește cu sânge/ și spaima mea va fi peste tot răspândită/ o spaimă ca o vorace gură căscată/ sau mai degrabă ca distanța dintre

dinți/ ce-mi clănțâne/ și în spatele acestei frici îmi voi expune versurile// Îmi doresc să mă privești ca pe o basilică/ Îmi doresc să mă pipăi ca pe o orgă/ Îmi doresc să mă simți ca pe un capelmaistru/ Îmi doresc să cobori, păcălindu-i pe sfinți, din iconă” (*Oglinda oarbă*). Replica oferită emblematicei poezii „Înger vagabond”, descinsă din inspirata boemă profesată de Dimitrie Stelaru, poartă cu ea intensitatea ultragiată pe care o propovăduia originalul: „Noi, Dimitrie Stelaru, ne-a fost străină Iubirea/ Noi n-am fost mângâiați decât de Dispreț;/ Cât mai ai de gând, înger persecutat, cât mai ai/ Să-mi ningi în Mai cu Decembrie?// Ne-am scris stihurile pe foi de ambalaj,/ Pe șervețele, pe manșete

de ziare -/ Toți ne-au respins, aroganți./ Toți, toți.../ Cu fiecare încercare ne umileam/ Și plumbul ni se făcea și mai bont// Trufași editori ne-au trântit ușa-n nas/ Ordonând paznicilor să tragă zăvorul./ Încadrându-ne după strămele lor tipare la/ <<Grafomani, scribi, aiuriți! Caracuda simțirii./ O casă de cultură ajungă-le! Exclus editură!>>// Cândva - între copertile unui volum colectiv/ Ne vom găsi numele tipărit și vom muri de fericire./ Dar lumea e dreaptă, Dimitrie Stelaru, e dreaptă!” (*Înger persecutat*). Lui Nichita Stănescu, împreună cu meandricele sale „noduri și semne”, îi este reprezentată cu măiestrie, în registru parodic, hipercunoscuta „Emoție de toamnă”: „A venit iarna, înfofolește-mi inima cu ceva./ C-o cergă, ori mai degrabă cu sânu-ți doldora!// Mi-e frică să n-o roiești, câteodată,/ iar eu să rămân zgribulit, cu buza umflată./ să-ți ia mințile helvetul acela cu francul./ să preferi postăvarului Mont Blancul.../ Și-atunci, cobor alert pe trambulină./ crucificat în zbor planat pe schiuri./ m-o răsplăti c-o șoaptă vreo blondină/ și frica o voi stinge cu rachiuri!” (*Emoție de... iarnă*). Promotorul acelor „Fragmente din regiunea de odinioară”, Virgil Mazilescu, cu știutele propensiuni către lirica pură, este ingenios (re)pus în discuție: „vei spune că așa e piața și eu voi spune că asta nu-i piață/ și pe urmă cât echilibru pe un cântar ce-și leagănă tereziile/ noi precupețim în măsura în care disprețul tău împotriva/ tarabelor// este și disprețul meu împotriva tarabelor/ privește atent cum atârână gravitațional legătura de gullii/ de-un verde-pal chiar pe masa pe care nu precupețim/ a ne iubi sălbatic” (*Vei spune*). Toată lauda fără disimulări pentru această latură de parodist a lui Constantin Ardeleanu, demnă de o receptare adecvată.

ADEVĂRATE SAU IMAGINATE, DE ÎNTÂMPLAT, S-AU ÎNTÂMPLAT...

Dumitru ANGHEL

Volumul de proză scurtă *Adevărate sau imaginate, de întâmplat, s-au întâmplat...*, Editura Limes, Cluj, 2017, 204 pagini, adună opt secvențe epice (povestiri, schițe și chiar o nuvelă), cu un titlu convingător, ca să nu existe niciun dubiu asupra surselor de inspirație, între realitate și ficțiune narativă, care completează portofoliul de creație literară al scriitoarei *Elena Dumitrescu-Nentwig*, după un parcurs artistic internațional în domeniul Marii Muzici; *soprană*, născută la mal de Dunăre, stabilită în Germania, după căsătoria cu baritonul și artistul plastic Franz Ferdinand-Nentwig, apoi în Portugalia sau Belgia...

Așadar, romanele *Naufra-giații din Brăila*, debut editorial în 2014; și *Noi, romii și restul lumii* (cu versiunea în limba germană), în 2015; urmate de o culegere de basme culte și povestiri, *De răsfoit*, în versiune germană.

Viitoarea *soprană* se va fi format din adolescență în atmosfera elevată a Palatului Lyra, a Școlii de Muzică a Societății Filarmonice Lyra, ca și la fel de ilustra sa înaintașă Hariclea Hartulary Darclée, în arealul cultural, muzical mai cu deosebire, al Brăilei, „*Mica Vienă*”, cum i se spunea cu respect și admirație orașului-port românesc, și al „*napolitanilor de la Dunăre*”, cum erau gratulați brăilenii pentru pasiunea lor pentru arta cântului.

Doamna Elena Dumitrescu-Nentwig și-a desăvârșit cultura muzicală în amfiteatrele Conservatorului *Ciprian Porumbescu* din București. Viitoarea *prozatoare* a avut modele emblematică ale literaturii brăilene: Panait Istrati, Constantin Sandu Aldea, Mihail Sebastian, Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Fănuș Neagu și se alătură cu succes pleiadei de poeți, prozatori și dramaturgi brăileni contemporani.

Revenind la cartea *Adevărate sau imaginate, de întâmplat, s-au întâmplat...*,

cu o copertă semnată de artistul plastic Franz Ferdinand Nentwig, *bariton, in primo tempo*, voi semnala povestirea „*A fost prima dată când cineva mi s-a adresat cu «Domnișoară»*”, *uvertura* la opera literară a scriitoarei Elena Dumitrescu-Nentwig, cu tonalitatea nostalgică a unei memorialistici, caldă și învăluitoare: „Sunt amintiri de neuitat, care rămân agățate undeva

într-un colț ascuns al memoriei și asta din diverse motive: pentru că sunt unice, frumoase, unele; altele pentru că sunt unice și groaznice și, în sfârșit!, cele din urmă pentru că ne rămân în memorie prin ciudățenia lor” (pag. 5), asemenea unor *arii din Opere de Verdi, Rossini sau Wagner*; iar semnalul, atenționarea au nuanțări patetice: „Săraci devenim numai când nu mai avem amintiri, când i-am uitat pe cei ce ne-au lăsat urme de mare preț...” (pag. 6).

După ce a aflat încântată că este o... Domnișoară, în cea de-a doua povestire, „*Ah!, e un vis să fii femeie*”, împletind percepția corectă a faptelor biografice cu un registru ludic și ușor parodic, *prozatoarea* transformă realul în fabulație, dintr-o perspectivă multiplă și ipotetică asupra personajelor și întâmplărilor, deși între cele două planuri narrative există o vizibilă disproporție. Trăiește, încântată și orgolioasă, visul de a fi femeie, în sens biologic primar, deși pare surprinzător un tip de *misoginism* declarat, manifest: „Mi se pare o nenorocire să te naști și să constați cu durere că ești bărbat” (pag. 15), dar are grijă să ofere, persiflant și vesel-parodic, o compensație de echilibru: „Așa ne este nouă dat de la Dumnezeu, să fim din prima zi a existenței noastre *niște manechine reușite*” (Ibidem).

Rămâne tot intransigentă și intolerantă cu bărbații, are cea mai provocatoare părere... *proastă!* despre modelul *Figaro*, chiar cel cu care împarte replici *de canto* agresiv: „Noi, *femeile*, fiind pe locul întâi din start!” (pag. 16), ca o virtuală *Desdemona*, care nu acceptă nici măcar gelozia

virilă a unor *Otello*; și-i acuză de malpraxis matrimonial, pentru *haremul* din lumea musulmană sau pentru naivele scuze când... „calcă strâmb”: „o colegă, o prietenă, o amantă sau o metresă” (Ibidem), într-o manieră stilistică surprinzător de alertă, în cascade verbale vivante, ca-ntr-un *pizzicato* de Paganini.

Deși parcă s-ar desprinde din universul memorialistic al copilăriei și adolescenței brăilene, doamna Elena Dumitrescu-Nentwig rămâne permanent acaparată de evenimente, întâmplări și situații care i-au marcat destinul profesional și personal. În consecință, pentru densitatea faptelor din schița „*De ce este un milionar, milionar*”, toate argumentele scriitoarei sunt poziționate dintr-un unghi ritualic, transformate în experiențe subiective, cu o tehnică originală a narațiunii, *un mixaj melodios* al frazării, ca în ritmul sincopat al *muzicii hip-hop!*, cu o densitate evoluând spre manierism, după o terapie în plan sentimental, pe o fundamentală emotivă.

„*Veneția, Italia, grevă și puloverul galben din lână de cașmir*”, un text pe care l-a plasat în zona unui reportaj de călătorie, cu structura epică a unor întâmplări cu impact impredictibil de fapt divers și banal de toată frumusețea; expoze luxuriante din locuri, țări, orașe din Italia și Germania, pe unde i-au purtat pașii pe artiștii lirici, soprana Elena Dumitrescu-Nentwig și baritonul Franz Ferdinand Nentwig, sau prin alte locuri în drumul spre România. Nu lipsesc nici scenele picante, cu întâmplări provocate de o lume pestriță, inospitalieră și agresivă, pe care o descrie cu un apetit *rabelaisian*, venit dintr-un *click* tonic și indulgent.

Umorul, o altă particularitate stilistică a prozei doamnei Elena Dumitrescu-Nentwig, are nuanțări de... coloratură spontană, între agresivitatea ușor voalată și o bonomie aproape de sfătoșenia blândă. *Soprana-scriitoare* are partitura sa umoristică, pe care o interpretează după un *arpeggiato* bine temperat, fără gravitatea *barocă* a „*Clavecinului...*” și mai bine temperat al lui I.S. Bach.

Povestirea sau schița „*Ah, ce mă fac cu nenorocitul ăsta de dinte*” are ingredientele unei piese vocale dintr-o *Operă bufă*, pe un libret imaginat în maniera teatrului absurd din „*Cântăreața cheală*” a celebrului Eugène Ionesco, membru al Academiei Franceze. Cu adevărat o schiță, specie a genului epic de mică întindere, pentru că scriitoarea abandonează și persoana I singular, feminin, renunță și la zona memorialistică și se păstrează în *aria* ficțiunii literare, pentru că pretextul dintelui cariat rămâne doar un lait-motiv

agasant, cu fantezie din belșug, literatură în stare pură.

Doamna Elena Dumitrescu-Nentwig este stăpână și pe *arta portretului*, componentă epică alături de narațiune și dialog, ca mod de expunere. Cu un astfel de portret începe schița „*Don Quijote și Guggenheim*”, cu un titlu-semnal din aria personajelor celebre din Marea Literatură: „Sheila, o doamnă frumoasă, de circa optzeci de ani, puțin cam excentrică, dar care pătrunde, prin șarmul fără egal, în inima oaspeților” (pag. 93).

Și din nou o povestire din zona memorialisticii... „*despre un pictor cu nume Franz*”, cu accente pe blazonul generos al unui băiețel născut într-un oraș din vestul Germaniei, cu o onomastică inconfundabilă, Franz, la care autoarea a adăugat nume celebre de regi emblematici, Franz Iosef, Franz Ferdinand, sau, mai ales, nume de referință din lumea muzicii: Franz Liszt, Franz Schubert, „niște tizi iluștri, încât musai trebuia să iasă ceva din el” (pag. 105).

Doamna Elena Dumitrescu-Nentwig a construit cu mijloace literare itinerarul de succes al unui artist plastic și muzician-bariton, cu nuanțele unui *Impromptu*, ca un triumf al Frumosului asupra Cenușii din viața oamenilor și victoria Excelenței asupra Comunului.

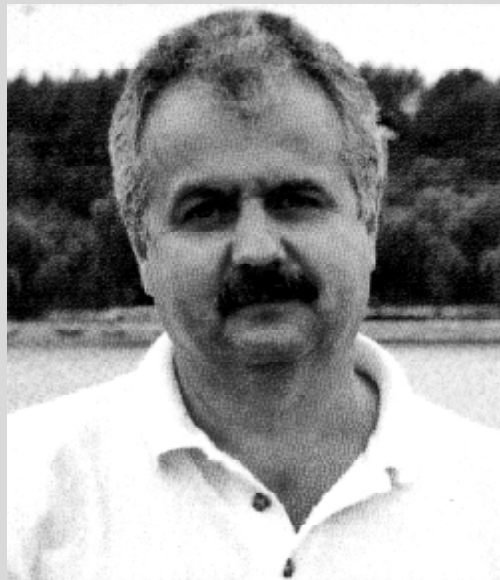
Ultima proză scurtă din cartea *Adevărate sau imaginate, de întâmplat, s-au întâmplat...*, este cea mai lungă, 86 de pagini, cu consistența unei veritabile *nuvele*, cu întâmplări care se derulează în timp, cu o logică a analizei evenimentelor, mai ales politice, ușor virusate de perioada Comunistă, cu multe personaje, și reale, și fictive; cu episoade narative care converg spre *un tutti cu variațiuni* și cu o tematică, departe de aria biografic-intimă. Acțiunea are uneori o dinamică de ralenti, personajele, mai toate, nu numai Petrica și Nicu, sunt fie „cenușii”, fie „colorate” strident, iar *dialogul*, ca mod de expunere, irumpe violent, de cele mai multe ori în defavoarea dinamicii narative și ponderează *acutele* de început.

Nuvela „*Petrica și Nicu, ambasadorul din ladă*”, care încheie priplul narativ al cărții scriitoarei Elena Dumitrescu-Nentwig, este construită demonstrativ, ca un atac impetuos, ironic și vesel pe alocuri, asupra unui *proletcultism*, de care aproape că nu ne mai aducem aminte, deoarece există în tot fluxul epic o anume generozitate, care salvează orice posibilă confuzie.

Cartea întregă a doamnei Elena Dumitrescu-Nentwig se distinge prin originalitate și o ușoară undă de... altceva!? Acest *altceva* rămâne să-l descopere cititorii...

Îngerașul purta fustă mini

Cine este Nicolae Spătaru? Scriitor român bucovinean, născut în 13 ianuarie 1961 în satul Hârbova/Horbova, Ținutul Herța. Este absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română a Universității de Stat din Cernăuți, în anul 1983. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și din România. Este recunoscut în întreg spațiul românesc ca poet sensibil, patriot, cu dragoste de țară și de oameni. Debutează cu versuri în ziarul „Zorile Bucovinei”, din Cernăuți, încă de la vârsta de 18 ani, în anul 1979, iar editorial, cinci ani mai târziu, în volumul „Dintre sute de catarge”. Prima carte de autor de poeme, „Întoarcerea zeilor”, îi apare la Editura Hyperion, în anul 1992. Ritmul aparițiilor a crescut în anii următori: „Ion și alte revoluții” (Editura Hyperion, 1996), „Noaptea când soclurile își recrutează noile galerii” (Editura Junimea, Iași, 1998), „Tristețea recită din Rilke” (Editura Augusta, Timișoara, 2000), „Citirea Zidului”, Editura Tipo Moldova, Iași, 2013), „Mici insomnii pentru Europa” (Editura Lumina, Chișinău, 2013).

Nicolae Spătaru și-a diversificat paleta surselor de inspirație, publicând mai multe cărți de poezie pentru copii: „Cifrele în spectacol” (Editura Prut Internațional, 2005), „Reportaje în culori” (Editura Ideea Studio, 2008), „Pisicul informatician” (Editura Arc, 2012), la care se adaugă și volumul de publicistică intitulat „Revolta clonelor” (Editura Tipo Moldova, Iași, 2013).

Autorul atâtor volume de poezie și-a încercat talentul scriitoricesc și în proză, publicând volumul „Îngerașul purta fustă mini” (Editura Junimea, Iași, 2015). Tematica povestirilor nu este spectaculoasă, nu te pune pe gânduri, nu te contrariază, nu-ți deschide noi orizonturi. Povestirile se inspiră din viața reală, locală, mărunță. Întâmplările povestite se întâlnesc la tot pasul în viața satului, personajele sunt comune, ca și faptele lor. Autorul trăiește în mediul lui. Stilul din povestirile lui Nicolae Spătaru este franc, natural, direct, explicit. Fraza este scurtă, parcă pentru a nu se complica în descrieri prelungi, trenante. Scriitorului îi place să fie în centrul atenției, vrea să șocheze, să provoace elogii, chiar cu prețul victimizării, să fie artizanul propriei glorii. Știe să povestească, are har, determină cititorul să-l urmeze, citindu-l cu nesăț paginile cărții, să-l asculte depănările. Un exemplu în acest sens este edificator, chiar lansarea volumului de proză scurtă, o lansare aranjată, regizată, pentru a fi pe placul autorului. Autorul „știa din timp ce aveau de gând să spună fiecare” dintre cei care urmau

să-l elogieze, cărora chiar „le-a văzut textele”, în care „pe-alocuri a operat mici corecturi” (p.18).

Jurnalul lui Dan, titlul uneia dintre proze, poate fi chiar jurnalul autorului, mânat de ambiția de a ajunge scriitor: „Nu poți deveni scriitor dacă nu ții un jurnal. Acest exercițiu permanent sper să-mi fie de folos” (p.60), era convingerea intimă și stimulatorie într-ale scrisului. Mai mult, consemnează *Jurnalul*, „Dan avea darul povestitului cum nu întâlnești la orice pas”, reușind să-și arate cunoștințele bogate cu „un talent deosebit de a le expune, convingător, invocând informații și argumente suplimentare” (p.67).

Povestirea *Timpuri de șerpi și șerpoaice* adună în cele 20 de pagini locuri, oameni și fapte, obiceiuri și „contemporanietăți” din preajma Cernăuțului: satele Horva și Văleni, Iazul Profirei, dealul Ștregii, moș Haralambie Pinghireac, frații Corbu, gașca lui Afganțu, după numele șefului ei care luptase în Afganistan, spaima localnicilor (cea care „acum doi ani, de Paște, i-a snopit în bătaie pe cei doi frați Corbu, bătăindu-l în spital cu coaste rupte și comotii cerebrale”), hramul bisericii, moartea și înmormântarea lui Pinghireac, tariful lui Bilea („când apărea Bilea, lumea se aduna

ca muștele la miere”), evocând lumea atât de pestriță a satului românesc, în drumul de la archaism la civilizația secolului al douăzecilea.

Ultima povestire, *Cafeneaua de la Podul Înalt*, vrea parcă să demonstreze că nici satul bucovinean nu mai păstrează curățenia sentimentelor de odinioară din familiile de la țară, iubirea, bucuria și durerea comune. „Totul s-a ruinat, povestește autorul, în ziua în care am înțeles că relația mea cu Iuliana nu mai poate fi salvată. Alergasem ca un nebun să obțin casă, funcții, dar n-am avut timp să mă gândesc cu luciditate și curaj la faptul că cea care trebuia să mă susțină și să mă încurajeze nu-mi mai era un aliat. Relația de cinci ani cu Iuliana mă obosise, intrase într-o rutina sufocantă încărcată de suspiciuni și de scandaluri” (p.114). Este, de fapt, ceea ce vedem astăzi: o viață trepidantă, individualistă, egoistă chiar, plină de capcane, de provocări, de neprevăzut.

Deși a scris multe volume de poezie, inclusiv pentru copii, întreaga lui creație până la „Îngerașul purta fustă scurtă”, Nicolae Spătaru povestește oamenilor mari întâmplări serioase, de politică, de istorie, de viață. Moartea lui Brejnev, spre exemplu, îl obsedează, considerându-l determinantă, iminentă, pentru declanșarea unui război între cele două mari puteri ale lumii, Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, premiză pentru un Al Treilea Război Mondial. „În data de 10 noiembrie 1982, când poporul sovietic a fost anunțat despre moartea subită a tovarășului Leonid Ilici Brejnev, noi așteptam cu înfrigurare ca America imperialistă, în câteva zile sau săptămâni, să declanșeze un război nuclear devastator împotriva Uniunii Sovietice. Brejnev, care ținuse cu dinții de pace, era acum mort.” (p.28). Autorul este însă ironic, sarcastic, necruțător cu momentul... istoric. „Noi plângeam după el. Fiecare om sovietic, luat în parte, ar fi acceptat, dacă s-ar fi pus problema, să moară în locul lui, de bunăvoie și nesilit de nimeni.” (p. 28).

Evocând locurile natale, ale copilăriei, satul Sinihău,

Șesul Velniței, Țețina, localități care au devenit suburbii sau chiar cartiere ale Cernăuțului, Nicolae Spătaru deplânge soarta capitalei Bucovinei care „timp de 30 de ani, din cauza diferendului teritorial dintre URSS și România, a rămas încremenit undeva în anii 1930-1940. Aproape că nu s-a construit nimic. Se vorbea pe la colțuri că Pactul Molotov-Ribbentrop are și un acord secret conform căruia nordul Bucovinei și Ținutul Herței au fost anexate de Uniunea Sovietică” (p71). Din păcate, ceea ce „se vorbea pe la colțuri” era adevărat.

Volumul lui Nicolae Spătaru, *Îngerașul purta fustă mini* (cinci proze scurte: *Îngerul care purta fustă mini*, care dă și titlul volumului, *Și era lună plină*, *Jurnalul lui Dan*, *Timpuri cu șerpi și „șerpoaice”* și *Cafeneaua de la Podul Înalt*), a fost bine primit de critică. „Aici e cheia artei literare a lui Nicolae Spătaru: autorul scrie despre oameni și întâmplările hazlii sau stranii prin care aceștia trec cu pasiunea unui antropolog, cu fața spre personajele sale, dar atent și la fantasticul sau derizoriul care le proiectează dincolo de cercul în care trăiesc,

dezvelindu-le sau punându-le măștile care li se potrivesc. O carte excelentă, un prozator de mână sigură” (Nicolae Coandă). În același registru apreciativ se înscriu și consemnările Ninei Corcinschi: „Proza lui Nicolae Spătaru reînvie o lume apusă a satului românesc, pe care autorul o surprinde în misticismul ei străvechi, în tradițiile ei oculte”.

Nicolae Spătaru are talent de povestitor, își însușește o gamă variată de personaje, știe să ademenească cititorul la lectură, să-l facă părtaș la întâmplările descrise. Scrierile sale au mesaj, înțepă și oblojesc, educă și construiesc, folosesc trecutul ca exemplu pentru prezent și țel pentru viitor. În concluzie, așteptăm confirmarea printr-un nou volum!

*Nicolae Spătaru, *Îngerașul purta fustă mini*, Editura JUNIMEA, Iași, 2015.

Angela Baciú

despre ivan și caii lui

l-am cunoscut pe ivan
prin tine,
mai ții minte?
mâna calul cu
coama neagră
spre un loc
știut doar de el

era un băiat subțirel
cu buză de iepure
și coșuri pe față
îi plăcea să privească
oamenii
stătea în spatele gardului
de lemn
vopsea albastră
scorojită
îmi amintea de
satele din deltă.

pe unde
o mai fi acum ivan?
și mătușa viorica, chiar,
o mai fi făcând
pampushki?

notă:

pampushki – plăcinte lipovenești cu brânză

veronica

în orașul attaleja,
regele pergamului
a găsit
raiul pe pământ.

ce-i cu povestea asta?

pe o stradă
la periferie.
pescarul se întoarce
acasă
cu undițele pline.
și-o să umple

masa copiilor
de râsete și bucurie

hai, veronico,
că se răcește borșul!

barcagiul usov

se îmbrățișează
de trei ori
hristos voskrese!
spune vase
voistinu voskrese!
răspunde katerina

pe popa șapcă
încă se mai vorbește rusă
mireasa își pune kaseak-ul
și apoi baticul.

barcagiul usov
o duce la altar.
dunărea e speriată
și el trist.
cât o mai iubea pe katia lui

femeia așează pe masă
o porție de kasnic
și fluieră câinii

note:

hristos voskrese – Hristos a înviat
voistinu voskrese – Adevărat a înviat!
kaseak-ul – un fel de maramă
kasnic – budincă din orez

o zi

noi trăim în singurătate,
aici nu suntem mulți,
vrem liniște,
să auzim dunărea,
caii liberi,
să cântăm,
auzi, clopotul bisericii din sat

îmi povestește cârciumarul.
sau popa când vine cu botezul.

femeia cârciumarului
stă dreaptă
pe un scaun
făcut din trunchi de copac
dă din cap
așa e
suntem somnambuli
bem încă laptele ăstui pământ
fetele încă se mărită virgine
mai spune ea,
descheindu-și koofa.

chipurile lor au riduri adânci
mâinile muncite spun povești

tată,
mă duc la fântână să scot apă
pentru spălat...
strigă svetlana
dincolo de gard.

notă:
- koofa (haina purtată de femei), din stofă subțire de
lână sau bumbac, scurtă până peste talie, încheiată în
față, cu mâneci lungi, tivită pe margini cu dantelă de
culoare uni.

ășternutul cu broderie albă

și veni ziua plecării.

nu dormisem bine,
dunărea
se tot foia pe-o parte și pe alta
nu își găsea locul.
și începuse să mă doară iar picioarele
de la vreme și reumatism
ar spune bunica-mea trandafira.

camera mică de la ultimul etaj,
am râs amândoi cât de mică era
și noi cât de mari,
patul lipit de perete
o veioză cu becul spart
un televizor vechi și el
gândaci morți și uscați pe
pervazul ferestrei
murdară și ea. o va spăla ploaia.
ășternutul de pe pat
cu broderie albă
eheeee, cine mai știe să brodeze azi
ar mai spune bunica.
mirosea și el
a săpun de casă

cu leșie

peste tot duhnea a vechi,
a canalizare,
și pește împuțit.

mă tot uitam la el
nu voiam să plec de aici
la capătul pământului
pe plaja pustie
ne-am numărat anii...

nu,
acum știu
nici azi
mireasa.

zi de duminică. flori de frangipani

furtună pe mare.

pași repezi pe ciment.
se lasă seara
lampa verde pe masa
din bucătărie,
flori de frangipani
împrăstiate
pe covorul sângeri

îi simțea parfumul
în casă
în cărți
pe haine
îi tot venea să-i strige numele
în șoaptă
apoi mai tare
tot mai tare

ar fi vrut s-o strângă la piept
s-o doară
s-o facă să țipe
s-o zgâlțâie cu putere
taci, femeie, nu vorbi acum!

în biserica veche
începu slujba,
cu padiovca închisă până la gât,
sasha
privea icoanele.

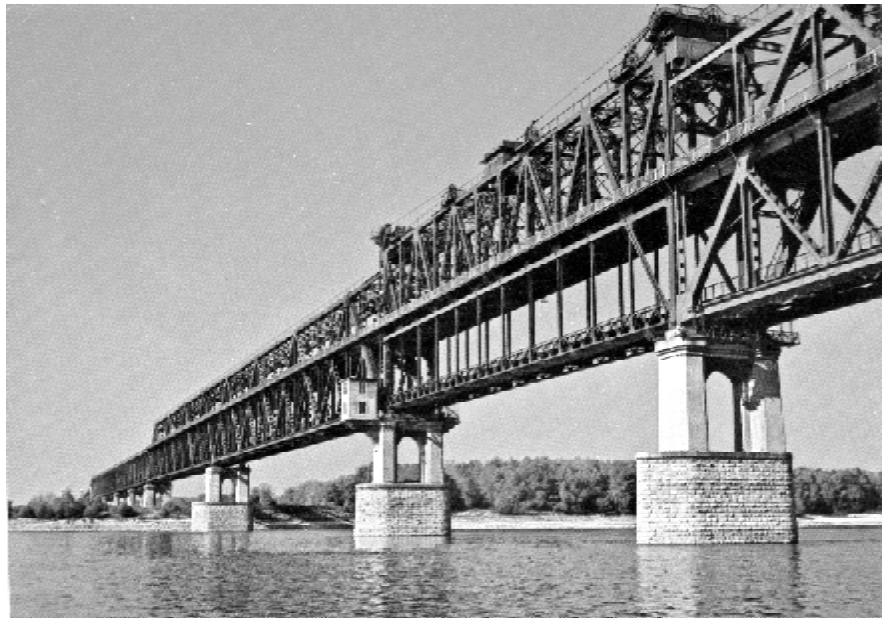
notă:
- frangipani (plumeria) – este un arbust originar din
Insulele Caraibe, care crește și în insulele tropicale din
India, unde este cunoscut ca și „arboarele vieții”
- padiovca sau padeuca, (haină lungă bărbătească) din
stofă groasă albastru închis, croită ca un caftan puțin
evazat, cu clini, fiind socotită haina de sărbătoare azi.

Ziua Dunării

Tulcea

Podul Prieteniei, Giurgiu

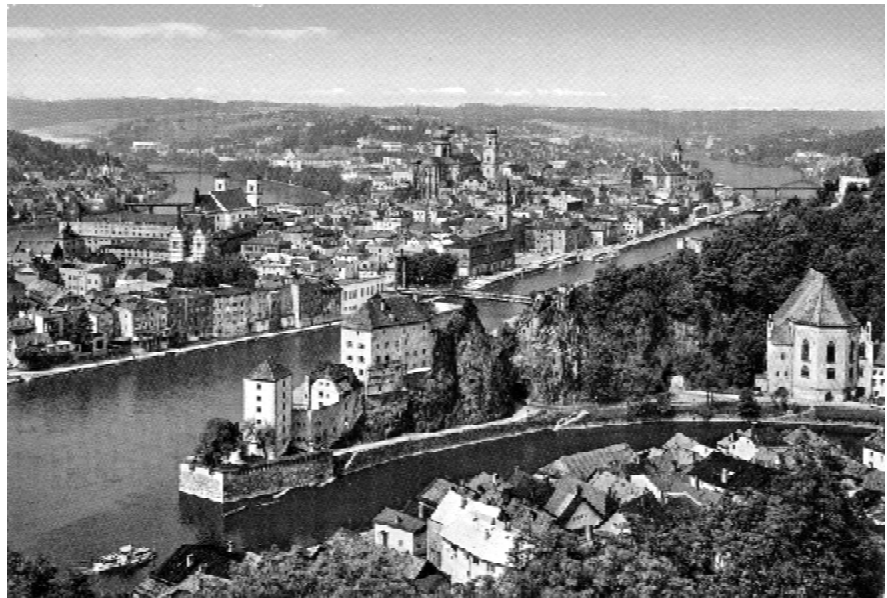
Brăila, Vedere de pe faleză

Ziua Dunării

Dunărea la Neuburg an der Donau, Germania

Passau, Germania

Podul cu lanțuri, Budapesta, Ungaria

Farmecul discret al conciziei

Victoria MILESCU

Poetul și criticul literar Octavian Mihalcea, născut la 3 septembrie 1976, în București, este licențiat în Filosofie, cu un masterat în

Teoria Literaturii și Literatură Comparată. Publică în aproape toate revistele de cultură din țară: poezie, cronică literară și critică de artă. După debutul din revista „Renașterea Culturală”, în 2003,

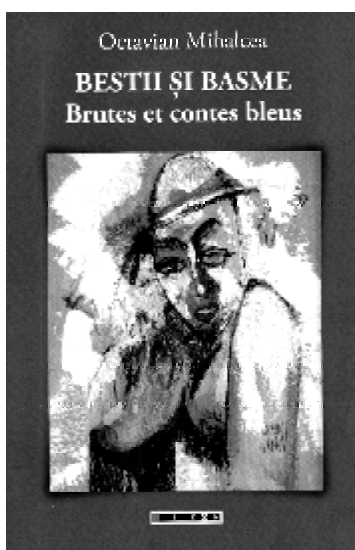
îi apar volumele: *Bărbatul artei sângerează fluturi* (2004), *Flagel* (2008), *Epicriza* (20011), *Poezii* (2012); este prezent în antologia *Sentiment latin. Sentimento latino* (poeti români, poeti napoletani), (2004, 2009), în *Enciclopedia Artiștilor Români Contemporani* (2012) etc. Octavian Mihalcea face parte din categoria scriitorilor care nu se grăbesc să dea la tipar azi ce au scris ieri, considerând că important nu e numărul cărților, ci calitatea lor. Își evaluează fără grabă resursele, opțiunile, modalitățile expresive, șlefuiindu-și textele până la esență, uneori până la un ermetism deabusolant. Cel puțin

aceasta a fost prima impresie citind cartea sa, *Bestii și basme/ Brutes et contes bleus* (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014), al cărei titlu m-a dus cu gândul la *Frumoasa și Bestia*, un basm care a traversat vârste și epoci, vorbind despre puterea de transformare pe care o pot avea iubirea, bunătatea, blândețea asupra ființei umane. Însă, în cartea de față nu e vorba de așa ceva. Bestiile sunt umbrele din străfundul nostru întunecat, sunt spaimele, îndoielile, angoasele noastre nedesluite, nedefinite, pe care nu le verbalizăm, pe care încercăm să le ignorăm considerându-le „basme” în accepțiunea derizorie a termenului. Dar basmele există și ele au fost odată adevărate, altfel nu s-ar povesti, nu și-ar perpetua magia milenară; fie că s-au născut în păduri, în castele, ori s-au ivit din valurile fără odihnă ale mării. În întregul ei, cartea respiră o atmosferă acvatică, în ideea că apa se află la baza tuturor elementelor vieții, pretutindeni, fascinantă, persistentă, dar și nestatornică. Sub titlurile din orizontul paginii, sunând ca niște atenționări înfrigurate ori ca verdicte definitive:

„Visele se fabrică”, „Cele mai frumoase naufragii”, „Trebuia să te îneci”, „Numai o pânză ruptă”, „Salvamar”, „Se va apropia încet”, versurile curg uneori cu o liniște suspectă, alteori contondent, uneori de o concizie aproape eliptică, mizând pe sugestia percutantă, alteori conturând din laserele fulgerelor un cadru oarecum straniu, presimțind în fundal o înclăștare mută a văzutelelor și nevăzutelelor. Deși scurte, poeziile nu se lecturează lejer, solicitând reluarea, spre a

dezghioca sensuri și trimiteri, a umple cu propria fantezie spațiile dintre versurile în trepte, ce configurează un tablou auster și crud: „marea mult așteptată/ fără țarmuri/ a venit prea târziu// singurătate retezând capete”. O voce impersonală, neutră rostește indistinct, fracturat, sensul adecvat coagulându-se dincolo de uzanța cuvintelor. Încordat, poetul transcrie frânturi de mesaje, sentințe, care se ordonează după o anume logică, cu finaluri conclusive: „Acest poem s-a născut să uite binele”; „pe malul ud se fabrică vise”; „bogăția nu mai ajută pe nimeni” etc., ce vin cu o altă perspectivă de interpretare, uneori distorsionând expozitivismul anterior.

Cititorul e provocat să refacă în spirit pretinse arderi intermediare, etapele traversate, e stimulat să-și activeze creativitatea, să meargă mai departe cu gândul și cu vântul din pânzele imaginației pe o mare incendiată de singurătate și rostiri oracular-implacabile. Un exemplu de concizie „parolată”: „Ioviturile filtrează poezia/ înainte și după/ incendiul vertical/ mereu cenușa vorbelor frumoase”. Intuiția dar și experiența literară îl feresc pe poet de riscul explicitării. El taie cu forță și convingere în cuarțul invizibil al cuvântului acea formă mentală lirică, pură, iar eventualele așchii sar între interstiții luminând discret, difuz. Poezia sa racordată la trendul actual nu are extravagante, elucubrații șocante, fiind mai degrabă sobră, cu propuneri spre reflecție asupra lucrurilor fundamentale, dar și asupra unor aspecte ce par fără interes ori lipsite de sens. Volumul se prezintă în ediție bilingvă, română-franceză, versiunea străină fiind semnată de poeta și traducătoarea Ioana Trică. Coperta întâi și desenele din interior aparținând lui Alex Ivanov contribuie indiscutabil la unitatea și omogenitatea acestei cărți, de referință în bibliografia autorului.

Secerișul grâului

Eugen HOLBAN

În ziua de Drăgaică, fiecare sătean trebuia să aibă claie în câmp, ceea ce însemna că începuse deja secerișul. Când lanul de grâu era prea departe de sat, sătenii plecau pregătiți să stea acolo mai multe zile și nopți. Făceau corturi din țol - polog - de cânepă țesută în patru ițe, mai ales împotriva țânțarilor.

Iar în cazul în care aveau un lan ceva mai mare, unii săteni își făceau chiar și o colibă de stuf, în care se putea adăposti toată familia. Coliba era bună și în momentele de odihnă din timpul zilei, împotriva arșiței. (Elena Bulgaru, 50 ani, inf. 1976, Cavadinești).

În satele din centrul și nordul zonei, când sătenii ajungeau la „bucată”, puneau secerile la spate și păstrau cu toții o atmosferă solemnă, câteva secunde. Apoi, bărbatul - capul familiei - se desprindea din grup, se îndrepta tăcut spre locul din care urma să înceapă secerișul, lua secera de la spate și se apleca asupra primei brazde.

Din momentul în care se apuca de treabă, nu se mai ridica, până ce nu termina de secerat un snop de grâu. „Primul snop”, act ritual foarte important, prin care familia marca începutul secerișului. Îl lega și de abia apoi se ridica, cu snop cu tot. În acel moment, membrii familiei, care păstrasera în continuare aceeași atmosferă solemnă, izbucneau într-un chiot puternic de bucurie.

În timp ce *trânte*a snopul în picioare în fața celorlalți membri ai familiei, gospodarul spunea: „*Ei, acum la moară băieți și la pâine caldă*”. În trecut mai îndepărtat, gospodarul sau feciorul său cel mai vârstnic spunea, în continuare, câteva versuri, care apar și într-un plugușor de Anul Nou:

*„Și-am cumpărat o secerică
Și-am plecat la secerat.
Cu dreapta seceram, nu seceram;
Cu stânga poloage făceam;
Din polog snop, din snop claie,
Din claie hudubaie (car).
Și încărcai nouă care ciobănești*

„Și plecai la moară la Ivești?”

Apoi se apucau cu toții de treabă. Când se apropiau de capătul lanului, bărbatul sau femeia - sau altcineva din familie, mai vârstnic, striga: „*Iepurele măă, hai să prindem iepurele!*”. Aceasta însemna, după unii un fel de glumă stimulatorie, menită să accelereze ritmul seceratului, făcându-i atenți că a mai rămas puțin de treabă.

În mitologia generală există un duh al iepurelui, care se confundă uneori cu *duhul grâului*. Cercetătorul prof. dr. I.H. Ciubotaru de la Iași susține că l-a întâlnit în credințele locuitorilor din unele sate din partea de nord și de mijloc a Moldovei. În satele celor trei zone etnoculturale ce fac obiectul studiului nostru nu am găsit dovezi convingătoare referitoare la acest amănunt semnificativ al mitologiei.

În trecut, secerișul era cea mai grea muncă a țăranului. Poziția incomodă din timpul travaliului, căldura înăbușitoare din luna lui cuptor, ziua foarte lungă creau un disconfort greu de suportat. Chiar și pentru cei mai tineri și foarte rezistenți. De aceea, țăranii și-au împărțit ziua de muncă în așa fel, încât să mai diminueze din efectele nefaste ale anotimpului, prin pauze de masă și odihnă.

Cei care aveau lanurile în apropierea unor ape își lua de acasă și uneltele de pescuit. Dacă aveau vârșe, coșuri, oarbe sau pripoane, le amplasau în apă încă de dimineață și le controlau de două trei ori pe zi. Dacă nu aveau astfel de unelte, încercau cu undița, cu mâna sau cu o plasă de mici dimensiuni - aproximativ 4 m. Un borș proaspăt, o saramură, un pește prăjit erau mâncăruri binevenite, reconfortante.

Gospodina își lua de acasă toate cele necesare preparării unor astfel de mâncăruri, inclusiv o puțină cu borș.

Consumul cireșelor, vișinelor, a perelor ș.a. aflate în câmp, se făcea, în trecut mai îndepărtat, într-o devălmășie absolută.

După cină, tinerii mai dădeau o raită pe la gărlă, iar adulții, care se respectau, scoteau din traistă o sticlă de rachiu îngălbenit de vreme și trăgeau un „gât”, două și chiar trei, dar nu mai multe. Atât era suficient pentru un om cumpătat. Deși începea să se întunece, totul devenea acum mai luminos, mai roz, și își aminteau

că în traistă, înfășurat într-un ștergar din cânepă, se găsește și fluierul. Îl scoteau de acolo și buna dispoziție îi contamina pe toți cei prezenți, chiar dacă - unii - nu gustaseră din licoarea dătătoare de vlagă.

Treptat, fluierașii ațipeau, dar trilurile din câmp nu conteneau. Grupate pe specii, ascunse prin copaci sau prin ierburi, unele mai melodioase și mai tânguitoare, altele mai ciripitoare și mai penetrante - mai certărețe, păsările continuau programul muzical, până spre ziuă.

Patul secerătorilor se aranja foarte simplu. În loc de pernă, gospodina așeza snopi de grâu, iar în loc de saltele, așternea iarbă cosită de pe marginea lanului. Peste iarbă se așterneau rogojini, iar peste rogojini - o țesătură din cânepă sau lână. Unii se culcau direct pe rogojină și dormeau mai bine decât acasă.

Puțin mai la o parte, în apropierea carului și a boilor, veghea un dulău bine hrănit și dresat. Mârâia înfundat când simțea că se apropie ceva mai neobișnuit sau clănțănea nervos din dinți când îl năpădeau țânțarii. Când urla a pustiu, era semn că prin apropiere trec duhuri necurate.

Când era cer senin și lună plină, țăranii nu dormeau prea mult. Se sculau după puțină odihnă și secerau toată noaptea pe răcoare. Preferau să se odihnească ceva mai mult în timpul prânzului, când temperatura devenea înăbușitoare. Unii spun că în astfel de nopți bântuiau **ielele**, iar dacă te aflai în apropierea unor bălți, întâlneai și bocitoare. „*Ielele treceau pe sus și cântau*”. Pluteau prin aerul cald și liniștit al nopții, învăluite în mătăsuri albe, ca un nor singuratic, profilat pe albastrul siniliu al cerului luminat de lună plină. Aveau pielea palidă și privirea fixă, ușor melancolică. Erau încântătoare, dar nu trebuia să le privești. Cântau minunat, dar nu trebuia să le ascuți cântecul. „Este mai bine să te ferești din calea lor, dădeau sfat vârstnicii, căci nimeni nu le știe *hachițele* și te-apucă, te pălesc, te pocesc”.

Oamenii se ascundeau în colibă, în cort sau după clăi și își astupau urechile cu degetele dacă nu aveau altceva la îndemână, căci „*nu era de șagă*”.

„*Nici în calea bocitoarelor nu e bine să stai*”.

„*Într-o noapte cu lună plină, povestește Domnica Iordache din com. Ghidigeni, bunicul cosea grâu cu o coasă cu hreapcă. Bunica îl strângea în poloage, apoi îl lega în snopi. Trecuse parcă de miezul nopții. La un moment dat, bunica a auzit ceva, așa ca un zvon. «Hei, măi bărbate, iaca, vin bocitoarele!» Bunicul și-a pus mâna pâlnie la urechi și a ascultat un pic. Se auzea ca un fâlfâit de aripi și un fel de bocet ce venea parcă din*

străfunduri, ca o tânguire. Câinele, tolănit pe undeva prin apropierea carului, începuse să urle deja a pustiu. «Da fimeie, să știi că ai dreptate, ele sunt, bocitoarele. Hai să ne ascundem iute după o claie».

Erau trei la număr. Au trecut pe malul lacului ca trei umbre triste și înfricoșătoare. Pluteau pe deasupra ierbii, bătându-și pieptul - ritmic - cu mâinile. Pluteau ca duse de o boare, scuturându-și părul despletit și răvășit de vânt.

După ce au trecut, bunicii mei și-au făcut semnul crucii și s-au apucat din nou de treabă”.

Bocitoarele nu făceau rău, dar nu știai la ce te poți aștepta și era mai bine să te ferești din calea lor.

Tot înfricoșătoare era și Mama Râpii. Acest dimon era așa, ca un car încărcat cu fân, iar în loc de roate avea niște picioare subțiri, bine articulate și foarte lungi, ca de cocostârc. Călca tacticos peste clăi și chiar peste copaci, fără să atingă nimic. Deși apărea foarte rar, era periculoasă, mai ales pentru drumeții oboșiți și singuratici și pentru cei care rămâneau peste noapte în plin câmp. Apărea uneori și prin sat, tot pe la miezul nopții. Speria mai ales copiii lăsați singuri acasă, la vreme de noapte, și care, nesocotind sfaturile părinților, se uitau pe fereastră după miezul nopții. „*Să nu vă uitați pe fereastră, că o s-o vedeți pe Mama Râpii*”, le spuneau ei când plecau la vreo cumetrie. (Domnica Iordache, 42 de ani, inf. 1972).

Apariția acestui monstru în zona noastră este deosebit de interesantă. Mitologia generală îl prezintă - cu exact aceleași caracteristici - ca aparținând culturii tătare sub numele de Atzâs, cuvânt care în traducere înseamnă „*fără nume*” (mulțumesc dnei profesoare Abdula Ghiulde pentru această traducere).

Se pare că una din funcțiile colibei bine construită în câmp - pe timpul secerișului - doar pentru câteva zile, era și aceea de a-i feri pe oameni de fantasmalele nopții. De adăposturile construite, acestea nu se apropiau, mai ales dacă sătenii agățau și o hârcă de cal pe acoperiș.

De adăposturi nu se apropiau nici ielele, nici Bocitoarele și nici „*Fata în alb*”. Fata în alb nu trebuie confundată cumva cu vreuna din cele șapte - sau nouă - fete de împărat îmbrăcate în alb. Acestea umblau în grup compact, ținându-se tot timpul de mână, gata oricând să încingă o horă năucitoare în jurul celor care se încumetau să lucreze în zilele de Rusalii și, mai ales, după-amiază. Ele aduceau ploi devastatoare, însoțite de grindină, adevărate calamități, care distrugeau recoltele și îi înecau pe cei nesăbuiți.

George Sion (1822-1892)

Cum a fost perceput de istoria literaturii și enciclopedii

(Continuare din numărul 183 al revistei *Dunărea de Jos*)

Radu MOȚOC

X. Lucrarea lui **George Călinescu** intitulată *Istoria*

Literaturii Române de la origini până în prezent, apare în anul 1941 și este reeditată în anul 1985.

Criticată la vremea respectivă de Al. Rosetti pentru modul cum a fost tratat Alecsandri, dar și în cele peste 120 de articole, unele semnate de E. Lovinescu și Șerban Cioculescu, se reproșează autorului, „subiectivismul și incapacitatea de a aprecia cu seninătate fenomenul literar, cu o pronunțată *tendință caricaturistică*, proiectată asupra biografiei cât și asupra operei”⁷¹.

Chiar dacă George Călinescu evită să prezinte anumiți scriitori români precum Ilie Torouțiu (1888-1953) din motive cunoscute în prezent, fiind prins de acesta cu un plagiat, sau Elena Ghica (Dora d’Istria, 1828-1888) din alte motive pe care le putem intui, cum ar fi numărul mare de scrieri și articole publicate numai în străinătate și greu de procurat, criticul acordă o atenție deosebită lui **George Sion**, onorând astfel memoria acestui boier moldovean, chiar dacă îl face praf din punct de vedere al creației literare.

Istoria familiei și viața privată și oficială a lui George Sion este redată corect și cu foarte multe detalii interesante. Este caracterizat ca fiind „un om foarte de treabă, care-și dădea seama de lipsurile culturii lui și le destăinuia cu mari semne de căință. Urmând pilda contemporanilor, **Sion** traduse și el, mai mult din plăcerea de a învăța decât din aceea de a crea pe marginile altui text”⁷².

Chiar dacă citează numai traduceri din limba franceză, ia în batjocură această activitate: „Ce pot fi aceste traduceri, oricine își închipuie”⁷³. Omite poate din necunoaștere alte traduceri, precum cele trei din limba engleză, sau pe cele patru din limba greacă, printre care doresc să semnalez **Istoria generală a Daciei** scrisă de Dionisiu Fotino. Această impresionantă carte de istorie publicată în trei volume la *Imprimeria Națională* a lui Josef Romanov din București în 1859, conține 742 de pagini și este dedicată lui Al. I. Cuza, proaspăt ales Domn al *Principatelor Unite*.

Tot din același motiv al necunoașterii, omite și traduceri solicitate de Academia Română:

- **Evenimentele Cantacuzinilor și Brâncovenilor** a lui D. Cantemir

- **Divanul lumii**. Ambele traduceri sunt editate

de Academia Română în 1878

- **De la Tobolsk până în China** a spătarului Nicolae Milescu, din limba rusă, care a fost publicată de Academia Română în anul 1889.

Evident, nu este vorba de o lipsă de cultură sau o modă a contemporanilor, cum susține cu răutate George Călinescu.

Este o activitate dificilă, care presupune cunoașterea profundă a acestor limbi străine și dacă ținem cont de mărturisirile scrise în prefața la *Istoria Daciei*, putem înțelege mai bine dificultățile cu care s-a confruntat la aceste traduceri, intervenind și critic atunci când datele istorice erau greșite.

Dar evaluarea literară făcută de George Călinescu este foarte tranșantă: „Ca poet, **G. Sion** e nul. Imitând pe C. A. Rosetti, el e din ceata numeroasă în epoca lui a versificatorilor. Aproape toate poeziile lui sunt cântece cu refren... A scris fabule fără valoare și teatru. În **Candidat și deputat**, caracteriza pe noii oameni ridicați prin regimul parlamentar. Această piesă și **La Plevna**, dramă într-un act în versuri, sunt inexistente până la trivialitate... **Studiile** lui **Sion** stârnesc o dulce veselie”⁷⁴.

Ce este mai dureros este faptul că referitor la „vestita lui **Limbă românească**”, o caracterizează ca fiind *rizibilă*,⁵ adică de râs, ridicolă, caraghioasă.

Este cunoscut faptul că această poezie a făcut parte din manualele școlare și are o valoare sentimentală națională.

George Călinescu se referă și la activitatea de ziarist: „**Sion** avea cele mai bune intenții și în 1860 scoate **Revista Carpaților**, la care avu foarte mulți abonați și colaborări importante. A. Odobescu publică aici *Doamna Chiajna*, N. Filipescu *Mateo Cipriani* și M. Zamfirescu poezii. Deși *Suvenirurile contemporane* par a fi fost prețuite de câțiva prieteni, **Sion** a rămas mereu un necunoscut ca prozator. Cu toate acestea, **Sion** este remarcabil în multe privințe, dacă nu superior lui I. Ghica, în orice caz deosebit de el”⁷⁶.

Totuși, credem că G. Călinescu a fost impresionat de *Suvenirurile* lui Sion, dacă mărturisește în final: „**G. Sion** își presară frazele cu multe franțuzisme, acum dizgrațioase. Cel puțin, ca povestitor, subtilitatea nu-i lipsește. Limba lui e bătrânească, însă deloc naivă. Cuvântul hotărâtor îi e mai totdeauna la îndemână... Un memorial trăiește prin acea capacitate de a scoate în evidență amănuntul care colorează o epocă. Din

acest punct de vedere, *Suvenirurile* sunt o serie de tablouri de un fastuos pitoresc⁷⁷.

XI. Micul Dicționar Enciclopedic este editat în anul 1972 și într-o nouă ediție în anul 1978, la Editura Științifică și Enciclopedică București. Această lucrare a beneficiat de o colaborare importantă de 190 de specialiști, dintre care 21 erau academicieni. Din acest motiv, și pretențiile sunt pe măsură.

Referitor la George Sion, informațiile sunt excesiv de sumare, poate și din faptul că spațiul la o asemenea lucrare de mari dimensiuni, cu 1850 de pagini, este limitat la o redare scurtă, corectă, dar esențială.

Evocarea boierului moldovean este concentrată într-o singură frază: „**George Sion** (1822-1892), născut la Mamornița, scriitor român, academician, memorialistică (*Suvenire contimporane*), relevând remarcabile calități de evocator; versuri, traduceri⁷⁸”.

XII. Dicționarul universal al limbii române a lui **Lazăr Șăineanu** a fost editat începând cu anul 1896 în mai multe ediții, cu dorința de a-l reactualiza permanent cu noile cuvinte care apar.

La capitolul de la sfârșitul dicționarului, după modelul dicționarului Larousse, Lazăr Șăineanu dedică un spațiu generos numelor proprii (Biografie-geografie-istorie-mitologie și folclor), începând cu ediția a doua. Autorul are meritul de a pomeni numele lui Constandin Sion, publicist, autorul unei *Arhondologii a Moldovei* (1795-1858) și **Gheorghe Sion**, poet și fabulist român (1822-1892)⁹.

O reeditare a dicționarului lui Lazăr Șăineanu la împlinirea a 100 de ani de la prima apariție a constituit o inițiativă a unui colectiv inimos de cinci specialiști în frunte cu Alexandru Dobrescu, care editează un volum denumit *Enciclopedie* și alte patru volume pentru vocabularul general¹⁰. Conținutul acestei reeditări este mult modificat față de original, prin corecturi, completări și constituie un firesc reflex de recunoștință pentru Lazăr Șăineanu.

Și acest dicționar pomenește în stilul comprimat al lui Lazăr Șăineanu, despre: Constandin Sion, boier și memorialist român (1795-1862); autor al *Arhondologiei Moldovei*, tipărită postum (1892) și **Gheorghe Sion**, scriitor român (1822-1892); autor de poezii, piese de teatru, însemnări de călătorie și traduceri¹¹.

Este greu de explicat de ce la această ediție (1996) a fost modificat anul decesului lui Constantin Sion - 1862, menționat corect de Lazăr Șăineanu în toate edițiile, ca fiind 1858. Chiar și Gh. Ghibănescu, în prefața la lucrarea lui Constandin Sion *Arhondologia Moldovei*, face precizarea în anul 1892, referitor la anul decesului: „După comunicarea domnului **George Sion**, poetul, paharnicul C. Sion a murit înainte de unire, cam pe la 1858¹²”.

XIII. N. Andriescu Bogdan editează o lucrare enciclopedică dedicată personalităților ieșene, pe care o intitulează **Orașul Iași**. Apărută inițial sub formă

de fascicule trimestriale între anii 1913-1915, cea de-a doua ediție a lucrării a fost tipărită, în varianta finală, la *Tipografia Națională* și s-a bucurat imediat de recunoașterea cvasi-generală a publicului și specialiștilor din epocă¹³.

La capitolul consacrat *teatrului ieșean*, se face următoarea precizare: „Fiind toial războiului ruso-turc, se dau câteva reprezentații pentru serbarea a diferitelor evenimente naționale: 1 ianuarie 1878 se cântă de toată trupa, în limba rusească, *Boji ara hrani*, imnul imperial rus, și se face *apoteoza* statuii lui Ștefan cel Mare. La 15 ianuarie se serbează cu recitaluri și tablouri alegorice vitejia *Regimentului XIII de Dorobanți* din Iași, care a fost decimat înaintea Plevnei. Câteva piese ocazionale, **La Plevna**, de **Gheorghe Sion**, *La Turnu-Măgurele*, de V. Alecsandri, și în sfârșit *Curcanii*, de Gr. Ventura, cu care se încheie stagiunea, mișcă din când în când entuziasmul publicului¹⁴”.

Printre oamenii de seamă din orașul Iași, sunt menționați și prozatorii dinaintea de 1860: „În vremea renașterii, Iașul a avut parte de o bună parte de poeți, pe lângă prozatorii Gh. Asaki, Costachi Negruzzi, Costachi Conachi, Alexandru Donici, și pe la 1850 și mai încoace, Dimitrie Gusti, Gh. Tăutu și **Gheorghe Sion** scriseră și tipăriră în Iași proză și versuri, în toate genurile: lirice, epice, dramatice, nuvelistice, satirice, fabule¹⁵”.

Autorul acestui volum îi consacră totuși un mic capitol lui **Gheorghe Sion** despre care spune că „se deosebi repede prin o serie de versuri ce vor figura mult timp încă în antologiile românești, din care acele ce încep cu refrenul:

*Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Ca ea nu găsim,
Românașul o iubește
Ca sufletul său,
O vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!*

Aceste versuri le-a învățat pe dinafară toată suflarea românească¹⁶”.

Mai sunt amintite fabulele, traducerile și comediile originale scrise de **G. Sion**. Referitor la *Suvenire*, se menționează că „oferă o sumă de amănunte, mai ales relative la viața ieșeană din mijlocul veacului al XIX-lea, ce vor fi întotdeauna citite cu interes¹⁷”.

XIV. Nicolae Manolescu în Istoria critică a literaturii române, apărută în anul 1997, are meritul de a consacra un spațiu generos lui *G. Sion și unchii săi*.

Perceput permanent în comparație cu contemporanii lui, precum Ion Ghica, Manolescu îl consideră „net inferior, sub raport artistic, lui Ghica, **George Sion** este totuși un memorialist plin de daruri, **uitat de o posteritate nedreaptă**, după ce în timpul vieții se bucurase de oarecare succes. Formula lui de proză seamănă cu a tuturor pașoptiștilor – studiu istoric

de moravuri, biografism – cu unele note personale îndeajuns de pronunțate... **Sion** începe să-și scrie amintirile prin 1860 și, cu pauze mari, le continuă până în 1888... Cu trecerea vremii, limba și stilul lui **Sion** se maturizează, așa încât între cele dintâi și cele din urmă pagini ale sale este o diferență de valoare absolut evidentă în avantajul celor târzii¹⁸.

Aceste aprecieri subtile ale criticului continuă cu referiri mai concrete precum: „**Sion** se pricepe să coboare evenimentele în plan biografic cel mai strict, oricât de neînsemnate ar fi ele de multe ori, și să ne dea o literatură de emoții și de impresii personale¹⁹”.

Se observă că N. Manolescu a citit cu mare atenție memorialistica lui G. Sion pentru că selectează fragmente deosebit de bine alese pe care le publică cu dorința expresă să fie citite cu interes, și, de ce nu, să trezească interesul pentru citirea în întregime a lucrărilor. Evenimentele de la Iași din 1848, fuga pe la rude și cunoștințe, salvarea pe care o găsește la Olimpia, o prostituată poloneză care îi povestește tragedia familiei sale, sunt secvențe selectate cu multă dibăcie de N. Manolescu pentru a ilustra memorialistica lui Sion.

Referitor la proza lui **George Sion**, autorul dicționarului face o analiză interesantă: „Deși epica este îndeajuns de naivă, trebuie spus că **Sion** are instinctele unui nuvelist adevărat, cum ne-o va dovedi în *Frații Cuciuc*... Sub influența probabil a literaturii mai noi, **Sion** reușește să se desfacă din hibridul prozei romantice și să-și încerce norocul pe terenul neted al ficțiunii nuvelistice²⁰”.

„Microbul literaturii era însă, după toate semnele, în familie. Mai mulți dintre Sioni traduc ori compun versuri, teatru, amintiri. Că nu le lipsea imaginația, ne dăm seama și din falsurile genealogice de care și-au legat numele și care i-au făcut suspecți istoricilor până în zilele de azi²¹”, avea să afirme N. Manolescu în finalul acestei analize complexe, corecte, și ilustrată inspirat, din textele scrise de **G. Sion**.

XV. Istoria orașului Iași, editată la *Junimea* în 1980, având doi redactori de mare ținută istorică: C. Cihodaru și Gh. Platon, utilizează din plin informațiile oferite de **George Sion** în *Suvenire contimpurane*, când este vorba de revoluția de la 1848 la Iași²².

Utilitatea acestor amintiri scrise de G. Sion se dovedesc de neînlocuit atunci când se scrie istoria unor evenimente, precum cele din anul 1848 de la Iași, unde memorialistul a participat efectiv, traversând ulterior țara în lung și lat.

XVI. Personalitățile Ieșene puse în valoare de **Ionel Maftei**, cuprinde în cele două volume apărute la Editura *Universitas* din Chișinău în 1993, un număr de 499 biografii, constituind un gest memorabil pentru istoria „dulșelui târg al Ieșilor”.

George Sion este prezentat cu date personale, dar și o sinteză a celor mai importante lucrări scrise de el. După ce se menționează faptul că în anul 1868

a fost ales membru al *Societății Academice*, se fac anumite referiri la opera scrisă de **Sion**: „Încercările poetice ale lui **Gh. Sion**, numeroase, nu prezintă interes din punct de vedere artistic. De la el a rămas totuși o poezie care se ține minte, **Limba română**, un fel de imn închinat limbii. **Gh. Sion** a scris mult, desfășurând și o mare acțiune de culturalizare prin traduceri. Între altele, știind rusește, traduce memorialul de călătorie în China al lui Nicolae Milescu. Opera durabilă a lui **George Sion** este cu caracter memorialistic, **Suvenire contimpurane**, apărute în 1888. În reconstituirea epocii pe care o prezintă în *Suvenire* se relevă darul de evocator al lui **Gh. Sion**, arta de a relata faptele și evenimentele, capacitatea de a doza culoarea locală, ironia lipsită de răutate care sporește farmecul narațiunii. Scriitorul nu s-a limitat la nararea unor elemente autobiografice, ci și-a extins arta de observație, cuprinzând sub condei întreaga epocă, interesantul secol al XIX-lea²³”.

Note:

1. G. Călinescu, *Istoria Literaturii Române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, Editura Minerva, București, 1985, pag. VII.

2. *Ibidem*, pag. 256

3. *Ibidem*, pag. 256

4. *Ibidem*, pag. 256

5. *Ibidem*, pag. 257

6. *Ibidem*, pag. 257

7. *Ibidem*, pag. 259

8. *Mic Dicționar Enciclopedic*, Ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pag. 1716

9. Lazăr Șăineanu, *Dicționar Universal al Limbii Române*, Ediția a III-a, Editura Simitca, Craiova, 1914, pag. 991

10. Alexandru Dobrescu, Carmen-Gabriela Pamfil, Ioan Oprea, Rodica Radu și Victoria Zăstroiu, *Dicționarul universal al limbii române*, Editura Mydo Center, 1996,

11. *Ibidem*, volumul I, pag. 289

12. Paharnicul Constandin Sion, *Arhondologia Moldovei*, Tipografia Buciumului Român, Iași, 1892, pag. V și XVIII.

13. N. A. Bogdan, *Orașul Iași*, Editura Junimea din Iași, 2008, pag. IV.

14. *Ibidem*, pag. 300

15. *Ibidem*, pag. 481.

16. *Ibidem*, pag. 482

17. *Ibidem*, pag. 482

18. Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997, pag. 230

19. *Ibidem*, pag. 231

20. *Ibidem*, pag. 232

21. *Ibidem*, pag. 235

22. *Istoria orașului Iași*, vol. I, Editura Junimea, Iași, 1980, pag. 528, 531, 532, 537.

23. Ionel Maftei, *Personalități ieșene*, vol. II, Editura Universitas, Chișinău, 1993, pag. 283

(sfârșit)

DICTIONAR

ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 122

Corneliu STOICA

TARASOV, Stavru – pictor (n. 6 ianuarie 1883, Letea, județul Tulcea - m. 18 ianuarie 1961, Brașov). După frecventarea claselor primare în comuna natală și în Sulina, părinții, în dorința ca fiul lor să devină preot, îl înscriu la Seminarul din Roman. După un an însă îl părăsește și se înscrie la Școala Normală din Câmpulung, de la care trece mai apoi la Școala Normală din Galați, pe care o termină în 1903. La recomandarea profesorului Nicolae Longinescu, directorul acestei instituții, care îi remarcase talentul la desen, în toamna aceluiași an se îndreaptă către Școala de Arte Frumoase din Iași. Studiază cu Gh. Popovici (pictură), Dr. Ștefan Passa (anatomie), Sever Mureșanu (istoria artelor și estetică) și A. D. Atanasiu (perspectivă și desen geometric). Este coleg cu N. N. Tonitza, Ștefan Dimitrescu, Constantin Bacalu, Petre Bulgăraș etc. Manifestă pasiune și pentru muzică și urmează în paralel Conservatorul de Muzică din Iași. Între 1906-1909 este student la Academia Regală de Arte

Frumoase din München. Îi are profesori pe Simon Hollosy, Hackel și Karl Maar. Călătorește la Paris, studiază în muzee și ateliere particulare, expune cu Tonitza în atelierul acestuia din Montparnasse, iar între 1911-1913 frecventează atelierele pictorilor Herman Richir și Constant Montald din cadrul Academiei de Arte Frumoase din Bruxelles. În 1916 se reîntoarce în țară, este mobilizat și din 1918 intră în învățământ, lucrând ca profesor de desen la școli din Tg. Ocna, Tecuci (Liceul „Dimitrie A. Sturdza”), Bârlad și Constanța. Participă la manifestările Salonului Oficial, la alte expoziții organizate, își deschide expoziții personale la Slănic Moldova (1920, 1922), Tg. Ocna (1922, 1924) Iași (1922, 1924, 1927, 1928), Bacău (1923), Tecuci (1925), Bârlad (1926, 1927), București (1928, 1935), Constanța (1928, 1930, 1931, 1932, 1934, 1935, 1936, 1938, 1939), Cernăuți (1936) și Brașov (1946, 1959). În 1941 a fost pensionat, iar în 1945 se stabilește cu familia la Brașov, unde trăiește până la sfârșitul vieții. În 1968, Muzeul de Artă din Constanța i-a organizat o mare retrospectivă, care a fost itinerată în mai multe centre culturale din țară, în noiembrie 1969 fiind găzduită și de Muzeul de Artă Românească Modernă și Contemporană din Galați. După dezbaterile

Zinica

Portret de băiat

portrete se simte influența picturii flamando-olandeze, figura umană răsărind ca o efigie luminoasă pe un fundal întunecat, ulterior pictorul părăsește această manieră academică, concentrându-și atenția asupra dezvăluirii unor stări lăuntrice ale personajelor portretizate. Pasta câștigă în strălucire, tușele devin mai ample. Câteva tablouri ca „Zinica cu broboadă roșie”, „Tudorică”, „Ilenuța”, „Zinica”, „Portret de băiat” ilustrează această nouă orientare a pictorului. „Zinica cu broboadă roșie” amintește de influența ce a exercitat-o asupra sa Octav Băncilă în perioada cât

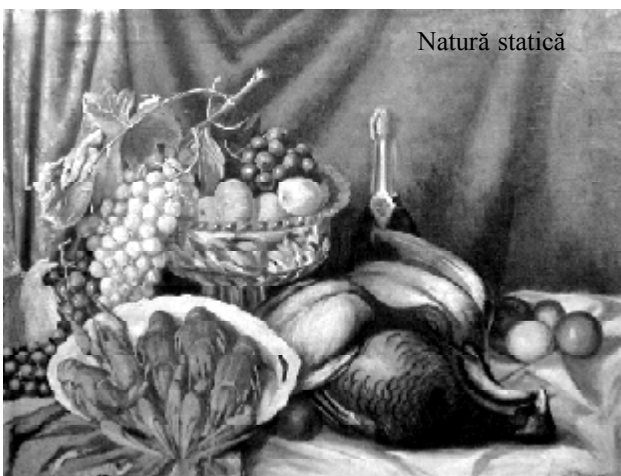

Vas cu lalele

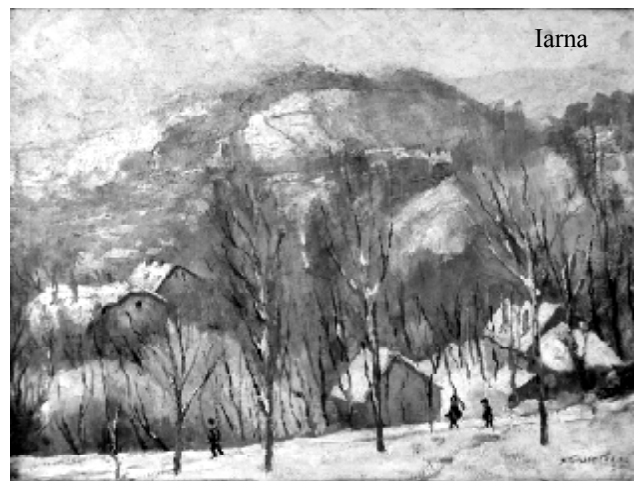
succesorală făcută în urma încetării din viață în 2003 a fiicei artistului, Zenovia Maria Tarasov, ultimul moștenitor al familiei, în proprietatea statului, pe lângă alte bunuri culturale mobile, au intrat și 83 de lucrări semnate de Stavru Tarasov. Ele au fost transferate Muzeului de Artă din Brașov prin Ordinul ministrului culturii nr. 3004 din 7 aprilie 2009.

Creația lui Stavru Tarasov abundă în portrete, peisaje și naturi statice. Artistul este un admirabil interpret al chipului omenesc. Dacă în primele sale

a fost profesor la Liceul „Gh. Roșca-Codreanu” din Bârlad. Modelul din „Lipoveancă”, îmbrăcat în cămașă națională, îi prilejuiește găsirea unor strălucitoare acorduri cromatice. Personajul este robust, respirând vitalitate, optimism. „Autoportretele” sale sunt, de asemenea, o oglindă a felului cum și-a scrutat artistul chipul în mai multe rânduri. În peisajele sale, Tarasov a surprins imagini din Delta Dunării, din împrejurimile Constanței, ale Vâlcovului, Balcicului sau ale Brașovului. În cele din deltă, vegetația este abundentă,

Natură statică

Iarna

sălciile pletoase au coroane mari, predomină verdele, simbol al vitalității și al puterii dezlănțuite a sevelor. Marinele sale surprind nemărginirea apei, contopirea la orizont a albastrului apei cu cel al cerului. Tehnica compozițională este aproape identică. Tabloul este împărțit în două. O linie de un albastru mai închis, trasată pe orizontală la jumătatea pânzei, separă suprafața apei de cea a cerului, dând în același timp impresia de adâncime spațială. În peisajele montane, verdele este mai închis, liniile ondulatorii, ce se pierd spre fundalul lucrărilor, creează imagini ample. Alteori, Tarasov aduce în cadrul peisajelor, în prim-plan, omul,

înfățișându-l în ipostaze diferite. „Biserica Neagră” din Brașov, cu zidurile sale vechi, redate printr-o combinație de mov cu ocru, pare că se înfioară sub bătaia razelor de soare care dau verdelei crud al copacilor din apropiere o aureolă ce proiectează o lumină nouă asupra bătrânului edificiu. „Pictor realist, scrie Florica Cruceru, cea care i-a organizat retrospectiva de la Muzeul de Artă din Constanța și a elaborat catalogul expoziției, Tarasov nu a urmărit în viață și nici în artă spectaculosul și ineditul; cele mai

simple colțuri din natură, cei mai simpli oameni, cele mai obișnuite case, copaci sau flori i-au servit de model și au apărut în arta sa, înnobilate de suflul autentic al artei adevărate”.

Bibl.: Mihail Straje, *Un pictor dobrogean – Stavru Tarasov*, Editura Bucovina, București; *Stavru Tarasov*, catalogul retrospectivei organizată de Muzeul de Artă Constanța în 1968; Florica Cruceru, *Artiști dobrogeni*, Editura Muntenia, Constanța, 2005; Florica

Cruceru, *Artele la malul Mării*, Editura Muntenia, Constanța, 2006; Adrian Pal, *Nuanțe cromatice în forumul cetății*, Editura Ex Ponto, Constanța 2008, Gheorghe Mitran, Raluca Moscaliuc, *Viața și opera pictorului Stavru Tarasov*, Editura C2-Design, Tipografia Brastar, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Național Cultural a județului Brașov, 2010; Corneliu Stoica, *Popasuri ale privirii*, Editura Sinteză, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura Axis Libri, Galați, 2013.

Livia Mocan

„În lumină”

Corneliu STOICA

Liviu Mocan, artist plastic din Cluj-Napoca, a participat în vara anului trecut la ediția a VII-a a Taberei de sculptură în metal „Silviu Catargiu”, unde a realizat lucrarea „Sămânță”, care urmează ca împreună cu celelalte sculpturi create de Cătălin Bădărău, Laurențiu Mogoșanu, Nicolae Ovidiu Popa (București), Sorin George Purcaru (Iași), Valentin Vârtosu (Chișinău), Denis Brânzei și Gheorghe Terescenco (Galați) să fie amplasate pe Faleza inferioară a Dunării. Îndrăgind Galațiul, el a dat curs invitației Muzeului de Artă Vizuală de a organiza în cadrul acestei instituții o expoziție personală (curator, pictorul-muzeograf Gheorghe Miron).

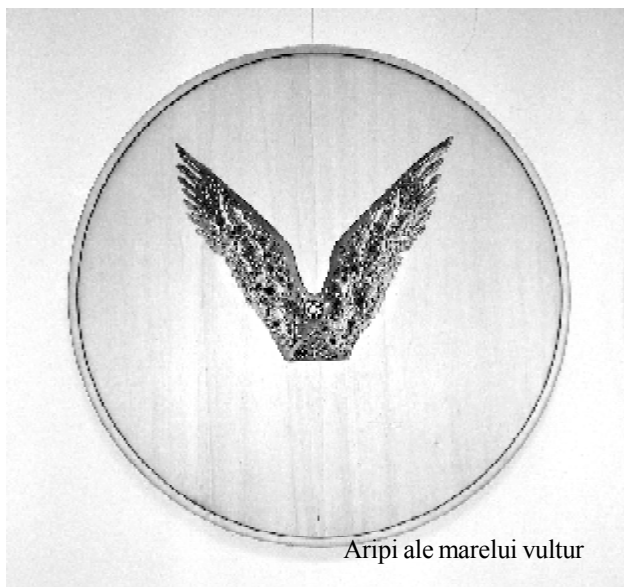
Personalitate marcantă a sculpturii contemporane românești, Liviu Mocan s-a născut în satul Cara, județul Cluj. A absolvit Liceul de Artă „Romul Ladea” (1975) și Academia de Arte Vizuale din Cluj-Napoca (1991). În perioada

Bețaleel și munca sa

1991-1992 a fost artist rezident la Anderson University din Indiana și la Mississippi College, SUA Este membru a UAPR, membru al Grupului „Atelier plus”, membru fondator și președinte al Fundației EL, a cărei deviză este: „Noi Îl căutăm și Îl mărturisim pe Domnul prin artă și prin evenimente artistice”. Și-a organizat peste 25 de expoziții personale în România, SUA, Ungaria, Austria, Germania, Elveția, Australia, China și a participat la numeroase manifestări de profil din țară și din străinătate (peste 70). Are lucrări de sculptură în spații publice și colecții private din România, Anglia, Egipt, Noua Zeelandă, SUA, Norvegia, Danemarca, Australia etc. Este deținătorul unor importante distincții, printre care Premiul „Romul Ladea” la Bienala de Sculptură Mică (Arad, 1997), Premiul I la Concursul pentru Monumentul Martirilor Revoluției din Decembrie 1989, „Stâlpi împușcați” (Cluj-Napoca, 1999), Premiul Galeriei Blackthorn, Liverpool, Anglia (2000), Premiul I pentru sculptură în metal (Expoziția Internațională „Artele Focului” (Galeria Apollo, București, 2001), Premiul „Ioan Alexandru” pentru Artă Plastică (Asociația Culturală „Alumar”, Bistrița, 2005).

Lucrările expuse la Galați se împart în două categorii: bidimensionale (parietale), executate din hârtie manuală și lemn de tei prin tehnica traforării cu laser, și tridimensionale, realizate din bronz, marmură sau fier. Tematic, ele își extrag seva din mitologia biblică și din simbolistica spiritualității creștine, sculptorul, așa cum a ținut să menționeze la vernisaj, considerându-se doar un ucenic al lui Dumnezeu, care prin ceea ce face, prin creația sa încearcă să se apropie

Aripi ale marelui vultur

tot mai mult de Artistul Suprem, să-l cunoască și să-l înțeleagă.

Unul din motivele care revine în mai multe lucrări parietale este cel al scării, simbol al treptelor urcate de om spre mântuire și îndumnezeire, dar și al setei și aspirației sale de înălțare, de autodepășire, de rupere

Bețaleel și pânza de păianjen

a barierelor care limitează cunoașterea umană. Acest motiv el l-a dezvoltat într-un ciclu de sculpturi din fier, de mari dimensiuni, monumentale, traforate cu laser, însă în cele expuse la Galați a utilizat aceeași tehnică, dar în cu totul alte materiale și la mărimi ce țin de domeniul miniaturii („Scară între stele”, „Scară între lumi”, „Copacul vieții”, „Scară între șerpi”, „Scara lumii”, „Muntele și inima lui”). Alte motive pe care le întâlnim sunt Iisus Hristos, Adam, aripi, izvorul, pomul vieții, familia, crucea, catapeteasma, sarcofagul, mielul. Ele apar în compoziții intitulate „Al doilea Adam”,

Înălțarea lui Bețaleel

„Aripi ale Marelui Vultur”, „Copacul fericirii”, „Izvorul”, „Familia”, „Christofor”, „Îmbrățișare”. Ele sunt metafore și simboluri plastice care exprimă în limbajul lor semnificații majore ale universului religios creștin, a relației ființei umane cu semenii și cu Divinitatea. Impresionează formele lucrute cu atâta minuțiozitate și finețe, dantelăria rezultată în urma acțiunii cu laser, ca și verticalitatea acestor imagini, atribut specific de altfel majorității sculpturilor lui Liviu Mocan, fiindcă explică artistul, „dorința lui Dumnezeu a fost ca Fiul Său să moară vertical, iar după înviere s-a înălțat, a urcat la cer, lăsându-ne nouă verticala cosmică, axul lumii, învierea din morți. Aceste noțiuni fundamentale ca moartea și învierea Mântuitorului inspiră verticalitatea lucrărilor mele”. Pentru a le face și mai atractive, mai apropiate de sufletul privitorului și pentru a le spori forța emoțională, Liviu Mocan a intervenit în aceste lucrări cu o inovație. Le-a montat în casețe și în spatele fiecăreia a montat o instalație electronică, astfel că se asigură o iluminare intermitentă, în culori calde, a imaginilor.

Din rândul sculpturilor tridimensionale, rețin atenția

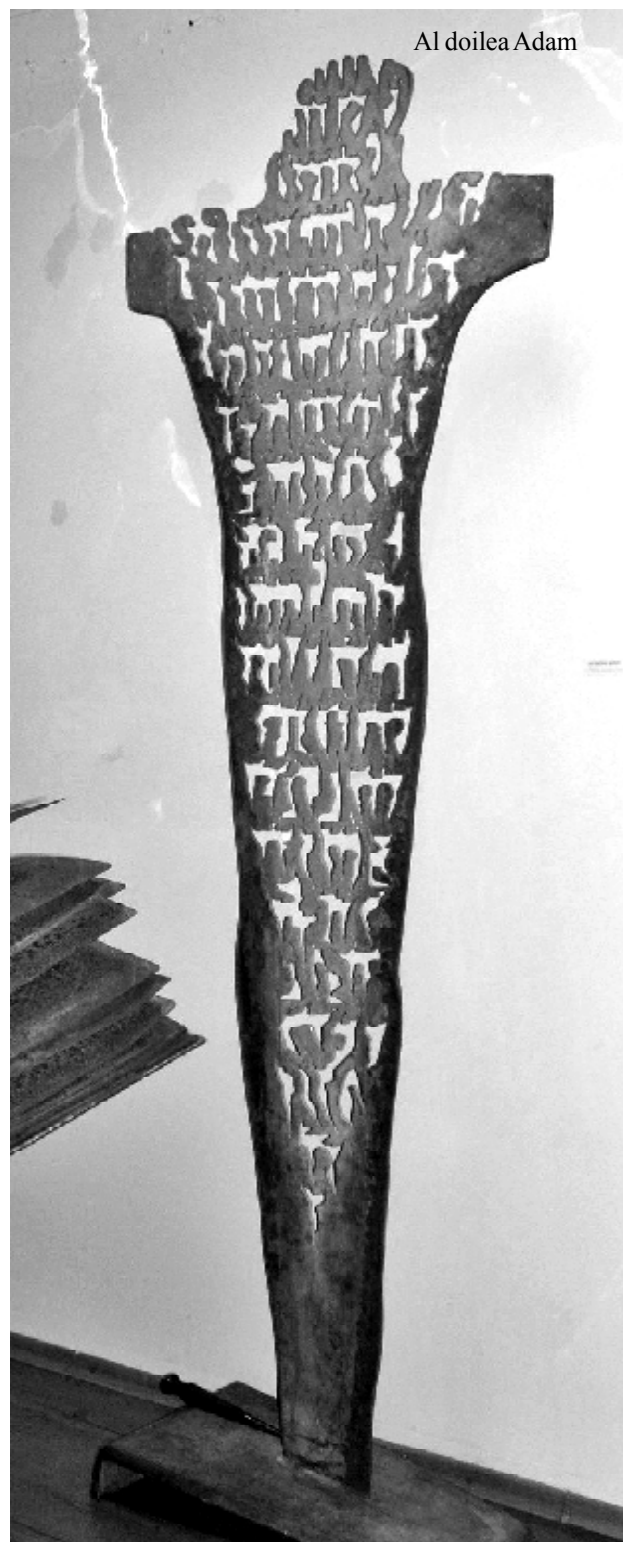

mai cu seamă cele din ciclul dedicat lui Bețaleel, un meșter din seminția lui Iuda, despre care Dumnezeu îi spune lui Moise că a fost ales de El, l-a înzestrat cu duh de înțelepciune, pricepere și știință pentru tot felul de lucruri și împreună cu ajutorul său Oholiab și alți meșteri iscusiți vor construi Cortul Întâlnirii (loc al mărturiei prezenței Domnului în mijlocul poporului evreu, lăcaș sfânt de închinare a acestuia până la zidirea Templului de către Solomon), cu toate obiectele și podoabele lui. Creatorul Suprem i-a dat lui Bețaleel harul și capacitatea creativă de a lucra în aur, în argint, în aramă, în pietre prețioase, în lemn, de a confecționa vasele și obiectele de cult, veșmintele pentru slujbele preoților, de a realiza tot ce-i poruncise Dumnezeu lui Moise în cele 40 de zile petrecute pe muntele Sinai („Biblia sau Sfânta Scriptură” - „Ieșirea, a doua carte a lui Moise”, cap.31, versetele 1-11; cap. 35-40). Trecând la îndeplinirea misiunii sale, el s-a dovedit a fi nu doar un meșteșugar iscusit, ci un mare artist, din mâna și mintea căruia au ieșit adevărate capodopere.

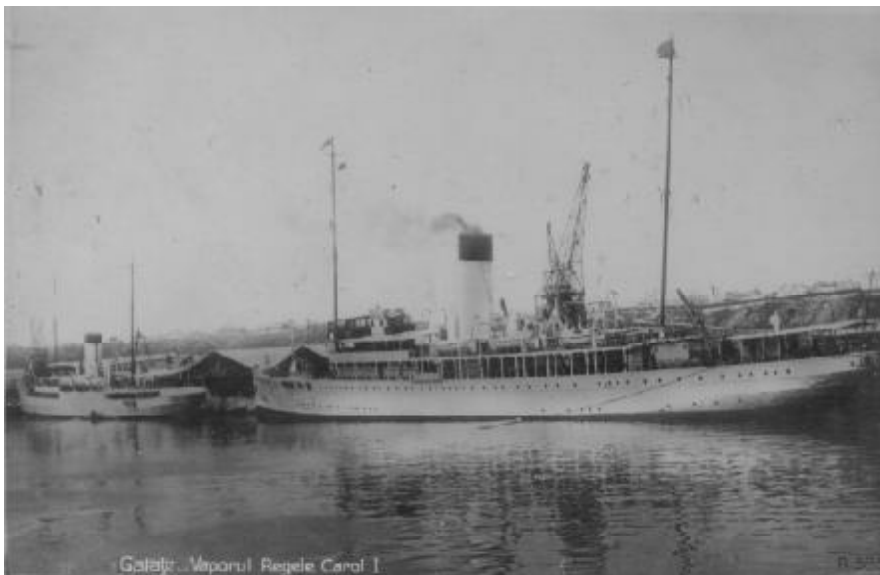
Sculpturile ronde-bosse ale lui Liviu Mocan din acest ciclu se numesc: „Bețaleel și fragilitatea”, „Bețaleel și pânza de păianjen”, „Bețaleel și una din cele zece porunci”, „Bețaleel și munca sa”, „Moartea lui Bețaleel”, „Înălțarea lui Bețaleel”, „Bețaleel, sărăcia și jocul”). În ipostazele în care este înfățișat, conceput în forme cu un modelaj frământat, contorsionat, Bețaleel sugerează un parcurs deloc neted, ci plin de asperități și greutăți pe care a trebuit să le învingă. În viziunea unor artiști, și cred că și a lui Liviu Mocan, acest personaj biblic al Vechiului Testament, reprezintă fără îndoială un simbol al creatorului desăvârșit și în același timp un etalon pentru ei înșiși, spre care năzuiesc în demersul artistic pe care-l înfăptuiesc.

„Ancoră aruncată în cer”, lucrare de mare simplitate, ce poate fi un proiect al unei viitoare ediții a Taberei de sculptură în metal, este o metaforă semnificativă prin mesajul de căutare a drumului drept și adevărului la Creatorul Suprem, după cum „Cartea care te citește”, arată ca o grandioasă Scriptură, realizată din file a căror „scriitură” a fost gravată tot cu ajutorul laserului.

Deschisă în Sala *Ioan Simion Mărculescu*, expoziția lui Liviu Mocan este o manifestare importantă, unică în felul său, a unui artist care și-a câștigat o notorietate națională și internațională ce îl așează în rândul celor mai valoroși sculptori contemporani ai României. A unui sculptor creștin, care și-a definit astfel crezul artistic: „Eu caut să lustruiesc oglinzi în care omul să vadă cerul pentru a nu uita că este și spirit, nu doar frumoasă materie”.

Ziua Dunării

Vaporul *Carol I*, Galați

Ruse, Bulgaria

Ruse

Defileul Dunării, Beuron,
Germania

Ziua Dunării

Bucla Dunării, Austria

Regensburg, Germania

Harenberg, Germania

Imagini din colecția de cărți poștale George Milea

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

Șef Serviciu M.E.S.I.A.S.: Eugen UNGUREANU
Șef Birou Marketing, Editură: Doru Adrian NICA
Secretar de redacție: Eduard MIHALCEA
DTP: Ina Diana PANAMARCIUC, Eugen UNGUREANU, Coperta: Adrian Doru NICA
Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Julie 2017 - Film și literatură

August 2017 - Civilizația vinului

Din sumar:

Duminica pisicanilor, Identitate și solidarități naționale, Nicolae Bacalbașa - p. 5, Dunărea românească, Gr. Antipa - p. 10, Poporul românesc și Marea, N. Iorga - p. 12, Poezia de detenție din lagărele de exterminare comunistă din Delta Dunării, Andrei Ciurunga - p. 13, Numele Dunării, Mih. Drăghicescu - p. 14, Regiunile inundabile, Luncile râurilor, Balta și Delta Dunărei, Gr. Antipa - p. 24, N. Al. Rădulescu - p. 20, Sterică Bădălan - pictor al Dunării, C. Stoica - p. 24, Provocările parodiei, Octavian Mihalcea - p. 29, Adevărate sau imaginate, de întâmplat, s-au întâmplat..., Dumitru Anghel - p. 30, Îngerașul purta fustă mini, Gh. Nazare - p. 32, Poezia - port la Dunăre, Angela Baciu - p. 34, Ziua Dunării, Imagini din colecția de cărți poștale George Milea - p. 36, Farmecul direct al conciziei, Victoria Milescu - p. 38, Secerișul grâului, Eugen Holban - p. 39, George Sion, Radu Moțoc - p. 41, Dicționar Artiști Plastici Gălățeni 122, Corneliu Stoica - p. 44, Morphochroma: Gheorghe Leonida, Corneliu Stoica - p. 47, Ziua Dunării, Imagini din colecția de cărți poștale George Milea - p. 50

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
câtre suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

ZIUA DUNĂRII

Galați, cod 800008, str. Domnească, nr. 61
Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
E-mail: office@ccdj.ro-revistadunareadejos@ccdj.ro
www.ccdj.ro

CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI

CENTRUL CULTURAL
"Dunărea de Jos"
GALAȚI

Danube
28 Iunie - 1 Iulie 2017
Editura V&S

FESTIVALUL DE LITERATURĂ POEZIA - PORT LA DUNĂRE

DANISH ARTS FOUNDATION

Fluviul Dunărea - *drumul de rondă al României, binefăcătorul fizic al Românilor și patronul lor moral, clasicul rege al fluviilor Europei, brâul care înconjură, apără și susține România (Mihail Kogălniceanu)* a purtat la diferite popoare, și în diferite timpuri, diverse nume:

Cele dintâi nume - acel ce trebuie să-l fi avut la Egipteni, cari cunoscuseră fluviul pentru prima oară, până la izvoarele sale, cu ocazia cutreerării pământului de către Osiris cu mai mult de 10.000 ani a Chr. (chiar 20.000) - este Istros. După Egipteni, Fenicienii, «principii mării și ai pământului», cum îi numeau profeții evrei, au fost între cei dintâi cari au ocupat acest fluviu la gurile sale.

Ei îl numiră *Phison*; aceasta pare să fi fost către anul 1000, în epoca zisă a bronzului.

Cetatea *Prenetos* era centrul acțiunii lor în Marea Neagră. Mulți comentatori dădură, adese, acestui fluviu numele de *Sacru*, fie din cauza mărimii, fie din cauza respectului ce aveau pentru el.

Cel dintâi nume *sigur* ce găsim că a purtat Dunărea este dar *Istros*.